

Arbetsmarknadsutsikterna för år 2007

AMS

Torbjörn Israelsson
Linda Pärlemo
Tord Strannefors
Mohammad Taslimi
Hans Tydén

Arbetsmarknadsutsikterna för år 2007

Innehållsförteckning	Sid
Sammanfattning	3
Uppföljning av tidigare prognoser	13
Internationell översikt	14
Finansiella marknader	27
Svensk ekonomi	31
Efterfrågan på arbetskraft	50
Sysselsättningen	56
Näringsgrenar	60
Jord- och skogsbruk	60
Industri	63
Byggnadsverksamhet	68
Privata tjänster	76
Offentliga tjänster	81
Utbudet av arbetskraft	87
Arbetslöshet	91
Undersysselsatta	99
Arbetsmarknadspolitiska program	101
Regional utveckling	126
Bilaga 1 Kodförklaring till länsbokstäverna	138

Sammanfattning

Internationella konjunkturen kulminerar

Den internationella konjunkturen har förblivit stark under hösten 2006, men mycket talar för att konjunkturtoppen har passerats och vi förutser en dämpad global ekonomisk tillväxt det kommande året. Den främsta orsaken är att den ekonomiska tillväxten i Förenta staterna gått allt långsammare och under tredje kvartalet 2006 reducerades BNP-tillväxten påtagligt. Dessutom pekar mycket på att den utvecklingen fortsatt under oktober och november. Oron har därmed ökat för en mer påtaglig försvagning av världsekonomin. Den dominerade bedömningen är att en inbromsning av tillväxttakten står för dörren, men trots detta väntas den globala tillväxten under år 2007 bli god.

Utvecklingen i Asien är fortsatt mycket stark. Det är främst en stabil utveckling i Kina och Indien som ligger bakom detta, vilket har gynnat den japanska ekonomin som också uppvisat en tydlig återhämtning. Liksom i USA har dock tillväxten i Japan bromsat in i år. Konjunkturen inom euroområdet har sedan mitten av 2005 vänt tydligt uppåt och BNP-tillväxten har stärkts påtagligt under första hälften av 2006. Det är framför allt en tydlig förbättring av den ekonomiska aktiviteten i Tyskland och Frankrike som ligger bakom detta, medan den ekonomiska kräftgången fortsatt i Italien.

Stark ekonomisk tillväxt i Sverige – men den avtar år 2007

Den svenska ekonomin har utvecklats starkt hittills under år 2006. Uppgången är bred och omfattar alla delar av ekonomin och de allra flesta regioner. Under årets tre första kvartal uppgick BNP-tillväxten till 4,6 procent¹. Det betyder att vi valt att revidera upp BNP-tillväxten från vår prognosen för både år 2006 och år 2007. BNP-tillväxten för 2006 beräknas till 4,4 procent. En dämpning sker sedan 2007 då tillväxten be-

¹ Ej kalenderkorrigerat.

döms uppgå till 3,5 procent, och försvagningen faller främst på andra halvåret 2007. Det som främst driver tillväxten nästa år är en god inhemsk efterfrågan, varvid den privata konsumtionen ökar betydligt snabbare än i år. Bidraget från exporten kommer däremot att reduceras under året. BNP-tillväxten fortsätter att överstiga det historiska genomsnittet under både år 2006 och år 2007.

Vår prognos bygger främst på Arbetsförmedlingens intervjuundersökning i oktober av drygt 8 700 arbetsställen inom det privata näringslivet och inom nästan samtliga primärkommuner och landsting. Resultaten visar på en stark framtidstro inom nästan alla näringsgrenar men i synnerhet inom delar av den privata tjänstesektorn. Det borgar för en fortsatt god ekonomisk tillväxt. Resultaten visar även på tilltagande rekryteringsproblem på arbetsmarknaden, vilka i ogynnsamma fall kan leda till högre inflation och räntenivå än vad som antagits i denna prognos. Rekryteringsproblemen har vuxit stadigt i de tre senaste undersökningarna och det har skett en tydlig uppgång det senaste halvåret. Andelen företag som upplevt brist på arbetskraft är nu den högsta på fem år.

175 000 fler sysselsatta på två år

Det råder en stor optimism i ett brett fält av näringsgrenar om utökningar av antalet anställda nästa år, enligt vår intervjuundersökning. Vi beräknar att sysselsättningen ökar med drygt 80 000 personer år 2006 och med drygt 90 000 personer år 2007, alltså sammanlagt närmare 175 000 personer på två år. Statistiken för de senaste 50 åren visar att en så stor ökning bara förekommit två gånger nämligen i mitten av 1970-talet och kring millennieskiftet.

Utbudet av arbetskraft är alltid svårt att förutse men denna gång är bedömningen avsevärt vanskeligare än vanligt. Det sammanhänger med att det är betydligt flera samverkande faktorer än vanligt som alla medför ett tillskott av arbetskraft år 2007, nämligen flera olika politiska beslut i syfte att öka utbudet, en befolkningseffekt (inkl. kohorteffekter) samt en stark efterfrågan på arbetskraft som stimulerar personer att söka sig ut på arbetsmarknaden. Dessa faktorer medför tillsammans en osedvanligt kraftig expansion av arbetskraftsutbudet. Denna väntas ligga i ungefär samma storleksordning som sysselsättningens uppgång, vilket är ovanligt historiskt sett. Vi bedömer att arbetskraften ökar med cirka 60 000 personer år 2006 och med ytterligare cirka 95 000 personer år 2007. En så stor ökning av arbetskraften har statistikförts endast en gång tidigare under de senaste 50 åren.

Stockholm återtar rollen som sysselsättningslokomotiv

Under det senaste året har sysselsättningen ökat i samtliga län. Ökningen har varit kraftigast i storstadsregionerna i allmänhet och i Stockholmsområdet i synnerhet. Även skogslänen och övriga län i Syd- och Mellansverige har uppvisat en god sysselsättningsutveckling men ökningen har inte varit tillräcklig för att motsvara länens andel av den aktiva befolkningen i åldern 18-64 år. Alla länsarbetsnämnder bedömer att sysselsättningen ökar 2007, men det finns en stor skillnad i ökningstakt. Skåne och Stockholms län räknar med den snabbaste ökningen av sysselsättningen i landet vilket gör att många, 65 procent, av de nya arbetstillfällena skapas i storstadsregionerna. Bilden är något splittrad i skogslänen. Västerbottens och Norrbottens län räknar med en mycket påtaglig ökning av sysselsättningen medan Gävleborgs, Jämtlands och Västernorrlands län förutser endast en svag ökning. Sammantaget medför detta att skogslänen endast står för 10 procent av sysselsättningsuppgången i landet. Av övriga syd- och mellansvenska län räknar Halland och Östergötland med en mycket stark sysselsättningsökning under 2007 medan Gotlands och Västmanlands bedömer en måttlig ökning. De syd- och mellansvenska länen räknar sammantaget med att drygt 25 procent av sysselsättningsökningen i riket kommer dessa län till del, vilket inte fullt ut motsvarar deras andel av den yrkesaktiva befolkningen.

Arbetslösheten oförändrad men obalanstalet minskar

Den kraftiga uppgången av arbetskraftsutbudet nästa år medför att arbetslösheten blir oförändrad. Vi beräknar att arbetslösheten åren 2006 och 2007 omfattar cirka 250 000 personer, motsvarande 5,4 procent av arbetskraften. Det så kallade obalanstalet (arbetslösa plus deltagare i arbetsmarknadspolitiska program) minskar med 7 000 personer till ca 385 000 år 2006, vilket motsvarar 8,4 procent av arbetskraften. Nästa år minskar obalanstalet till cirka 340 000 personer eller 7,3 procent.

Antalet personer som kommer att delta i konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska program kommer att minska från 140 000 år 2006 till 90 000 år 2007. Det motsvarar en nedgång från 3,0 till 1,9 procent av arbetskraften. Därutöver tillkommer nya insatser i form av nystartsjobb och jobbgaranti. Volymen av dessa insatser är osäker, men den förstnämnda beräknas av Regeringen omfatta cirka 10 000 platser. Jobbgarantin är aviserad att ersätta aktivitetsgarantin från och med juli 2007. Utformningen och omfattningen av denna insats är i skrivandets stund osäker, men vi förutsätter att volymen blir ungefär densamma som på aktivitetsgarantin och att deltagarna också statistikmässigt definieras på samma sätt. Anledningen till neddragningen av de arbetsmarknadspoli-

tiska programmen är enligt Regeringen att arbetskraftsutbudet ska öka och att matchningsinsatser ska prioriteras i den starka efterfrågan på arbetskraft som råder. Programinsatserna kommer under år 2007 att ligga på den lägsta nivån sedan överhettningsåren i slutet av 1980-talet då arbetslösheten låg på cirka 2 procent.

Bristen på arbetskraft tilltar

Bristen på lämplig arbetskraft har ökat tydligt sedan föregående prognostillfälle även om de arbetsgivare som anmäler lediga jobb till arbetsförmedlingen i mycket hög grad (9 av 10) uppger att de hittar ledig arbetskraft. Vår bedömning är att bristen tar ytterligare ett kliv uppåt år 2007. Vi bedömer att det under loppet av året successivt kommer att gå trögare att öka sysselsättningen i den takt som arbetsgivarna önskar. Bristen kommer främst att återfinnas i yrken tillhörande byggnadsverksamhet, tillverkning, IT och teknik, privat service och transport samt i ett antal högskoleyrlen inom kommunala verksamheter.

På grund av kraftigt minskat utrymme för arbetsmarknadspolitiska program, och eftersom en stor del av utrymmet redan är bundet, kommer arbetsmarknadsutbildningen att vara volymmässigt otillräcklig för att motverka bristen på arbetskraft inom många yrken på gymnasienivå (där arbetsmarknadsutbildningen är mest verkningsfull). Det är för övrigt inom många yrken på den utbildningsnivån som bristen på arbetskraft för närvarande är på väg att öka i störst omfattning.

Andra faktorer som ligger bakom vår bedömning om ökad brist på arbetskraft är att utbildningssystemet inte har haft eller har den dimensionering och inriktning som behövs för att arbetskraftsförsörjningen ska tryggas i en utveckling med såväl ökade pensionsavgångar som en stark efterfrågan på yrkesutbildad arbetskraft. En annan faktor som påverkar bristläget är att det ökade arbetskraftsutbudet inte utan vidare kan matchas mot den efterfrågan på arbetskraft som råder. Bland det nytillskott av personer som träder ut på arbetsmarknaden nästa år kommer en betydande andel att få svårt att snabbt komma ut i arbete. Det kommer exempelvis att gälla många av dem som funnits i arbetsmarknadspolitiska program, personer som överförs från försäkringskassesystemet, många av de nyinvandrade utlandsfödda samt personer som inte kommer in i kommunala vuxenutbildningar.

En växande grupp får en svår arbetsmarknadssituation

Vissa grupper av arbetslösa har svårare att snabbt finna ett arbete än andra grupper. Exempel på sådana är korttidsutbildade ungdomar, kvinnor med kort utbildning, funktionshindrade med nedsatt arbetsförmåga och utomeuropeiskt födda. Antalet personer inom dessa grupper som finns i obalansen är i fortsatt stigande och uppgick i oktober 2006 till omkring 90 000 personer (utan dubbelräkningar). Neddragningen av de arbetsmarknadspolitiska programmen riskerar medföra en ökad öppen arbetslöshet inom dessa grupper, och även ökade arbetslöshetstider. Deras möjligheter att finna en lösning på sin arbetsmarknadssituation kommer mot denna bakgrund att försämrats nästa år.

Av dem som var i obalansen i oktober 2006 hade 26 procent eller knappt 90 000 personer varit inskrivna i sammanlagt minst tre år under en knapp sjuårsperiod (januari 2000 till oktober 2006). Den genomsnittliga tiden i obalansen inom den gruppen var 4½ år, vilket visar digniteten av den problematik som finns inom gruppen. Därutöver hade cirka 37 procent varit inskrivna 1-3 år vilket motsvarar 123 000 personer, och deras genomsnittliga inskrivningstid var nästan två år. Det stora antalet personer i den sistnämnda gruppen ger också en indikation på den överhängande risken för att antalet med långa inskrivningstider ökar nästa år.

Nystartsjobben som införs från den 1 januari 2007 är till för att underlätta för personer som varit utanför arbetsmarknaden under lång tid. Deras konstruktion ger privata företag och affärsdrivande verk befrielse från arbetsgivaravgiften under viss tid i relation till den anställdes tid utanför arbetsmarknaden. Men en förutsättning för att nystartsjobben ska bli framgångsrika är att aktuella personer har lämplig kompetens för arbetsuppgifterna, vilket är svårt att tillgodose med begränsat utrymme för arbetsmarknadsutbildning.

De utmaningar inom arbetsmarknadspolitiken år 2007 som vi identifierar i föreliggande prognos är följande:

1. Ökad brist på lämplig arbetskraft inom vissa yrkesområden:

- Yrken inom byggnads- och anläggningsverksamhet.
- Tillverkningsyrken inom industrin med högre kvalifikationskrav.
- Yrken inom teknik och data.
- Ett antal serviceyrken inom privat tjänstesektor.
- Ett antal högskoleyrken inom offentlig sektor.

2. Grupper av arbetslösa som har särskilt svårt att komma ut i arbete:

- Arbetslösheten och obalansen riskerar att stiga bland ungdomar med kort utbildning.
- Arbetslösheten riskerar att öka och obalansen riskerar att kvarstå på en hög nivå bland utomeuropeiskt födda.
- Kvinnor med kort skolutbildning får fortsatt svårt att få fotfäste i arbetslivet.
- Andelen av de funktionshindrade som är arbetslösa eller programdeltagare riskerar att stiga.
- Det finns risk för att andelen sökande med lång tid i obalansen ökar, särskilt för ovan nämnda grupper, och att en stor grupp i obalansen aldrig hittar en permanent lösning på sin arbetslöshets-situation.

Stark jobbtillväxt inom privat tjänstesektor

Den privata tjänstesektorn står för största delen av sysselsättningsökningen. Inom hela sektorn räknar vi med att sysselsättningen ökar med 51 000 år 2006 och 60 000 år 2007. Den största delen av ökningen beräknas tillkomma inom uppdragsverksamheten. Arbetsgivare inom den näringen räknar med en bestående stark efterfrågan på sina tjänster och dessutom är rekryteringsplanerna expansiva. Ett orosmoment är att bristen på arbetskraft stiger och den kan komma att bromsa den annars så snabba sysselsättningsexpansionen.

Handeln går bättre än på många årtionden och branschen räknar även nästa år med en större sysselsättningsökning än vad som varit vanligt

under tidigare högkonjunkturer. Handelns förväntningar ligger också i linje med att hushållen får ett ökat utrymme till konsumtion nästa år. Bank- och försäkringsverksamheten når goda ekonomiska resultat men trots det fortsätter strukturrationaliseringarna i riktning mot mer rådgivning och kapitalförvaltning. Efterfrågan på arbetskraft kommer att bli fortsatt återhållsam. Efterfrågan på transporttjänster har stigit betydligt mer än vad företagen förväntat sig. Det sammanhänger med att transportnäringen gynnats av en hög aktivitet inom bland annat byggnadsverksamheten, handeln och industrin. Även affärs- och privatresandet ökar vilket påverkat buss-, tåg- och flygtrafiken positivt. Den ökade efterfrågan har också medfört att företagen nyrekryterar i relativt stor omfattning och bristen på arbetskraft är på väg att öka i allt fler regioner.

Hotell- och restaurangnäringen är konjunkturkänslig och påverkas av företagets och privatpersonernas spenderarvilja. Det nuvarande starka läget inom svensk ekonomi ger således goda förutsättningar för en gynnsam utveckling för branschen. Företagen räknar också med fortsatt stigande omsättning och ökande behov av nyanställningar. Även företag inom de personliga servicetjänsterna gynnas starkt av hushållens konsumtionsvilja. Hit hör exempelvis hår- och kroppsvård och området annan rekreativ verksamhet, men näringsområdet inrymmer även kultur- och sportverksamhet. Vi bedömer att den starka utvecklingen inom området består nästa år.

Byggkonjunkturen kulminerar

Byggkonjunkturen är för närvarande mycket stark, men mycket tyder på att konjunkturen är på väg att kulminera. Byggaktiviteten har ökat ytterligare det senaste halvåret enligt resultaten från vår senaste intervjuundersökning. Byggföretagens förväntningar på ett års sikt är dock mer återhållsamma enligt både Arbetsmarknadsverkets och Konjunkturinstitutets urvalsundersökningar. År 2006 ser således ut att bli toppåret i högkonjunkturen varefter branschen går in i ett lugnare utvecklingsskede avseende produktion och investeringar. Det är ränte- och kostnadsutvecklingen tillsammans med ett allt mer ansträngt resursläge (i form av arbetskraftsbrist) som bidrar till att dämpa tillväxttakten nästa år. Den ökade byggaktiviteten har även medfört en kraftig tillväxt i sysselsättningen, samtidigt som arbetslösheten minskat allt mer, och antalet arbetslösa är nu nere på rekordlåga nivåer. Totalt sett bedöms antalet sysselsatta öka med 24 000 personer i år och nästa år.

Tillskott av industrijobb efter år av nedgång

Industrikonjunkturen är fortsatt stark. Både produktions- och ordervolymer har hittills i år utvecklats starkare än vad företagen tidigare räknat med, och även investeringarna har ökat påtagligt. Även om industrins utveckling det kommande året förutses bli ganska god, finns det en utbredd uppfattning hos näringsidkarna att högkonjunkturen har kulminerat och att tillväxten är på väg in i ett lugnare skede. Detta framgår bland annat av vår intervjuundersökning, där efterfrågeförväntningarna inför det kommande halvåret är något lägre än de var vid föregående prognostillfälle. Den kraftiga uppgången i industriproduktionen har under många år gått hand i hand med en mycket snabb tillväxt av produktiviteten. Det skedde en viss dämpning 2005, men under 2006 har den ånyo ökat i god takt. För 2007 väntar vi åter en nedgång i ökningstakten. Den starka produktivitetstillväxten har hållit tillbaka en förväntad sysselsättningsökning. Det finns emellertid vissa tecken på att sysselsättningen nu är på väg att vända uppåt, om än svagt. Bäst går det för verkstadsföretagen, där antalet anställda mellan de tredje kvartalen 2005 och 2006 ökat med 9 000. Sammantaget räknar vi med en ökning av sysselsättningen med 3 000 personer under 2006 och 5 000 personer under 2007.

Starkare offentliga ekonomier skapar förutsättningar för fler jobb

De senaste åren har det skett en markant förbättring av budgetläget i primärkommuner och landsting. Till den positiva utvecklingen bidrar höjningen av statsbidragen och den kommunala utdebiteringen, positiva effekter från arbetsmarknaden i form av ett ökat skatteunderlag samt minskade utgifter för arbetslösheten. Till bilden hör också vissa intäkter av engångskaraktär, framför allt reavinster. Det förbättrade budgetläget och den offentliga konsumtionens ökning ger förutsättningar för en sysselsättningsuppgång i den offentliga sektorn, där ju en stor del av utgifterna är lönekostnader. Enligt Kortperiodisk sysselsättningsstatistik har antalet anställda inom den offentliga sektorn ökat med 12 000 från de tre första kvartalen i fjol till motsvarande period i år, och den tendensen har successivt förstärkts. Huvuddelen av uppgången faller på kommunerna och landstingen – vilket delvis beror på att det är främst inom kommunerna som plusjobben inrättats – men även inom den statliga sektorn har sysselsättningen ökat.

Utvecklingen inom den offentliga verksamheten styrs till stor del av politiska beslut, och höstens regeringsskifte innebär vissa förändrade prioriteringar. Bland annat kommer flera statliga myndigheter att bantas eller

läggas ned. Det finns flera samverkande faktorer som bidrar till kommunernas osäkerhet, exempelvis de framtida statsbidragen och de stora ofinansierade pensionsantagandena, vilket kan verka avhållande på kommunernas och landstingens benägenhet att dra på sig nya kostnader. Dessa faktorer innebär en viss dämpning av sysselsättningsutvecklingen de kommande åren, jämfört med tidigare beräkningar. Till bilden hör därför en viss försiktighet i arbetsgivarnas framtidsbedömningar, som bland annat kommer till uttryck i vår kommunenkät. Vi räknar emellertid med en sysselsättningsökning för hela den offentliga tjänstesektorn på sammanlagt 32 000 personer år 2006 och 2007.

Valda indikatorer²

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
BNP, till marknadspris, proc föränd.	2,0	1,8	4,1	2,9	4,4	3,5
Antal arbetade timmar, proc föränd. ³	-1,3	-1,5	0,8	0,6	1,9	2,0
Produktivitetstillväxt, proc föränd.	3,3	3,3	3,3	2,3	2,5	1,5
UNDIX, inflation, årsgenomsnitt, procentuell förändring.	2,3	2,2	0,8	0,8	1,2	1,7
Timlön, procentuell förändring.	4,1	3,5	3,3	3,1	3,3	3,8
Hushållens reala disp. inkomster, procentuell förändring	3,4	1,2	1,3	1,8	3,1	4,1
Privat konsumtion, procentuell förändring	1,5	1,8	2,2	2,4	3,0	3,8
Sparkvot, inkl avtalspension	8,9	8,9	8,4	7,7	7,7	8,0
Kommunemas resultat i miljarder kronor ⁴	-7	-0,8	2,2	13,2	19	10

² Talen är ej kalenderkorrigerade.

³ Kalenderkorrigerat blir timökningen 1,9 för 2006 och 1,7 för 2007.

⁴ Resultat före extraordinära poster. Källa: Sveriges Kommuner och Landsting.

Nyckeltal⁵

	Tusental personer						Förändring					
	Utfall				Prognos		Utfall				Prognos	
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Arbetskraften	4452	4484	4495	4533	4592	4687	+5	+32	+11	+38	+59	+95
Sysselsatta	4261	4248	4228	4263	4345	4436	+4	-13	-20	+35	+82	+91
Arbetslösa	192	236	268	270	247	251	+1	+44	+32	+2	-23	+4
Procent av AK	4,3	5,3	6,0	6,0	5,4	5,4	0,0	+1,0	+0,6	0,0	-0,6	0,0
Arb.mark- nadspolitiska program	117	92	107	123	140	90	+5,0	-25	+15	+16	+17	-50
Procent av AK	2,6	2,1	2,4	2,7	3,0	1,9	+0,1	-0,6	+0,3	+0,3	+0,3	-1,1
Obalans i % av AK	6,9	7,3	8,3	8,7	8,4	7,3	+0,1	+0,4	+1,0	+0,3	-0,2	-1,2

⁵ Arbetskraften är summan av sysselsatta och arbetslösa, och obalansen är summan av arbetslösa och deltagare i arbetsmarknadspolitiska program. Summorna stämmer inte alltid på grund av avrundningar.

Uppföljning av tidigare prognoser

Utvecklingen på den svenska arbetsmarknaden blir nu allt starkare. Efterfrågan på arbetskraft ökar snabbt, och det samma gäller sysselsättningen. I höstprognosen 2005 räknade AMS med att sysselsättningen under 2006 skulle öka med 66 000 personer. Ökningen justerades i vårprognosen 2006 upp till 73 000. Den allt starkare uppgången under 2006 innebär att vi nu åter har räknat upp ökningen, som enligt årets höstprognos förutses bli 82 000.

Arbetskraften har ökat mer än vad som tidigare varit vanligt i motsvarande konjunkturläge. Utbudet förutsågs hösten 2005 öka med 32 000 under 2006, men våren 2006 skrevs ökningen upp till 45 000. Inte heller denna korrigering har visat sig tillräcklig, utan vi räknar nu med en uppgång med 59 000 personer.

Den stora uppgången av arbetskraftsutbudet innebär emellertid att sysselsättningsökningen endast till en begränsad del beror på övergångar från arbetslöshet till arbete, även om också arbetslösheten börjat minska under loppet av 2006. Hösten 2005 förutsade AMS 2006 års arbetslöshet till 5,2 procent, och våren 2006 justerades nivån till 5,3 procent. I föreliggande prognos anges arbetslösheten till 5,4 procent. Arbetslösheten har således prognostiserats bäst av arbetsmarknadens grundvariabler, och endast marginella korrigeringar har behövt göras.

Prognoser över arbetslösheten enligt olika bedömare

	95 ¹	96 ¹	97 ¹	98 ¹	99 ¹	00 ¹	01 ¹	02 ¹	03 ¹	04 ¹	05 ¹	06
Nordea	7,2	7,3	8,4	6,7	6,1	5,0	3,9	4,5	4,5	5,4	5,1	5,2 ¹
Handelsbanken	7,4	8,2	7,6	7,5	5,7	4,8	3,8	4,4	4,7	5,5	5,0	5,2 ¹
Svenskt Näringsliv	7,0	8,0	8,0	6,8	6,1	4,9	4,1	4,2	4,6	5,8	5,3	5,0 ¹
TCO	7,3	7,9	7,7	6,9	5,4	4,2	3,9	4,3	4,7	5,3	5,4	5,2
LO	7,2	7,2	8,1	6,7	5,5	4,7	4,2	4,2	4,4	5,3	5,0	5,0 ¹
Finansdepartementet	6,8	7,2	7,9	6,7	5,7	4,6	3,9	4,3	4,5	5,5	5,0	4,9 ¹
Konjunkturinstitutet	7,4	7,5	8,3	6,7	5,9	4,7	3,9	4,3	4,6	5,6	5,1	4,9 ¹
OECD	7,7	7,3	7,4	7,3	6,2	4,8	4,1	4,1	4,5	5,8	5,0	5,5
AMS	7,2	8,1	8,4	6,6	5,8	4,9	4,0	4,0	4,8	5,6	5,1	5,3 ¹
Utfall ²	7,7	8,1	8,0	6,5	5,6	4,7	4,0	4,0	4,9	5,5	6,0	-

¹Lagda prognoser i början av respektive år.

²I och med AKU-omläggningen har det skett ett tidsseriebrott ifråga om arbetslöshetsnivån. Utfallen fram till 2004 bygger på det gamla AKU, medan utfallen från 2005 bygger på det nya.

Internationell översikt

Fortsatt stark omvärldsbild

Den internationella konjunkturen har förblivit stark under hösten 2006, men mycket talar för att konjunkturtoppen har passerats och en lägre global tillväxttakt är att vänta under det närmaste året. Den främsta orsaken är att den ekonomiska tillväxten i Förenta staterna gått allt långsammare, och under tredje kvartalet 2006 dämpades BNP-tillväxten markant, en utveckling som fortsatt under oktober och november. Oron har därmed ökat för en mer påtaglig försvagning av världsekonomin. Den dominerade bedömningen är emellertid att en relativt svag inbromsning av tillväxttakten står för dörren vilket ändå betyder fortsatt god global tillväxt under 2007. Den centrala frågan i denna bedömning är om Sydostasien och EU-området kan ta över stafettpinnen som konjunkturlokomotiv. Det finns givetvis inget självklart svar på denna frågeställning. Det kan dock konstateras att Sydostasien fortsatt att växa i en god takt – vilket i synnerhet gäller för Kina – samtidigt som den europeiska konjunkturen förstärktes påtagligt under första halvåret 2006. Däremot har det skett en inbromsning av den ekonomiska aktiviteten i Japan. Tillväxten i den japanska ekonomin var klart lägre under både andra och tredje kvartalet 2006 jämför med kvartalen dessförinnan. Det finns dock en del som talar för att denna inbromsning kan vara endast tillfällig. Sammantaget betyder detta att den globala BNP-tillväxten beräknas dämpas från drygt 5 procent 2006 till mellan 4 och 4,5 procent 2007.

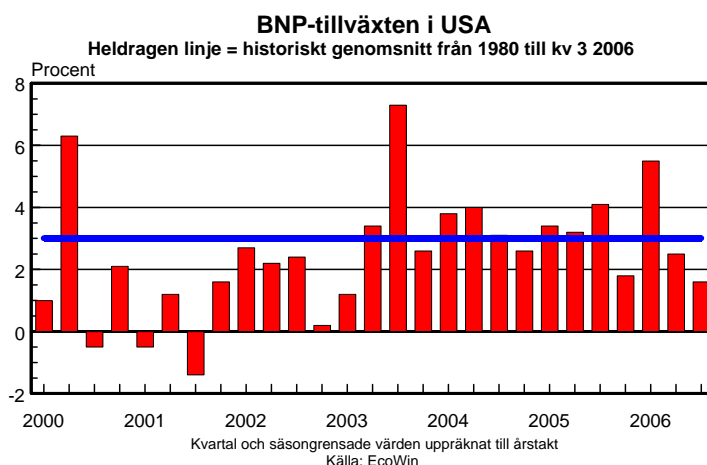
Avmattning i USA

Den största ekonomin – Förenta staterna som står för närmare 30 procent⁶ av det samlade BNP-värdet i världen – har uppvisat en markant dämpning sedan första kvartalet 2006, från 5,6 procent till 1,6 procent under tredje kvartalet 2006⁷. Dessutom försvagades inköpschefsindex kraftigt under november. Den främsta orsaken till nedgången i BNP-tillväxten är en tydlig försvagning av byggkonjunkturen, vilket avspeglats i en påtaglig dämpning av byggnadsinvesteringarna och ett fall av beviljade bygglov. Vidare har ökningen av fastighetspriserna mattats av, vilket bör leda till att den privata konsumtionen dämpas framöver. Den

⁶ Nominellt värde.

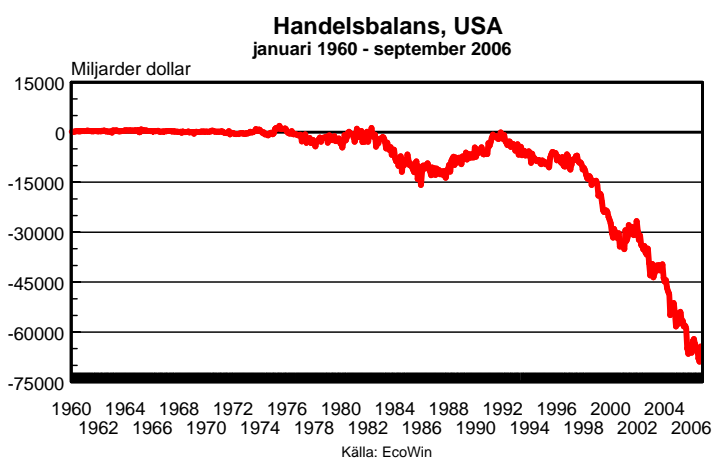
⁷ Avser förändringen mellan fjärde kvartalet 2005 och första kvartalet 2006 och förändringen mellan andra kvartalet 2006 och tredje kvartalet 2006. Beräkningen är gjord i en säsongrensad serie och uppräknad till årstakt.

höga privata konsumtionen har byggt på att hushållens förmögenhet vuxit markant genom bland annat stigande fastighetspriser, och många hushåll har valt att belåna sina fastigheter för konsumtion. Denna process har varit omfattande och fått till följd att hushållens sparkvot är negativ, det vill säga konsumtionen är större än hushållens inkomster. Nuvarande utveckling är bland annat en följd av förd räntepolitik – det vill säga en påtaglig ökning av centralbankens styrränta – och mycket talar för att hushållen väljer att amortera av sina lån framöver vilket går ut över privat konsumtion. Detta har emellertid ännu inte påbörjats, men en gradvis dämpning av den privata konsumtionen är sannolik under prognosperioden. Den höjda räntenivån bör också komma att dämpa investeringskonjunkturen vilket bland annat drabbar investeringsindustrin i Europa och i Sydostasien.

Arbetsmarknaden har utvecklats starkt i Förenta staterna under senare år. Antalet sysselsatta har ökat stadigt eller med 5,8 miljoner sedan sommaren 2003. Det har fått till följd att arbetslösheten minskat från 6 procent i slutet av 2003 till 4,4 procent i oktober 2006. Under de senaste månaderna har dock sysselsättningsökningen planat ut vilket kan vara ett tecken på att ekonomin gått in i ett lugnare skede. Det mesta talar för att arbetslösheten kommer att öka under det närmaste året vilket leder till att eventuella överhettningstendenser motverkas. Arbetslösheten ligger just nu enligt ekonomiska bedömare på en nivå där risken för stigande löneinflation är överhängande. Sammantaget räknar vi med att BNP-tillväxten växlar ned från drygt 4 procent 2005 till lite över 3 procent 2006. För 2007 räknar vi med att tillväxten stannar på drygt 2 procent.

Liksom tidigare står USA:s ekonomi för de flesta osäkerhetsmomenten i lagda globala prognoser. Förutom skuldyngda hushåll fortsätter Förenta staternas att uppvisa ett stort och växande underskott i handeln med omvärlden. Bytesbalansunderskottet uppgår till drygt 6 procent av BNP. Deprecieringen av dollarn bedöms dock leda till att dessa underskott krymper under 2007, vilket till viss del missgynnar bland annat europeiska företag som exporterar till USA. Det finns också osäkerhetsmoment utanför USA och dit hör prisutvecklingen på olja och råvaror samt terroristhot.

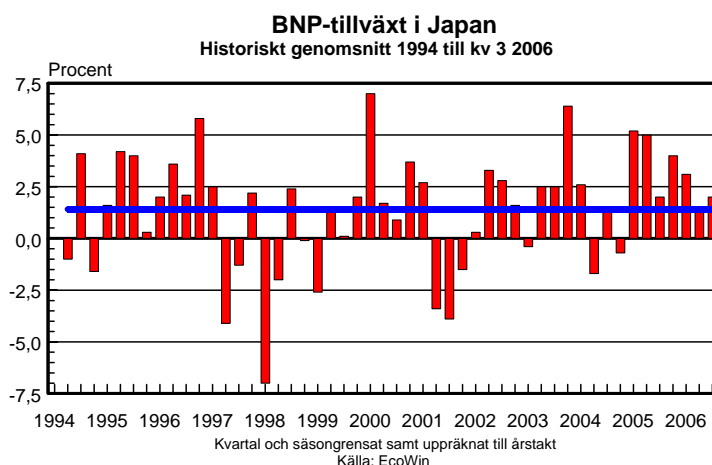

Asien är tillväxtmotorn i världen

Utvecklingen i Asien har varit mycket stark. Det är främst en stabil utveckling i Kina och Indien som ligger bakom, vilket har gynnat den japanska ekonomin som också uppvisat en tydlig återhämtning. Det är emellertid inte bara exportindustrin som drivit upp tillväxten i Japan utan även den inhemska efterfrågan har bidragit. Liksom i USA:s ekonomi har dock tillväxten i den japanska ekonomin bromsat in i år. Under fjärde kvartalet 2005 och första kvartalet 2006 växte den japanska ekonomin snabbt, men under andra kvartalet 2006 växlade tillväxttakten ned markant och kvarstod på ungefär den nivå under tredje kvartalet⁸. Japansk export påverkades av att efterfrågan från USA mattades. Framöver finns det goda möjligheter för japanska exportföretag att till viss del kompensera bortfallet i USA genom att utnyttja den starka ekonomiska utvecklingen i närområdet, bland annat Kina. Till detta kommer

⁸ En svag förbättring skedde mellan andra och tredje kvartalet 2006.

att investeringskonjunktoren är robust och det mesta talar för en fortsatt gynnsam utveckling även om en viss dämpning i investeringarna är troliga under 2007. Det finns även en bra förutsättning för att privat konsumtion kan komma att utvecklas starkt, bland annat har hushållen uppvisat ett högt sparande under längre tid.

Arbetsmarknaden har uppvisat en stabil utveckling med stigande sysselsättning och minskad arbetslöshet, från 5,5 procent våren 2003 till drygt 4 procent hösten 2006. Japans BNP växte med 2,6 procent 2005 och i år beräknas tillväxten till närmare 3 procent. Nästa år sker en dämpning då BNP-tillväxten bedöms uppgå till drygt 2 procent. Den kinesiska ekonomin bedöms växa med cirka 10,5 procent i år och knappt 10 procent 2007. Det är en mycket hög inhemsk efterfrågan – framför allt investeringarna – som driver upp tillväxten. Det finns också ett stort utrymme för en påtaglig ökning av den privata konsumtionen eftersom sparkvoten är mycket hög – vilket förklaras av brist på trygghetssystem vid bland annat sjukdom och arbetslöshet – eller uppskattningsvis 25 till 30 procent.⁹ Även Indien uppvisar mycket höga tillväxttal. Under 2005 växte BNP i Indien med 8,5 procent och vi räknar med att denna tillväxt kvarstår ungefär oförändrad under 2006 och 2007. Det är framför allt en stark ökning av privat konsumtion och investeringar som driver upp den indiska tillväxten.

⁹ Budgetpropositionen för 2007.

Kina tillbaka till normaltillstånd i världstoppen?

En stormakt ...

Kina är idag världens befolkningsrikaste land, som med en årlig ekonomisk tillväxt på 9 procent under de senaste 25 åren snabbt är på väg att bli en ekonomisk supermakt. Idag är Kina världens fjärde största ekonomi efter USA, Japan och Tyskland, men räknat i köpkraft är Kina nu den näst största ekonomin i världen. Enligt olika prognoser, från Världsbanken och andra internationella institutioner, kommer landet att bli världens största ekonomi under 2040-talet. Detta är inte unikt i Kinas historia. Mellan 1300- och 1800-talet var Kina världens största ekonomi. Den kinesiska draken krympte därefter fram till slutet på 1970-talet för att börja växa igen, efter Maos död och Deng Xiaopings reformer. Kinas BNP har fyrdubblats på de senaste 20 åren medan landets export har tredubblats under de senaste fem åren. Nu är Kina världens snabbast växande marknad, den största mottagaren av utländska direktinvesteringar, den tredje största handelsnationen i världen och en av de främsta motorerna i världsekonomin. Dessutom har Kina mer än en femtedel av all världens valutaserver, vilket är världens största. I slutet av oktober motsvarade landets valutaserv 1000 miljarder dollar, en fördubbling på två år. Enligt en prognos från IMF kommer Kinas valutaserv att bli 2000 miljarder dollar år 2010. Det innebär att marknadsmekanismerna är satta ur spel och att marknaden inte kan bestämma valutakursen för renminbi (den kinesiska valutan, även kallad yuan).

... med stora problem ...

Men trots de stora ekonomiska framstegen står Kina inför stora utmaningar i form av utbredd fattigdom, ökande sociala klyftor, ökade samhälleliga spänningar och allvarlig miljöförorening. Kvinnornas ställning har försvagats kraftigt. I UNDP:s senaste jämställdhetsindex från 2003 hamnade Kina på plats 104 av 177. År 2001 låg Kina på 71:a plats. Kvinnor tjänar mindre än män, har högre arbetslöshet och är kraftigt underrepresenterade i partitoppen och statsapparaten. 70 procent av Kinas icke läskunniga är kvinnor. Korruptionen anses vara utbredd och fler människor anses ha avrättats i Kina än i samtliga andra länder i världen. Enligt Amnesty International stod landet för 90 procent av världens dödsdomar under 2004.

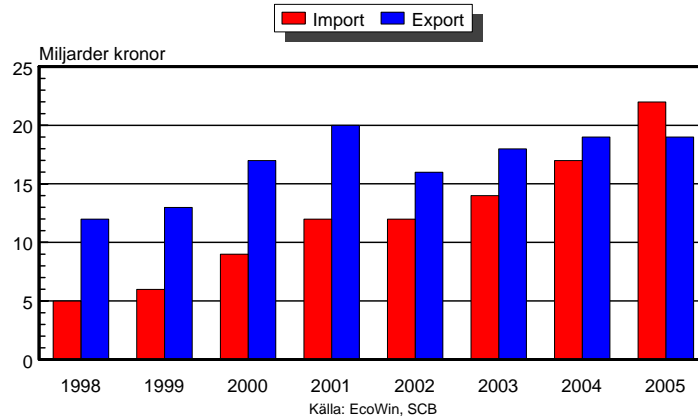
... som genererar nya utmaningar och stora möjligheter

Kinas tillträde på världsmarknaden har lett till ökad efterfrågan på råvaror och därmed ökade priser på insatsvarorna men samtidigt har Kina genom export av billiga produkter till hela världen bidragit till de låga prisnivåerna i världsekonomin. Den rekordsnabba industrialiseringen tillsammans med Kinas befolkningsstorlek gör att landets tillträde på de globala marknaderna innebär både utmaningar och möjligheter för Sverige och världen. Kinas och Indiens integration i världsekonomin skildras av en del ekonomer som en utbudschock på den globala arbetsmarknaden som kommer att leda till kraftigt fallande reallöner i västvärlden. På sikt kommer antagligen de svenska och kinesiska lönerna att konvergera men denna process behöver inte i sig innebära fallande reallöner i väst. En generell sänkning av reallönerna är därför inte särskilt sannolik men konkurrenstrycket kommer att öka och de lågutbildade är en grupp som riskerar att känna av pressen. Den internationella forskningen visar att en ökad konkurrens från Kina och Indien kan resultera i minskad efterfrågan på lågutbildad arbetskraft i västvärlden. Det är svårt att förutsäga hur utrikeshandeln kommer att påverka den svenska arbetsmarknaden men det vi vet är att reallönerna har stigit i Sverige under de senaste 15 åren trots Kinas kraftiga exportexpansion.

Handeln med Kina

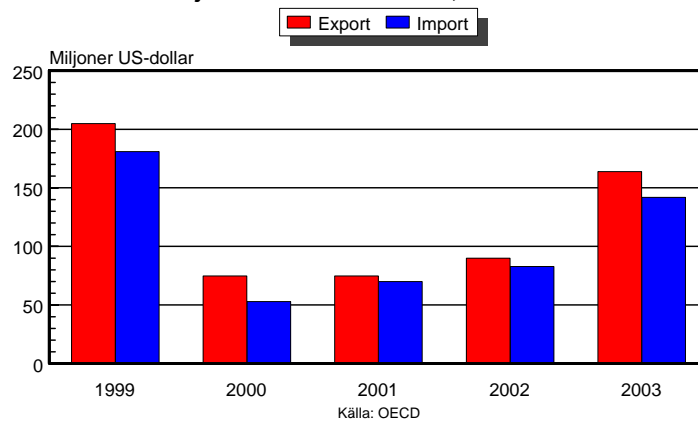
Kina är idag en viktig marknad för de flesta företag i Sverige och världen. Sedan år 2003 är Kina Sveriges största handelspartner i Asien. Handelsförbindelsen mellan Kina och Sverige startades den 7 mars 1732 när Svenska Ostindiska Kompaniets första skepp seglade till Kina. Idag har 200 svenska företag, som sysselsätter drygt 33 000 människor, etablerat sig inom olika kinesiska industrier. Sveriges varuhandel med Kina har också utvecklats mycket snabbt under de senaste åren. Mittens rike är nu Sveriges 12:e största handelspartner. Under de senaste åren har importen från Kina stigit snabbare än exporten till Kina. Fram till år 2005 var Sveriges export större än importen, men sedan år 2005 har vi handelsunderskott med Kina. Å andra sidan har svenska företag ökat sin produktion i Kina kraftigt under de senaste åren. Det finns dock stora möjligheter för både ökad export och ökad aktivitet för svenska företag i Kina. Kina är en stor och intressant marknad för svenska varor och tjänster, men samtidigt har konkurrensen ökat från andra företag och andra länder i världen. Den enormt höga nivån av inhemska och utländska direktinvesteringar i landet kan innebära minskade vinstmarginaler i framtiden.

Svensk varuhandel med Kina, 1998-2005

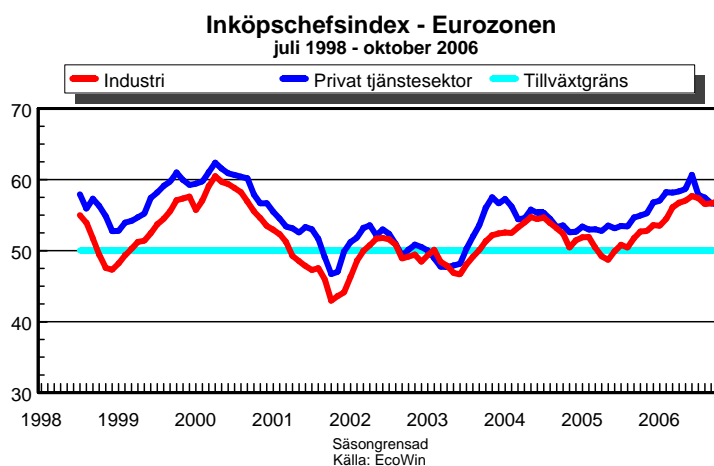
Kinas snabba utveckling och den växande medelklassen skapar en stor marknad för konsumtionsvaror, läkemedel, miljöteknik och andra tjänster vilket betyder att det finns stor potential att öka svensk export till Kina. Enligt OECD har svensk tjänstehandel med Kina minskat mellan år 1999 och 2003. Den svenska tjänsteexporten till Kina var 205 miljoner US-dollar år 1999 och 164 miljoner dollar år 2003. Inom tjänstesektorn är det främst utbildning, turism, företagstjänster och transporter som har potential att utvecklas. Sveriges export domineras idag framförallt av fordon, kraftmaskiner, telekomutrustning och verkstadsprodukter. Ett annat område som kan innebära bättre affärsmöjligheter för svenska företag är inom miljöområdet eftersom Kina ska satsa på förbättring av den allt sämre miljön, enligt den nya femårsplanen.

Tjänstehandel med Kina, 1999-2003

Förbättrad konjunktur i Euroområdet

Konjunkturen inom euroområdet har sedan mitten av 2005 vänt tydligt uppåt och BNP-tillväxten har stärkts påtagligt under första hälften av 2006. Mellan fjärde kvartalet 2005 och första kvartalet 2006 ökade BNP med drygt 3 procent, och därefter till andra kvartalet med drygt 3,5 procent (uppräknat till årstakt), vilket var den starkaste utvecklingen för ett enskilt kvartal på fem år. Det är framför allt en tydlig förbättring av den ekonomiska aktiviteten i Tyskland och Frankrike som ligger bakom detta medan den ekonomiska kräftgången fortsatt i Italien. Tidigare förbättringar inom euroområdet har enbart skett inom exportsektorn, men denna gång drivs ekonomin upp av en förstärkt inhemsk efterfrågan. Denna härstammar dels från en uppgång av privat konsumtion – vilket fortfarande får betraktas som ganska svag – dels från en hygglig investeringskonjunktur. Emellertid är byggkonjunkturen fortfarande svag vilket betyder att det är investeringar i maskiner och utrustning som förstärkt investeringskonjunkturen. Sammantaget innebär detta att nuvarande konjunkturuppgång är bredare och framför allt mindre sårbar för internationella störningar än föregående förstärkningar.

Det finns också en tydlig framtidsoptimism hos företagen för den närmaste framtiden inom eurozonen. Konjunkturindikatorn för industrin, detaljhandeln och byggnadssektorn har förstärkts under hösten 2006. Vidare har inköpschefsindex för industrin legat på en oförändrat god nivå under hela 2006 medan en viss försvagning har skett inom den privata tjänstesektorn, vilken emellertid visar på en fortsatt god tillväxt. Detta indikerar att BNP-tillväxten bör förbli god även under tredje kvar-

talet. För 2007 finns det dock några orosmoln. Det ena är att exportkonjunkturen försvagas dels genom att det sker en dämpning i efterfrågan från USA dels genom att euron förstärks gentemot dollarn. Vidare finns en del som talar för att investeringskonjunkturen kan komma att försvagas något, bland annat genom en stigande räntenivå. Ett annat orosmoln är att finanspolitiken blir restriktivare i Tyskland (via en momshöjning), något som kan leda till en viss avmattning av den privata konsumtionen inom eurozonen. Vi bedömer att tillväxten ökar från 1,4 procent 2005 till 2,5 procent 2006. För år 2007 bedöms BNP-tillväxten komma att växla ned till cirka 2 procent.

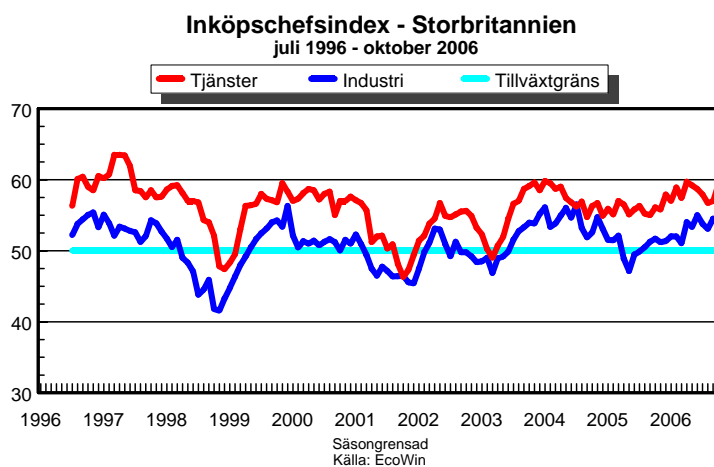
Sysselsättningen har ökat i tilltagande takt inom eurozonen. Sedan slutet av 2002 har sysselsättningen ökat med drygt 4 miljoner och mellan andra kvartalet 2005 och andra kvartalet 2006 steg sysselsättningen med cirka 1,7 miljoner. Arbetslösheten har därmed minskat från närmare 9 procent under hösten 2004 till knappt 8 procent augusti 2006. Det mesta talar för att förbättringen på arbetsmarknaden fortgår under det närmaste året. Inflationen har trots den höga arbetslösheten legat relativt högt. Under de senaste månaderna har dock en tydlig dämpning skett framför allt på grund av sjunkande energipriser. Det finns mycket som talar för att den strukturella arbetslösheten är betydligt högre inom EU-området än i USA och Japan. Det är en viktig och central uppgift för de europeiska länderna att prioritera arbetet med att minska den strukturella arbetslösheten framöver.

Ökad tillväxt i Storbritannien

Utvecklingen i Storbritannien har förstärkts under 2006, till följd av framför allt en påtagligt ökad export men även en stigande inhemsk efterfrågan. Inköpschefsindex från såväl industrin som privat tjänstesektor indikerar en fortsatt god tillväxt under hösten 2006. Sysselsättningen har ökat något, men trots det har arbetslösheten ökat stadigt, från 4,7 till 5,5 procent på ett år¹⁰. Vi räknar med att BNP-tillväxten ökar från 1,9 procent 2005 till 2,5 procent 2006. För år 2007 räknar vi med en viss dämpning beroende på Storbritanniens förhållandevis starka ekonomiska koppling till USA. Cirka 15 procent av Storbritanniens export går till USA¹¹.

¹⁰ Avser juli 2005 jämfört med juli 2006. Källa EcoWin.

¹¹ Källa: Nordic Outlook, SEB.

Fortsatt högkonjunktur i Danmark

Den danska högkonjunkturen har bestått och breddats. Den omfattar export, investeringar och privat konsumtion. Under hösten 2006 har inköpschefsindex för industrin varit mycket positivt vilket tyder på en fortsatt hög tillväxt i ekonomin. Arbetsmarknaden har fortsatt att förstärkas. Antalet sysselsatta var under första halvåret 2006 i genomsnitt drygt 40 000 fler än under motsvarande period 2005. Arbetslösheten har minskat betydligt och uppgick till 3,5 procent i september 2006, vilket kan jämföras med 4,6 procent september 2005¹². Det betyder att den danska arbetsmarknaden är på väg att bli överhettad, vilket innebär snabbt stigande rekryteringsproblem. Det finns därmed en risk för löneinflation framöver. Hittills har dock lönerna ökat i stabil takt runt 3 procent, men risken är överhängande att ökningen blir klart större 2007. Den danska ungdomsarbetslösheten (16-24 år) ligger under 3 procent, enligt dansk registerbaserad statistik (CRAM). Eurostat redovisar dock en högre ungdomsarbetslöshet eller 6,9 procent för september 2006. Motsvarande tal för ett år sedan var 8,6 procent. Oavsett sättet att räkna är den danska ungdomsarbetslösheten emellertid mycket låg jämfört med nästan alla övriga EU-länder¹³. I genomsnitt uppgick ungdomsarbetslösheten i september 2006 till 17,5 procent i EU-25 och till 17 procent inom euroområdet. Sammantaget räknar vi med att den goda kon-

¹² Euro-indicators 143/2006.

¹³ Holland hade en något lägre ungdomsarbetslöshet än Danmark. Den holländska ungdomsarbetslösheten uppgick till 6,7 procent september 2006.

junkturbilden består i Danmark. BNP-tillväxten ökar något, från 3,2 procent 2005 till 3,4 procent 2006. För 2007 bedöms tillväxten till cirka 2,5 procent.

Norsk ekonomi uppvisar styrka

Den norska ekonomin utvecklas starkt. BNP-tillväxten uppgick 2005 till 2,3 procent för ekonomin sammantaget medan fastlandsekonomin växte med 3,7 procent. I år växer den sammantagna ekonomin med 2,5 procent medan fastlandsekonomin växer med ungefär lika mycket som 2005. För 2007 räknar vi med en viss dämpning av BNP-tillväxten i fastlandsekonomin, medan oljeexporten ökar och drar upp den sammantagna BNP-tillväxten. Den norska ekonomiska tillväxten är bred och goda bidrag kommer från privat konsumtion, investeringar och export. Arbetsmarknaden utvecklas starkt. I genomsnitt ökade sysselsättningen med närmare 60 000 personer under de sju första månaderna 2006 jämfört med motsvarande period 2005¹⁴, vilket motsvarar en sysselsättningsökning på 2,5 procent. Arbetslösheten har därvid minskat kraftigt eller från närmare 5 procent sommaren 2005 till 3,3 procent september 2006. Arbetsmarknaden har därvid blivit allt stramare och rekryterings- och flaskhalsproblem har kommit alltmer i förgrunden, framför allt inom de oljerelaterade verksamheterna och inom bygg och anläggning. För 2007 består den ”överhettade” arbetsmarknaden och risken för löneinflation ökar – vilket ännu inte inträffat i någon större utsträckning – och vi räknar därmed att tillväxten i norsk fastlandsekonomi påverkas av det alltmer ansträngda läget på arbetsmarknaden.

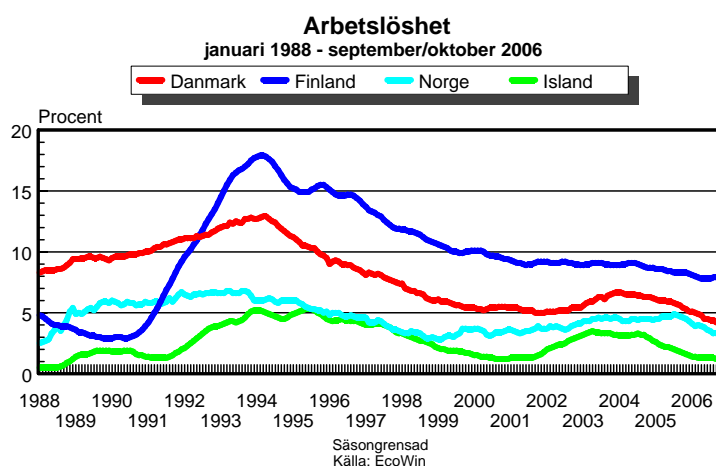
Hög tillväxt i Finland

Finlands ekonomi uppvisar en betydande BNP-tillväxt, vilken bedöms öka från 2,9 procent 2005 till närmare 5 procent¹⁵ 2006. Nästa år räknar vi med att BNP-tillväxten dämpas till drygt 3 procent. Investeringskonjunkturen är stark och vilar främst på en god utveckling av bygginvesteringarna, men nu ökar även maskininvesteringarna i god takt. Vidare är hushållens konsumtionsvilja stor vilket lett till att sparatet förblivit lågt, och till detta kommer att exporten gått bra. Den dämpning som väntas i den globala ekonomin slår inte igenom på den finska exporten fullt ut genom att Finland har en framskjuten position på expansiva

¹⁴ Enligt statistik från EcoWin.

¹⁵ Årets BNP-tillväxt ökar med cirka 1 procentenhet extra på grund av effekt av strejken i pappersindustrin 2005. BNP-tillväxten för 2005 har reviderats upp från 2,1 till 2,9 procent till följd av bland annat högre tjänsteexport.

marknader såsom Östeuropa och Asien. Arbetsmarknaden har förstärkts stadigt. Sysselsättningen växer i god takt och arbetslösheten har nu minskat stadigt sedan toppnivån i början av 1994. Dock har nedgången gått relativt sakta under de senare åren. Arbetslösheten är fortfarande hög eller 7,9 procent september 2006 – vilket kan jämföras med 8,3 procent september 2005 och 8,8 procent september 2004 – och för ungdomarna uppgår arbetslösheten till 18,7 procent. Det betyder att det finns stora lediga resurser på arbetsmarknaden vilket är en tydlig skillnad jämfört med Norge och Danmark. Inflationen är låg även om den ökat något, men för Finlands del är risken för löneinflation obetydlig under det närmaste året.

Östeuropa är Europas tillväxtmotor

Central- och Östeuropa fortsätter att uppvisa en stark konjunktur, vilken drivs av både en stark inhemsk efterfrågan och en god export. Inbromsningen av Förenta Staternas ekonomi får ett begränsat genomslag eftersom exporten dit är obefintlig. Höjda räntor kan ge en viss dämpande effekt. Tillväxten hamnar i år på cirka 7 procent och något lägre 2007. Rysslands tillväxt bedöms komma att ligga på cirka 6,5 procent både i år och nästa år. Landet gynnas av höga priser på råvaror och olja, men även den inhemska efterfrågan är stark.

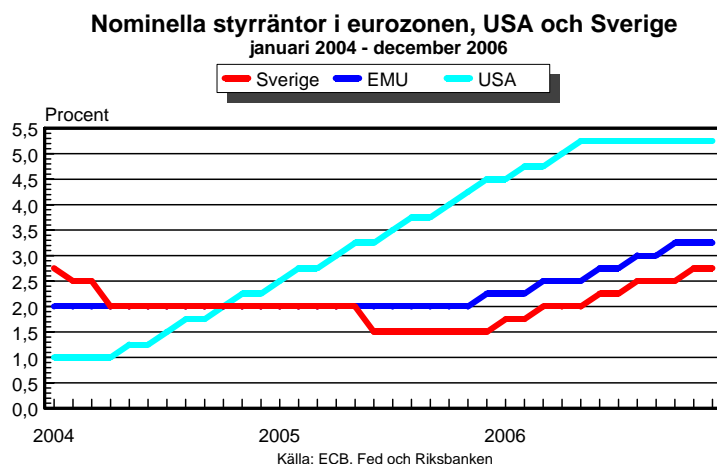
De baltiska ekonomierna utvecklas mycket starkt och både Estland och Lettland bedöms få en tillväxt på cirka 11 procent 2006. Länderna uppvisar stora bytesbalansunderskott och tilltagande utbudsrestriktioner pressar upp lönerna, vilket ger ett förhållandevis starkt inflationstryck. Den

ekonomiska tillväxten blir något lägre i Litauen, knappt 8 procent, och landet uppvisar också betydligt lägre inflationstakt än övriga baltiska länder. Det mesta talar för att den ekonomiska politiken blir alltmer restriktiv i de baltiska länderna – bland annat för att bromsa den höga inflationen – vilket kommer att dämpa BNP-tillväxten något.

Finansiella marknader

Räntorna på väg upp

Under de senaste månaderna har centralbankerna i de flesta länder i världen höjt sina räntor, en trend som gäller också för Sverige. Den Europeiska Centralbanken (ECB) har höjt sin styrränta i tre omgångar till 3,25 procent och den amerikanska centralbanken (Federal Reserve) har höjt sin styrränta i två omgångar till 5,25 procent sedan förra prognosen. Riksbanken har höjt reporäntan tre gånger, senaste gången i oktober med 0,25 procentenheter till 2,75 procent. Marknaden förväntar ytterligare en höjning med 0,25 procentenheter i december, vilket innebär en fördubbling av den svenska reporäntan under 2006. Den starka globala konjunkturen, höga tillgångspriser, den historiskt låga nominella räntorna, stark konsumtion, stark sysselsättningsökning, höga energipriser och förväntad risk för framtida inflationen var några av de motiv som nämndes för räntehöjningarna. Den snabba produktivitetsökningen och den internationella prispressen var bland de faktorer som hade en återhållande effekt på prisökningstakten.

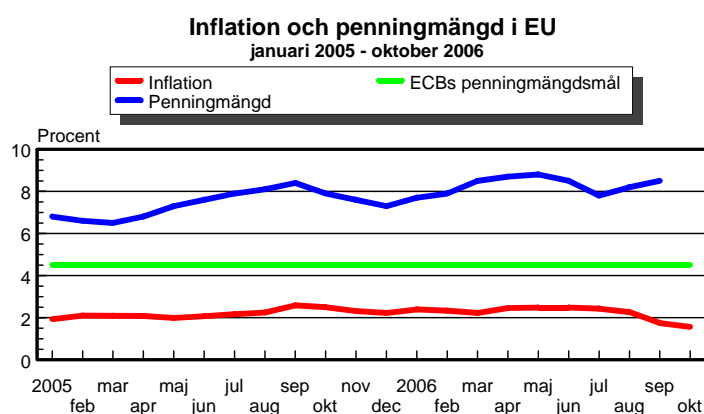
USA från räntehöjning till räntesänkning...

Den svagare tillväxttakten, den vikande bostadsmarknaden och de sjunkande långräntorna är några indikatorer som talar för ett lägre inflationstryck i amerikansk ekonomi under nästa år. Nivåskillnaden mellan korta och långa räntor är nu obetydlig, vilket kan vara ett tecken på en svagare utveckling framöver eller att marknaden räknar med en långsiktigt låg inflationstakt. Den snabbt stigande styrräntan under senare år ökade bo-

endekostnaderna kraftigt vilket ledde till att ökningen av småhuspriserna dämpades och att bostadsinvesteringarna mattades av. Än så länge har detta inte påverkat hushållens köplust nämnvärt men det finns en stark oro för att avkylningen på bostadsmarknaden ska förstärka tillväxtnedgången i USA. Sysselsättningsökningen har planat ut och arbetslösheten förväntas öka under nästa år vilket dämpar inflationstrycket. Den amerikanska centralbanken (Fed) har inte höjt styrräntan sedan juni och mycket talar för att det blir räntesänkningar under 2007. Vi bedömer att Fed sänker räntan till 4,5 procent i tre steg under år 2007.

... men ECB fortsätter att öka räntan

Den förstärkta konjunkturen, den förbättrade arbetsmarknaden och uppgången i privat konsumtion var bidragande orsaker för ECB att öka räntan under året. ECB kommer att fortsätta höja räntan under nästa år trots att inflationstrycket har minskats under de senaste månaderna och BNP-tillväxten förväntas komma att dämpas under nästa år. Anledningen är att penningmängden, M3, har ökat mycket kraftigare än ECB:s mål. Det mesta talar för att ECB kommer att höja räntan tre gånger, från 3,25 till 4 procent. En första höjning med 25 punkter kan komma redan i december.

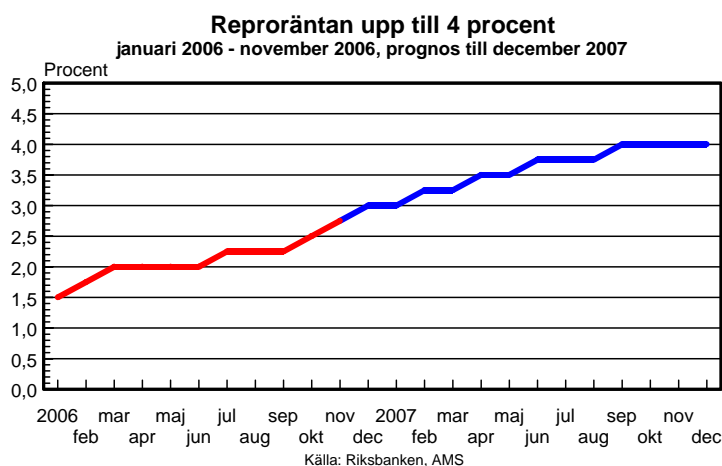

Källa: ECB

Riksbanken höjer också räntan i små steg till 4 procent

Riksbanken bedöms komma att höja reporäntan i små steg till 4 procent under 2007. Den fortsatt starka BNP- och sysselsättningstillväxten, en lägre produktivitetsökningstakt, högre löneökningar, expansiv finanspolitik och den uppåtgående inflationen är de bakomliggande faktorerna. De minskade importpriserna, på grund av starkare krona, och den höga

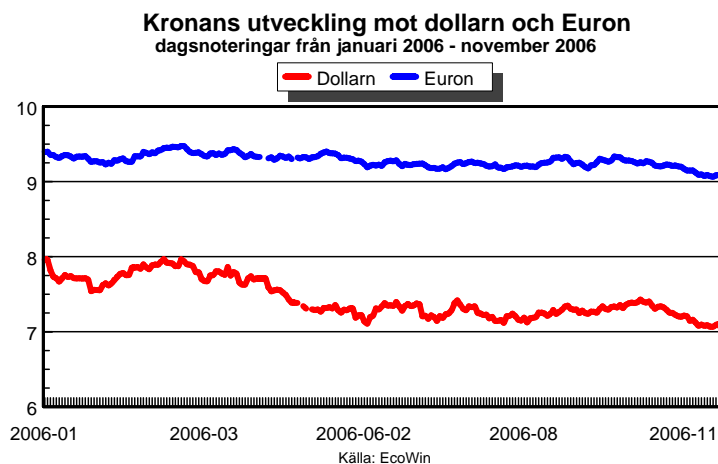
arbetslösheten är däremot faktorer som dämpar inflationen. En förutsättning för antagandet om Riksbankens räntehöjningar till 4 procent är att konjunkturdämpningen i USA, Sveriges största exportmarknad efter Tyskland och den största ekonomin i världen, blir mild. Då väger den internationella konjunkturedgången lättare än den inhemska efterfrågeökningen. Om den konjunkturrella nedväxlingen i amerikansk ekonomi blir kraftig blir räntehöjningstakten i Sverige långsammare. Nästa års löneförhandlingsresultat är ett annat moment som påverkar räntehöjningstakten. Under år 2007 omförhandlas lönerna för drygt 2,8 miljoner löntagare, 80 procent av alla arbetstagare som omfattas av kollektivavtalet. Den starka sysselsättningsökningen, de ökade rekryteringsproblemen, fackföreningarnas försök att kompensera sina medlemmar för ökade A-kasseavgifter, högre räntor och högre inflation talar för en högre löneökningstakt nästa år. Den lägre produktivitetsökningen och den förväntade högre löneökningstakten kommer att öka inflationstrycket i ekonomin nästa år. Det höga utbudet av arbetskraft kan däremot dämpa lönetrycket och inflationstrycket om matchningen på arbetsmarknaden sker effektivt.

Kronan blir starkare mot dollarn

Kronan har förstärkts både mot dollarn och mot euron sedan årsskiftet trots att de svenska korta räntorna är lägre än Feds och ECB:s. Det kan bero på den starka ekonomin, det stora bytesbalansöverskottet, Kinas intresse av att ersätta en del av sin valutareserv från dollar till krona, Riksbankens snabba reporäntehöjningar och tydliga signaler på fortsatt snabba höjningar av reporäntan. Dollarns kurs mot kronan föll under 7 kronor i slutet på november, en försvagning med 12 procent sedan slutet

på februari då dollarns kurs låg nära 8 kronor. För första gången sedan våren 2005 är dollarn under sjukronorstrecket. En ytterligare förstärkning mot dollarn är rimligt att anta när räntegapet gentemot Fed minskas. Kronan har förstärkts också mot euron, en trend som kan fortsätta om räntedifferensen minskar gentemot ECB.

Oljepriset stabiliseras på hög nivå

Oljepriset är en av de största osäkerhetsfaktorerna i världsekonomin. Priset på ett fat Brentolja har sjunkit till 58 dollar under november vilket var den lägsta nivån under 2006. Ekonomisk avmattning i världsekonomin, ovanligt varmt höstväder, stora oljereserver och tvivel på oljekartellen Opecs förmåga att dra ned produktionen är några av faktorerna bakom det kraftiga prisraset sedan augusti. Mellan augusti och november har oljepriset sjunkit med 20 dollar per fat. Det finns flera riskfaktorer som gör att prognoser över oljepriset ofta har slagit fel. Politisk oro i Mellanöstern, oron för terrorism och väderutvecklingen är några icke förutsägbara riskfaktorer som gör oljeprisprognosen extra svår.

Oljeprisnivån är nu, även efter höstens prisfall, mycket högre än under 1970- och 1980-talen. Om de stora prisuppgångarna under 1970-talet berodde på utbudsstörningar är de höga oljepriserna under de senaste åren främst ett resultat av en kraftigt ökad efterfrågan på världsmarknaden. Den höga efterfrågan på oljan i världsekonomin kommer att hålla oljepriset uppe runt 60 dollar under nästa år.

Svensk ekonomi

Bedömningen av den svenska ekonomin och arbetsmarknaden för återstoden av 2006 och för 2007 bygger på följande antaganden:

1. Att den globala ekonomin växer med drygt 5 procent 2006 och med mellan 4 och 4,5 procent 2007.
2. Att oljepriset uppgår till cirka 60 dollar per fat under 2007.
3. Att kronan apprecieras, främst mot dollarn.
4. Att Riksbanken höjer styrräntan i småsteg och att den uppgår till 4 procent vid slutet av 2007.
5. Att löneökningarna uppgår till 3,3 procent 2006 och till 3,8 procent 2007.
6. Att utbildningsplatserna inom högskolan inte tillsätts fullt ut.
7. Att antalet personer i arbetsmarknadspolitiska program uppgår till 140 000 år 2006 och till 90 000 år 2007.
8. Att jobb- och utvecklingsgarantin omfattar lika stor volym som den nuvarande aktivitetsgarantin.

Resumé

Den svenska ekonomin har utvecklats starkt hittills under 2006. Uppgången är bred och omfattar alla delar av ekonomin och de allra flesta regioner. Exporten har fortsatt att gå bra – vilket gäller för såväl varusom tjänsteexporterande företag – och företagen är påtagligt positiva för framtiden, även om optimismen är något mindre än våren 2006. Detta kan bland annat kopplas till att allt fler signaler kommit som visar att världshandeln bedöms komma att växa långsammare 2007 än 2006. Den privata konsumtionen har utvecklats starkt och det har kunna ske utan att hushållen behövt dra ned på sitt sparande i någon större omfattning. Till detta kommer en mycket stark investeringskonjunktur, dels genom en påtaglig ökning av bostadsproduktionen dels genom ökade investeringar i maskiner och utrustning. Det finns mycket som talar för att hushållen kan öka sin konsumtion ytterligare medan investeringskonjunkturen sannolikt passerat toppen. Det är dock värt att notera att kapacitetsutnyttjandet nått en rekordnivå trots en kraftig utbyggnad av kapaciteten. Även den offentliga konsumtionen ökar och de stärkta kommunala ekonomierna ger ett utrymme för expansion 2007. Resultaten för

näringslivet och den kommunala sektorn bygger främst på Arbetsmarknadsverkets intervjuundersökningar av drygt 8 700 arbetsställen¹⁶ inom det privata näringslivet och nästan samtliga primärkommuner och lands-ting som genomfördes av Arbetsförmedlingen under oktober månad. Vidare visar resultaten på en stark framtidstro inom nästan samtliga näringsgrenar men i synnerhet inom delar av den privata tjänstesektorn. Det borgar för en fortsatt god ekonomisk tillväxt samtidigt som arbetsmarknaden fortsätter att förstärkas och detta bedöms kunna ske utan någon nämnvärt ökad inflationstakt. Här finns emellertid ett osäkerhetsmoment i och med att vår undersökning visar att företagen upplever tilltagande rekryteringsproblem på arbetsmarknaden, och detta kan eventuellt leda till högre inflation och räntenivå än vad som antagits i denna prognos. Rekryteringsproblemen har nämligen vuxit stadigt under de tre senaste undersökningarna. Ökningen mellan våren 2006 och hösten 2006 är stor. Andelen företag som upplever arbetskraftsbrist är nu relativt hög, men bristen är fortfarande lägre än vid millennieskiftet. Tillgången på arbetskraft är liten inom vissa områden – främst byggnadsverksamheten – och det kan påverka lönerörelserna framöver. Resultatet indikerar sammantaget en god ekonomisk utveckling under 2007 även om konjunkturtoppen passerades under år 2006.

Intervjuföretagen är optimistiska

Den senaste intervjuundersökning av näringsidkare inom det privata näringslivet visar att företagens sammantagna framtidsbild av efterfrågeutvecklingen för de kommande sex månaderna som gjordes våren 2006 stämde väl med utfallet hösten 2006. Däremot noterades skillnader mellan olika näringsgrenar. För den privata tjänstesektorn blev utfallet något sämre än den förväntade utvecklingen medan utfallet blev klart bättre för industrin. Utfallet för hela näringslivet i höstenkäten 2006 visar sig vara klart bättre än den bedömning företagen gjorde hösten 2005 och det gäller samtliga näringsgrenar. Utfallet för uppdragsverksamheten blev emellertid endast något bättre än vad företagen bedömde hösten 2005. Detta visar också att den konjunkturbild som gjordes hösten 2005 och våren 2006 stämmer väl överens med den faktiska utvecklingen. En underskattning av utvecklingen gjordes dock, framförallt hösten 2005.

¹⁶ Utöver dessa 8 700 arbetsställen i ett slumpmässigt stratifierat urval finns 2 500 arbetsställen från ett tilläggsurval. Analyserna bygger i allmänhet på det stratifierade urvalet, tilläggsurvalet används enbart för att stärka de regionala analyserna.

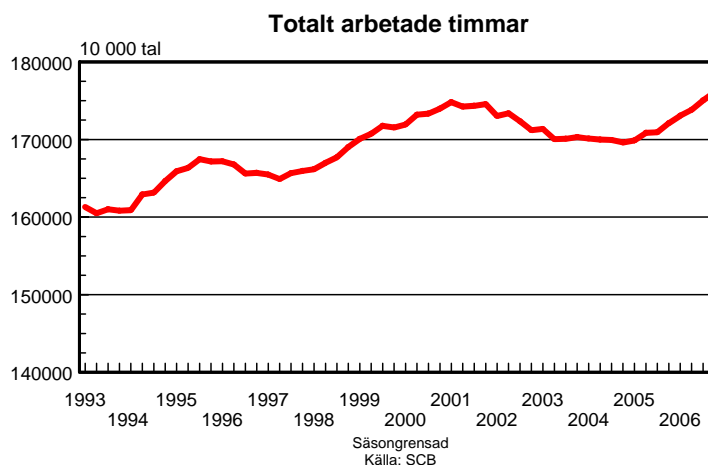
Andel av arbetsställen som bedömt ökning av efterfrågan på varor/ tjänster minus d:o minskning

	Senaste 6 månaderna			Kommande 6 månaderna			6-12 månader framöver		
	Höst 2005	Vår 2006	Höst 2006	Höst 2005	Vår 2006	Höst 2006	Höst 2005	Vår 2006	Höst 2006
Byggnadsverksamhet	51,2	41,4	62,4	33,3	63,0	36,1	45,1	48,8	41,7
Industri	33,6	40,0	51,3	35,8	46,1	41,9	40,6	42,1	42,2
Uppdragsverksamhet	43,3	47,9	53,6	49,5	55,8	54,2	52,5	55,2	55,1
Övriga privata tjänster	36,7	37,6	47,7	40,0	49,0	45,8	44,3	48,4	48,1
Totalt	37,8	39,6	50,9	39,4	50,1	44,8	44,5	47,1	46,9

Källa: AMV: s intervjuundersökningar.

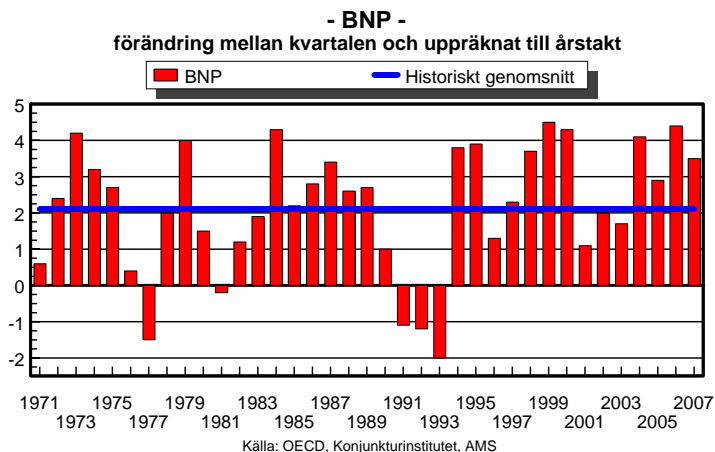
Näringsidkarna i den senaste undersökningen uppvisar en fortsatt positiv framtidstro. De räknar med att efterfrågan på deras varor och tjänster ökar tydligt under det närmaste året. Andelen arbetsgivare som uppger ökning minus andelen som uppger minskning av varor och tjänster uppgår till 45 procent för det närmaste halvåret och till 47 procent för halvåret därpå. Även denna gång får man gå tillbaka till millenniumskiftet för att finna starkare siffror. Dock kan man konstatera att det jämfört med föregående undersökningar har skett en viss dämpning av framtidstron, vilket är särskilt tydligt inom byggnadsverksamheten där framtidstron till och med svalnat något. Det finns emellertid en säsongmässig påverkan av resultatet för byggnadsverksamheten men även med hänsyn till detta har det skett en neddragning av framtidstron. Vår tolkning av resultatet är att konjunkturen inom byggnadsverksamheten är på väg att plana ut och att även industrikonjunkturen förefaller komma att förstärkas långsammare. Det är dock värt att notera att aktiviteten inom både byggnadsverksamheten och industrin ligger på en hög nivå. Undersökningen visar vidare att företagarna inom den privata tjänstesektorn har en fortsatt stark framtidstro. Det gäller i synnerhet arbetsställen inom uppdragsverksamheten (företagstjänster), men även där har ökningen av framtidsoptimismen stannat av. Även arbetsställena inom varuhandeln och inom transportsektorn ser ljusst på den närmaste framtiden. Vidare fortsätter de kommunala ekonomierna att förstärkas under prognosperioden, vilket möjliggör växande kommunal konsumtion och ökade kommunala investeringar. Undersökningen visar sammantaget att alla näringsgrenar kommer att bidra till en god ekonomisk tillväxt under

2007. Vidare har företagens rekryteringsplaner blivit alltmer expansiva och de räknar med att öka antalet anställda påtagligt under det närmaste året och enligt vår bedömning leder det till att den starka produktivitetstillväxten dämpas något, vilket innebär att ökningen av antalet arbetade timmar alltmer bidrar till BNP-tillväxten.

BNP ökar med 3,5 procent 2007

BNP utvecklades starkt under 2005 och tillväxten uppgick till 2,9 procent. Det skedde dock en tydlig dämpning under fjärde kvartalet – vilken emellertid visade sig vara temporär – och därefter, det vill säga under årets första tre kvartal, har BNP-tillväxten ökat kraftigt och i genomsnitt legat på 4,6 procent. Det medför att vi valt att revidera upp BNP-tillväxten från vår prognosen för både 2006 och 2007. Det så kallade överhänget från 2006 till inledningen av 2007 blir också stort eller cirka 1,5 procentenheter. BNP-tillväxten för 2006 beräknas till 4,4 procent. En dämpning sker sedan 2007 då tillväxten bedöms uppgå till 3,5 procent. Det betyder att tillväxten fortsätter att överstiga det historiska genomsnittet under både 2006 och 2007.

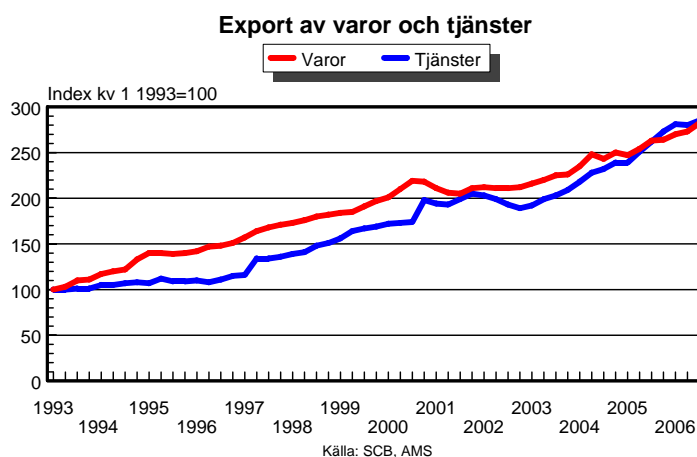

Exportökningen går långsammare 2007

Den globala industrikonjunkturen tog ny fart under loppet av 2005, vilket ledde till en god ökning av varuexporten. Volymökningen uppgick till nästan 5 procent (volymökning) vilket dock var en halverad ökningstakt jämfört med 2004. Under 2006 års tre första kvartal har varuexporten fortsatt att utvecklas starkt även om det skedde en tillfällig dämpning under andra kvartalet. Exporten har utvecklats särskilt bra för exempelvis petroleumprodukter och läkemedel. Det mesta talar för att ökningen av varuexporten dämpas under prognosperioden vilket är en följd av att världsekonomin bedöms växa långsammare 2007 än 2006. Det bör dock påpekas att svensk export är starkt kopplad till utvecklingen i Europa. Nästan 74 procent av svensk export går till europeiska länder och enbart euroområdet tar emot cirka 40 procent av svensk export. Vidare har svensk exportindustri stärkt sin konkurrenskraft gentemot omvärlden. Den svenska industrins enhetsarbetskostnad har minskat stadigt sedan början av 1990-talet, vilket sammanhänger med en god produktivitetstillväxt och kronans successiva försvagning sedan 1980-talet. Även Konjunkturinstitutets konjunkturbarometer styrker denna bild. Industriförretagen anser i denna undersökning att konkurrenssituationen för svensk tillverkningsindustri varit övervägande positiv, i synnerhet inom den viktiga EU-marknaden.

Tjänsteexporten har ökat kraftigt under senare år och utgör nu omkring en fjärdedel av det sammantagna exportvärdet. Den ökade med starka 11,1 procent 2005, en utveckling som förstärkts ytterligare under de tre första kvartalen 2006. Det är bland annat ett ökat tjänsteinnehåll i före-

tagens export och en ökad turism till Sverige som ligger bakom denna gynnsamma utveckling. Andra viktiga delar är transporttjänster, vilka utgör cirka 25 procent av den sammantagna tjänsteexporten. Drygt hälften av tjänsteexporten utgörs av export av övriga tjänster där konsulttjänster, licenser, patent och banktjänster ingår. Till dessa tjänster räknas även merchanting¹⁷. Varuexportens ökade tjänsteinnehåll och i viss mån ett ökande resande till Sverige leder till att tjänsteexportens andel av den totala exporten förstärks stadigt framöver. Det betyder också att utvecklingen av tjänsteexporten följer varuexporten väl, vilket innebär att även ökningen av tjänsteexporten dämpas under prognosperioden. Vi räknar med att exporten av varor och tjänster ökar med 8,5 procent 2006, men under 2007 sker en avmattning till 5,7 procent.

Importen ökar

Importen av varor och tjänster har ökat kraftigt under senare år och under 2005 ökade den med 7 procent. Även under de tre första kvartalen 2006 har importen utvecklats starkt, men dock i en svagare takt än våra bedömningar i föregående prognos. Det skedde framför allt en dämpning under andra kvartalet. Den starka tillväxten i investeringar, export av varor och privat konsumtion, vilka alla alstrar en hög import, tyder på att importen borde ha varit högre. Förklaringen till att så inte är fallet är sannolikt att företagen gjort stora uttag från sina lager. Under tredje kvar-

¹⁷ Med merchanting menas den handelsmarginal som uppstår när svenska moderbolag sköter fakturering av försäljning från utländska dotterbolag till ett tredjeland. Merchanting bidrog med 0,2 procentenheter till BNP-tillväxten 2005.

talet skedde emellertid en påtaglig lagerökning. Under prognosperioden bedöms tillväxten av investeringarna komma att avta något, vilket dämpar varuimporten. Å andra sidan leder en ökad privat konsumtion till att importen stiger, och i samma riktning verkar en viss lageruppbyggnad. Därför räknar vi totalt sett med en ökning av varuimporten både 2006 och 2007. Tjänsteimporten har hittills i år ökat starkt och vi räknar med att den fortsätter att öka påtagligt både 2006 och 2007. Nästan en tredjedel av tjänsteimporten utgörs av svenska resenärers utgifter utomlands. Det mesta talar för att dessa utgifter stiger ytterligare under det närmaste året. Sammantaget räknar vi dock med att importen av varor och tjänster endast dämpas svagt under 2007. Importen beräknas öka med 7,7 procent 2006 och med 7,1 procent år 2007.

Fortsatt stora överskott i handeln

Hittills under 2000-talet har bytesbalansen uppvisat stora överskott. Under 2005 uppgick överskottet till 171 miljarder kronor motsvarande 6,4 procent av BNP, vilket var en viss försvagning jämfört med åren dessförinnan. Det är främst ett stort överskott i handelsbalansen¹⁸ som givit upphov till ett stort överskott i bytesbalansen. En viss försvagning skedde mellan 2004 och 2005 då överskottet i handelsbalansen reducerades från 171 miljarder kronor till 144 miljarder kronor. För 2006 och 2007 räknar vi med att bytesbalansöverskottet ökar, och en bidragande orsak är ett växande överskott i tjänstebalansen. Det stora överskottet i bytesbalansen skall tolkas som att sparandet¹⁹ är högt – framför allt är det högt hos hushåll och företag men även de offentliga budgetarna uppvisar ett sparande – och detta förhållande består under 2006 och 2007. Dessa pengar förs över till utlandet vilket leder till växande ränteinkomster. Med andra ord får Sverige allt större tillgångar i utlandet.

¹⁸ Handelsbalansen är skillnaden mellan varuexport och varuimport. Under 2005 uppgick överskottet till 144 miljarder kronor motsvarande 5,4 procent av BNP. Även tjänstebalansen (export minus import av tjänster) uppvisade ett tydligt överskott 2005 eller 62 miljarder kronor. Tjänstebalansen har uppvisat en påtaglig förstärkning under senare år, efter att ha uppvisat ett underskott i början av 2000-talet. Där ingår turism, inkomster och utgifter för service (bland annat konsulttjänster) samt försäkringar över gränserna. I bytesbalansen ingår även transfereringar över gränserna. Här är U-hjälpen och medlemsavgiften till EU de tyngsta posterna. De löpande transfereringarna uppvisade ett underskott på 35 miljarder kronor 2005. Slutligen ingår kapitalbalansen (ränteinkomster minus ränteutgifter) som var balanserad 2005.

¹⁹ Bytesbalansens saldo = sparande. Sparande definieras som finansiellt sparande plus investeringar. Det finansiella sparandet uppgick till 174 miljarder kronor 2005 plus investeringar (fasta investeringar) på 436 miljarder kronor samt förändringen av lager. Bruttosparandet enligt denna definition uppgick till drygt 610 miljarder kronor.

Löneökningstakten stiger

Lönerna har uppvisat en måttlig ökningstakt under de senaste åren. Under 2005 ökade de med 3,1 procent, vilket innebär att ökningstakten har dämpats fyra år i rad. Även under första halvåret 2006 har lönerna ökat i lugn takt eller med cirka 3 procent²⁰. Detta resultat stämmer väl överens med vår undersökning som indikerar att löneökningstakten under det senaste året²¹ varit 3,2 procent. Det finns också ett samband mellan rekryteringsproblem och löneökningar enligt vår undersökning. Näringsidkare som uppgett rekryteringsproblem hade i genomsnitt 0,3 procentenhets högre löneökningstakt än arbetsgivare som inte upplevt några rekryteringsproblem²². Det finns flera förklaringar till att löneökningstakten varit måttfull under senare år. Den viktigaste är sannolikt att tillgången på arbetskraft varit god, men i takt med att arbetslösheten sjunker kommer rekryteringsproblemen alltmer i förgrunden. Det leder automatiskt till att löneökningstakten ökar. Vidare har i synnerhet en fristående Riksbank men även den flytande växelkursen inverkat. Det finns numera en genuin tro att inflationstakten förblir låg framöver – vilket bland annat avspeglas i en låg räntenivå för långa räntor. Detta tillsammans med att de fackliga organisationerna erfarit att medlemmarna fått en förhållandevis bra reallöneutveckling under flera år talar för att löneökningarna även framöver inte blir så höga att löneinflationen tar fart på allvar.

Omkring 80 procent av arbetsmarknaden – motsvarande 2,8 miljoner arbetstagare – kommer att få nya löneavtal 2007²³. Alla sektorer förutom transportsektorn och banksektorn kommer att omförhandla sina avtal under 2007. Merparten av avtalen inom privat sektor löper ut den sista mars. Avtalen inom kommunal sektor upphör under juni och för statlig sektor löper avtalen ut i september. De nya löneavtalen kommer att förhandlas fram i en period av kraftigt ökad sysselsättning, allt färre arbetssökande utan arbete och stigande rekryteringsproblem. Den samlade bilden är dock att löneökningarna kommer att vara förenliga med produktivets- och inflationsutvecklingen på lång sikt. Vi räknar med att löneökningarna uppgår till 3,3 procent 2006 och till 3,8 procent år 2007.

²⁰ Enligt Medlingsinstitutet.

²¹ September – oktober 2006 jämfört med motsvarande tid 2005.

²² Löneökningen uppgick till 3,4 procent hos de företag som upplevt rekryteringsproblem och 3,1 procent hos dem som inte upplevt brist.

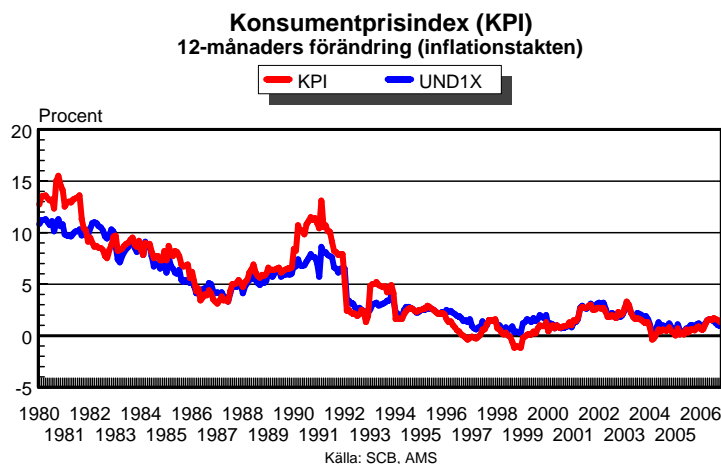
²³ Enligt budgetpropositionen för 2007.

Inflationen förblir låg 2006

Penningpolitiken vägleds av ett inflationsmål som formuleras så att förändringen av konsumentpriserna (KPI) skall uppgå till 2 procent med ett toleransintervall på +/- 1 procentenhet. Riksbanken har emellertid förtydligat att det som styr deras beteende och utformningen av penningpolitiken är utvecklingen av det så kallade UNDI_X-mättet. Detta är ett inflationsmål där de direkta effekterna av förändrade räntor, indirekta skatter och subventioner har exkluderats från KPI. Inflationen – enligt KPI har varit mycket låg sedan början av 2002, men en ökning har skett under 2005 och hittills under 2006. Den genomsnittliga inflationen för årets tio första månader uppgick till 1,3 procent, vilket kan jämföras med 0,4 procent under motsvarande månader 2005. Det betyder att inflationen fortsätter att understiga Riksbankens mål på 2 procent. Det finns flera faktorer som samverkat till den låga inflationen. En viktig förklaring är det låga resursutnyttjandet på arbetsmarknaden, vilket lett till att rekryteringsproblemen på arbetsmarknaden varit förhållandevis begränsade till vissa sektorer och endast omfattat ett fåtal bristyrken. Andra viktiga förklaringar är bland annat en stark produktivitetstillväxt inom industrin vilken hållit tillbaka enhetsarbetskostnaderna, en ökad konkurrens på såväl den globala varu- och tjänstemarknaden som inom den svenska handeln samt förhållandevis låga räntor. Vidare är förväntningen om inflation fortsatt låg hos både hushåll och företag, även om den har ökat under den senaste månaden. En svag ökning bedöms dock, men förväntningarna indikerar att agerandet från hushåll och företag utgår från fortsatt låg inflation.

Under de senaste åren har inflationstakten överskattats av många bedömare. Det sammanhänger bland annat med att den goda produktivitetstillväxten varit mer uthållig och starkare än förväntat och att konkurrensen hårdnat alltmer, såväl på den globala marknaden som på den svenska. Detta har fått till följd att priserna på vissa importerade varor har sjunkit mer än väntat – en viss ökning har dock skett i år – och att företagen dessutom fått det allt svårare att vältra över kostnadsökningar på konsumenterna. Det finns mycket som talar för att inflationen fortsätter att vara låg, men en gradvis ökning bedöms ske under prognosperioden, det vill säga fram till utgången av 2007. Det som framför allt genererar en högre inflationstakt är en stigande räntenivå – vilket bland annat slår igenom på boendekostnaderna – och en påtaglig förbättring av arbetsmarknadsläget vilket bör slå igenom på löneökningarna 2007. Vi räknar vidare med att importpriserna kan falla något, bland annat till följd av en svag appreciering av kronan. När det gäller elpriserna räknar vi med en viss nedgång medan vi skattar att oljepriset i stort sett förblir oför-

ändrat. Det finns faktorer som talar för ett minskat oljepris men det finns också faktorer som talar för att oljepriset kan komma att öka igen²⁴.

Som nämnt räknar vi med att inflationen ökar framöver. Vi beräknar förändringen av KPI som årsgenomsnitt till 1,3 procent 2006 och till 1,9 procent 2007, vilket kan jämföras med 0,5 procent 2005. Det så kallade UND1X bedöms öka med 1,2 procent 2006 och med 1,7 procent 2007. Det innebär att vi räknar med att inflationen överstiger 2 procent under slutet av 2007. När det gäller Riksbankens ställningstagande avseende sin styrränta bygger den på händelser 1,5 till 2 år framåt i tiden, det vill säga bedömningar för 2008 och 2009, vilket ligger utanför vår prognoshorisont. Fortsätter den utveckling som bedöms för 2007 för arbetsmarknaden även under 2008 ökar rekryteringsproblemen ytterligare och antalet bristyrken ökar kraftigt. Det är utifrån det perspektivet som vi antar att Riksbanken kommer att fortsätta höja sin styrränta under 2007.

Kraftigt ökade inkomster för hushållen

Under perioden 1998-2002 steg hushållens reala disponibla inkomster kraftigt eller med igenomsnitt 4,2 procent per år. Denna utveckling bröts 2003 då ökningen uppgick till 1,2 procent. Därefter skedde en tydlig

²⁴ En viss utbyggnad sker av raffinaderikapaciteten och olönsamma oljekällor blir lönsamma tack vare den höga prisnivån på råolja och till detta kommer att ny teknik gör att oljekällor kan utnyttjas längre och effektivare. Även om den globala ekonomin dämpas något kommer efterfrågan på olja att vara mycket stor från tillväxtmarknader såsom Kina och Indien och till detta kommer den politiska instabiliteten i flera oljeproducerande länder samt terroristhot.

förbättring. Under 2004 uppgick inkomstökningen till 1,3 procent och under 2005 till 1,8 procent. Ökningen 2005 kan dock synas överraskande svag med tanke på att inkomstskatterna sänktes och att antalet arbetade timmar uppvisade en ökning (0,6 procent). Förklaringen är av teknisk natur och beror på det sätt som nationalräkenskaperna beräknar hushållens inkomster på. I själva verket upplevde hushållen en kraftigare inkomstförstärkning än vad som framkommer av statistiken²⁵. Under 2006 bedöms hushållsinkomsterna stiga med cirka 3 procent, vilket är en följd av en påtaglig uppgång av antalet arbetade timmar och en tydlig ökning av de offentliga transfereringarna. Arbetsmarknaden fortsätter att förstärkas 2007 vilket medför en fortsatt god ökning av arbetade timmar samtidigt som lönen ökar snabbare än 2006. Dessutom sänks inkomstskatterna påtagligt 2007. Till en del motverkas skattesänkningen av höjd tobaksskatt, införandet av en skatt på trafikförsäkringspremier, ökad egen finansiering till arbetslöshetskassor samt slopad skattereduktion för avgift till fackförening och arbetslöshetskassa. Sammantaget leder dock reformerna till ökade hushållsinkomster. Vi gör bedömningen att hushållens reala disponibla inkomster ökar med drygt 4 procent 2007.

Utöver att hushållen haft en tämligen god inkomstutveckling under senare år har deras förmögenhet stigit kraftigt. Hushållens finansiella tillgångar – exempelvis bankinlåning, fonder och aktier – har stigit från 2 091 miljarder kronor 2003 till 2 490 miljarder kronor 2005. För 2006 uppskattas förmögenheten till cirka 2 600 miljarder kronor. Dessutom har många hushåll tillgångar i småhus och bostadsrättsandelar. Under årets första halvår steg värdet av dessa tillgångar med 12 procent och uppgick till cirka 3 700 miljarder kronor²⁶. Hushållens finansiella skulder har också ökat kraftigt, från 1 451 miljarder kronor 2003 till 1 767 miljarder kronor 2005. För 2006 närmar sig skulderna 1 900 miljarder kronor²⁷. Hushållens skuldandel av de disponibla inkomsterna är tillbaka till den nivå som rådde i slutet av 1980-talet, det vill säga närmare 140 procent. Det skall dock inte tas som intäkt för att hushållen är överbelånade eller att situationen i övrigt påminner om den som rådde i slutet av 1980-talet. Vid slutet av 1980-talet uppgick hushållens skulder

²⁵ Kapitalvinsten räknas inte som en del av inkomsten i nationalräkenskaperna, däremot räknas kapitalskatten som en del av skatten. Hushållens disponibla inkomst är samtliga inkomster minus skatter och avgifter. Det innebär att stigande kapitalvinst ger ökad kapitalskatt, vilket reducerar hushållens disponibla inkomst.

²⁶ Enligt Budgetpropositionen för 2007, bilaga 2 sida 41.

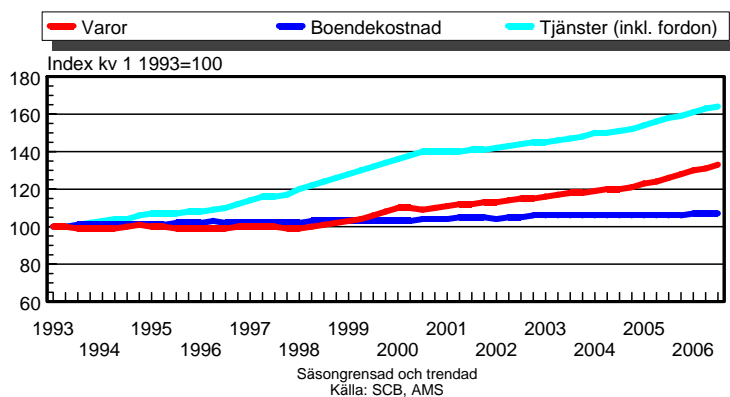
²⁷ Det betyder att hushållens finansiella nettoförmögenhet uppgår till drygt 710 miljarder kronor 2006.

av bruttotillgångarna till nästan 40 procent vilket kan jämföras med dagens nivå på drygt 25 procent. Vidare uppgick hushållens så kallade räntekvot (ränteutgifters andel av disponibelinkomst) till närmare 12 procent i slutet av 1980-talet mot knappt 4 procent för närvarande. Slutsatsen är att det fortfarande finns utrymme för hushållen att öka sina lån, men samtidigt blir hushållen alltmer räntekänsliga, vilket betyder att framtida räntehöjningar snabbt och påtagligt påverkar hushållens ekonomi samt att effekterna av en mer kraftfull räntehöjning skulle leda till påtagliga konsekvenser för bland annat privat konsumtion.

Ökad privat konsumtion

Det dröjde fram till 2005 innan hushållens konsumtion ånyo tog fart och hittills i år har utvecklingen varit stark. Under det första halvåret 2006 ökade den privata konsumtionen enligt nationalräkenskaperna med knappt 3 procent. Det kan jämföras med att ökningen uppgick till 2,4 procent 2005, vilket då var den högsta ökningen sedan år 2000. Det är inte bara varuhandeln som utvecklats starkt utan även försäljningen av tjänster har ökat påtagligt. Det finns mycket som talar för att privat konsumtion fortsätter att uppvisa en god utveckling framöver. Hittills har försäljningen inom detaljhandeln utvecklats starkt och näringsidkarna har en mycket stark tillförsikt inför framtiden. Näringsidkarna inom varuhandeln räknar med att den positiva utvecklingen inom området förstärks ytterligare genom en ökad efterfrågan på deras produkter, enligt vår intervjuundersökning. Detta resultat styrks av KI:s barometerundersökningar. Dessutom fortsätter hushållen att vara optimistiska. KI:s undersökning av hushållens inköpsplaner visar att hushållens starka tro på sin egen ekonomi förblivit hög samtidigt som hushållen blivit alltmer positiva till landets ekonomi och utvecklingen på arbetsmarknaden. Under november skedde dock en försvagning av hushållens tro på den svenska ekonomin, vilket kan bero på det mediala fokuset på de föreslagna förändringarna av bland annat A-kassan. Vi räknar emellertid med att denna effekt är av övergående natur. Detta tillsammans med en påtaglig ökning av hushållens inkomster och en god förmögenhetsställning borgar för en god konsumtionstillväxt. Den positiva utvecklingen på arbetsmarknaden minskar också hushållens risk för arbetslöshet, men samtidigt kan föreslagna reformer i arbetslöshetsförsäkringen bidra till att hushållen kan komma att öka sitt säkerhetssparande något. Vidare får arbetslösa som uppburit arbetslöshetsersättning under lång tid sänkt ersättning vilket direkt kommer att hämma deras konsumtion. Enligt vår bedömning överväger de faktorer som är positiva för ökad konsumtion – åtminstone i ett kortsiktigt perspektiv – och privat konsumtion beräknas öka med 3 procent i år och med 3,8 procent 2007.

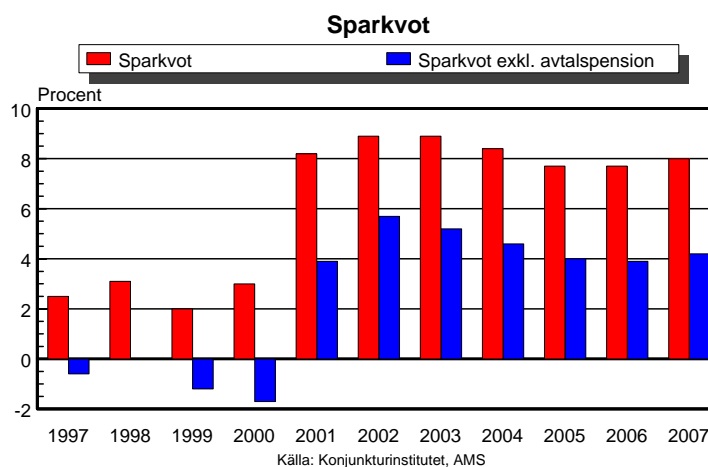
Hushållens konsumtionsutgifter fasta priser

Hushållens sparande förblir högt

Hushållen har upprätthållit ett högt sparande under åren 2001-2005 trots en låg räntenivå. Det kan finnas många förklaringar till detta. Fram till en bit in på 2005 har sannolikt den höga arbetslösheten och den höga varselnivån spelat en viktig roll men även en växande osäkerhet kring framtida pensioner bidrar till ett högt sparande. Vidare har hushållen valt att påtagligt öka skuldsättningen, främst till köp av småhus och lägenheter samt till renoveringar. Detta i sig kan bidra till att hushållen dragit sig för att ytterligare öka skuldsättningen för privat konsumtion. Under det senaste året har räntan stigit stadigt – dock är nivån fortfarande låg – och det ökar risken för att den stadiga prisökningen på småhus och lägenheter är på väg att plana ut och en viss prisnedgång är inte osannolik, vilket stimulerar hushållen att öka amorteringarna. Å andra sidan förstärks arbetsmarknaden vilket innebär att alltfler upplever att deras risk för arbetslöshet minskar, och detta stimulerar till ökad konsumtion och minskat sparande. Skattereformen 2007 ökar hushållens inkomster påtagligt men för dem som saknar anställning innebär kommande reformer minskade inkomster. Detta är också en grupp som har ett obefintligt sparande medan grupper med högt sparande får mer pengar i plånboken. Sammantaget räknar vi med att sparandet minskar något i år för att åter öka något 2007. Sparkvoten uppgick till 7,7 procent 2005²⁸ och vi räknar med att sparkvoten stiger till 8,0 procent 2007.

²⁸ Sparandet (inklusive avtalspensioner) relaterat till hushållens disponibla inkomster.

Produktionsökningen dämpas framöver

Det skedde en påtaglig avmattning av industriproduktion under vintern 2004/2005, men under senare delen av 2005 påbörjades en tydlig återhämtning och under inledningen av 2006 har industriproduktionen vuxit i god takt. Svenska industriföretags konkurrenskraft är god samtidigt som produktionskapaciteten byggts ut påtagligt inom bland annat gruvmassa- och pappersindustrin. Efterfrågan på svenska varor i utlandet väntas förbli hög, men dämpas successivt genom en avmattning av den globala ekonomin. Till viss del motverkas detta genom en god inhemsk efterfrågan. Detta till trots räknar vi med att industriproduktionen mattas från en tillväxt på drygt 5 procent 2005 till cirka 4,5 procent 2007. Byggproduktionen ökade mycket starkt 2005 eller med 7,3 procent och den höga aktiviteten har bestått i år. Det finns dock uppenbara tecken på att byggkonjunkturen är på väg att plana ut och vi räknar med att byggproduktionen kommer att uppvisa en tydlig inbromsning av ökningstakten under prognosperioden. Produktionen inom privat tjänstesektor ökade påtagligt under 2005, en utveckling som stärkts ytterligare hittills under 2006. Det mesta talar för en fortsatt god tillväxt, men under loppet av 2007 påverkas tjänstesektorn av att växtkraften dämpas inom industrin och ännu något mer inom byggnadsverksamheten. Däremot ökar tillväxtimpulserna inom de näringar som är kopplade till hushållen. Sammantaget ökade produktionen inom det privata näringslivet med 3,3 procent 2005 och i år bedöms ökningen komma att uppgå till närmare 5 procent. För 2007 skattas ökningen till cirka 3,5 procent.

God produktivitetstillväxt

Produktionen har kunnat öka kraftigt inom industrin med allt färre anställda vilket resulterat i en mycket hög produktivitetstillväxt. I genomsnitt ökade produktiviteten inom industrin med hela 9,1 procent under perioden 2002-2004. Under 2005 skedde en påtaglig dämpning, men hittills i år har produktivitetstillväxten återigen stegrats och vi bedömer ökningen till mellan 7 och 8 procent. Antalet anställda har börjat öka inom industrin samtidigt som vi räknar med att den goda industrikonjunkturen mattas något vilket leder till bedömningen att produktivitetstillväxten dämpas 2007. Inom byggnadsverksamheten uppgick produktivitetstillväxten till 2,7 procent 2005, vilket är en tydlig ökning jämfört med åren dessförinnan. Vi tror emellertid på en lägre produktivitetstillväxt under 2007. Produktivitetstillväxten ökar mellan 2005 och 2006 inom den privata tjänstesektorn, men för 2007 beräknas den klinga av tydligt till följd av att antalet anställda förväntas öka kraftigt. Sammantaget räknar vi med att produktivitetstillväxten dämpas påtagligt inom det privata näringslivet. Ett annat mått är den så kallade BNP-produktiviteten²⁹ som ökade med 2,3 procent 2005, vilket var en dämpning jämfört med åren dessförinnan. För 2006 beräknar vi med en produktivitetstillväxt på 2,5 procent men för 2007 mattas tillväxten och uppgår till 1,5 procent. Sammantaget betyder detta att produktivitetstillväxten fortsätter att vara en viktig motor för BNP-tillväxten, vilket också innebär att teknikinvesteringar och kompetenshöjningar bland de anställda lett till att den så kallade potentiella BNP-tillväxten ökat under senare år.

Investeringskonjunkturen klingar av

Sedan hösten 2003 har investeringarna (fasta bruttoinvesteringar) ökat i god takt även om en tydlig dämpning skedde under andra och tredje kvartalet 2006. Investeringarnas andel av BNP har också ökat påtagligt och uppgår nu till knappt 18 procent. Ökningen av investeringarna under 2005 uppgick till 8,5 procent och under de tre första kvartalen 2006 ökade investeringarna med starka 7,3 procent jämfört med samma tid 2005. Det finns mycket som talar för att investeringskonjunkturen förblir stark även om vi räknar med en fortsatt dämpning framöver. Företagens kapacitetsutnyttjande är mycket högt trots stora investeringar och till detta kommer goda finansiella förutsättningar. SCB:s senaste investeringsenkät (den så kallade oktoberenkäten) redovisar att industrins investeringar 2006 ökar med 5 procent till 61 miljarder kronor. Invester-

²⁹ Förändringen av BNP=förändringen av arbetade timmar+BNP-produktiviteten.

ingsplanerna för 2007 redovisar en oförändrad nivå. Den något långsammare tillväxten av världshandeln under det närmaste året, höjda räntor och en hittills stadigt ökad produktionskapacitet talar emellertid för att företagens investeringstillväxt avtar under 2007. De statliga investeringarna utvecklades svagt under 2005, men under första halvåret 2006 noterades en tydlig ökning. Allt talar för att dessa investeringar fortsätter att öka genom pågående stora infrastrukturinvesteringar i järnvägar och vägar. De stärkta kommunala finanserna ledde till påtagligt ökade investeringar under andra halvåret 2005, en utveckling som fortsatt under första halvåret 2006. Vi räknar dock med en viss dämpning av ökningstakten under prognosperioden.

Ledig utrustningskapacitet vid arbetsställena, hösten 2006

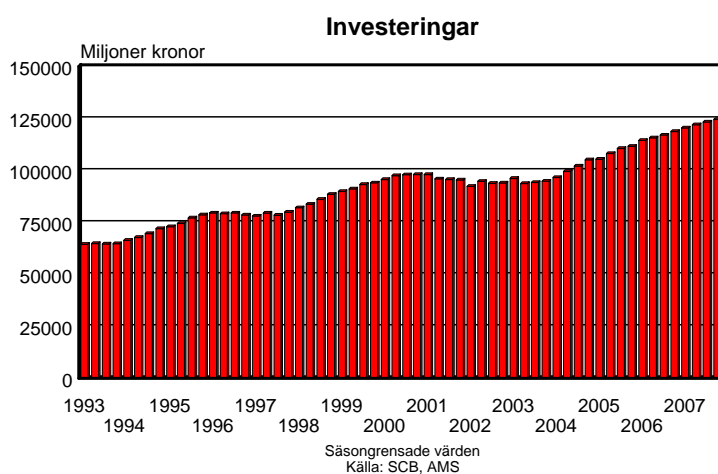
Bransch	0 procent	1-10 procent	11-20 procent	21-30 procent	Över 30 procent
Byggnadsverksamhet	24,9	35,2	15,1	9,8	15,1
Industri	15,4	36,6	18,1	13,9	16,0
Finans/uppdragsverks	16,0	29,4	18,4	11,7	24,5
Transport/restaurang m.m.	19,3	34,1	17,6	10,1	18,9
Handel	13,2	28,3	18,6	14,7	25,2
Totalt	17,6	32,5	17,5	12,4	19,9

Källa: AMV: s intervjuundersökning hösten 2006.

Under de senaste åren har byggkonjunkturen utvecklats starkt, vilket i synnerhet beror på en påtaglig ökning av bostadsbyggandet. Under 2004 ökade antalet påbörjade lägenheter med 24 procent och under 2005 uppgick ökningen till 15 procent, men det är fortfarande ett klart lägre antal än under 1980-talet. Enligt KI:s konjunkturbarometer har det skett en tydlig dämpning av byggföretagens framtidsförväntningar under de senaste kvartalet. Det är en bild som också överensstämmer med vår intervjuundersökning av byggföretag. Fortfarande ökar dock beviljade bygglov i god takt och aktiviteten hos arkitekterna är god, och till detta skall läggas en stor efterfrågan på bostäder, vilket medfört att hela 41 procent av landets kommuner uppgivit att det råder bostadsbrist³⁰. Stigande räntor, förändrade räntebidrag med mera motverkar å andra sidan en fortsatt ökning av bostadsbyggandet. Vi räknar med att ökningen planar ut och att igångsättandet av bostäder avtar mellan 2006 och 2007.

³⁰ Enligt Boverkets bostadsmarknadsenkät för 2006.

Ombyggnadsinvesteringarna har ökat starkt under 2005 och 2006, en utveckling som bedöms fortsätta under prognosperioden. Till detta kommer en stark utveckling av investeringarna i energisektorn som också väntas fortsätta under prognosperioden. Bland annat gäller det investeringar för ökad elproduktion och en förbättrad elförsörjning. Sammantaget innebär detta att vi räknar med att ökningen av de fasta bruttoinvesteringarna når sin topp i år och att en dämpning sker därefter. Vi räknar med att investeringarna ökar med cirka 7 procent i år och med 5,7 procent nästa år.

Den offentliga konsumtionen ökar

Den kommunala konsumtionen (både primärkommunal och landstingskommunal sektor) utvecklades svagt under 2003 och 2004³¹. Bakgrunden var ansträngda budgetar, och många kommuner inte uppfyllde balanskravet, det vill säga uppvisade underskott. Detta satte igång ett stort besparingsarbete runt om i landets kommuner samtidigt som avgifter och skatter höjdes. Kommunernas och landstingens ekonomi började förbättras 2004 och för 2005 redovisades en markant förbättring³². Det var emellertid inte enbart kommunala insatser som låg bakom förbättringen utan också höjda kommunala statsbidrag och ett växande skatteunderlag. Den starka utvecklingen på arbetsmarknaden leder till att skat-

³¹ Den kommunala konsumtionen ökade med 0,4 procent 2003 och med 0,5 procent 2004.

³² Den samlade kommunala sektorn uppvisade ett budgetöverskott på 13 miljarder kronor, vilket var en förbättring med drygt 10 miljarder kronor.

teinkomsterna växer påtagligt under 2006 och 2007. Vidare fortsätter de kommunala statsbidragen att öka, men ökningen dämpas markant. Sammantaget leder denna utveckling till att de kommunala ekonomierna stärks ytterligare och det ger ett gott utrymme för att expandera den kommunala konsumtionen, som till stor del består av kostnader för anställda. Det finns emellertid vissa faktorer som bromsar kommunsektorns spendervilja under högkonjunkturen, bland annat stora pensionsåtaganden. Den kommunala konsumtionen beräknas öka med 1,7 procent i år och med närmare 2 procent 2007.

Den statliga sektorn omfattar i nationalräkenskaperna all verksamhet som är finansierad av skatter och kontrollerad av staten oberoende av organisationsform. Affärsverksamhet i statliga bolag och affärsverk ingår inte i staten utan i näringslivet. Den statliga ekonomin har förstärkts under senare år och det finansiella sparandet uppvissade 2005 ett överskott på 10 miljarder kronor. För 2006 beräknar Regeringen ett underskott i sparandet på 19 miljarder kronor, vilket är av teknisk natur eftersom staten gör dubbel överföring av premiepensionsmedel till premiefondsmyndigheten. De ekonomiska förutsättningarna för de närmaste åren är goda eftersom ökningen av antalet arbetade timmar ger ökade skatteinkomster och den privata konsumtionsutvecklingen ger ökade momsintäkter. Till detta kommer tillfälliga inkomster från påtagligt växande bolagsvinster och ökade privata kapitalinkomster. Den kraftiga förbättring som väntas på arbetsmarknaden leder också till minskade utgifter och dessutom är sjukskrivningarna i sjunkande och ökningen av antalet personer i sjuk- och aktivitetsersättning planar ut. Den statliga konsumtionen styrs till stor del av politiska beslut. Vi har därför valt att utgå från budgetpropositionens bedömning och det innebär en svag tillväxt på 0,5 procent 2006 och en nolltillväxt 2007.

Ålderspensionssystemet är uppdelat i en premiereservdel och en fördelningsdel. Under uppbyggnadsfasen av det reformerade pensionssystemet är inkomsterna större än utbetalda pensioner. Det betyder att pensionssystemet ger ett mycket stort bidrag till offentligt finansiellt sparande. Under 2005 uppgick bidraget till 50 miljarder kronor och för 2006 beräknas det uppgå till 80 miljarder kronor. För 2007 minskar bidraget till 52 miljarder kronor³³. Det sammantagna finansiella sparandet är nu högt och uppgick till 74 miljarder kronor motsvarande 2,8 procent av BNP 2005. Även i år uppgår det offentliga finansiella spa-

³³ Budgetpropositionen för 2007, bilaga 2 tabellindex sida 99.

randet till 2,8 procent av BNP motsvarande 80 miljarder kronor³⁴. För 2007 uppgår det sammantagna finansiella sparandet till 2,3 procent av BNP motsvarande 70 miljarder kronor varav ålderspensionssystemet bidrar med 52 miljarder kronor³⁵. Sammantaget finns utrymme för att öka den offentliga konsumtionen och vi beräknar den ökningen till 1,6 procent år 2006 och till 1,7 år 2007.

Försörjningsbalans, förändring procent. Prognos för 2006 och 2007

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Privat konsumtion	0,4	1,5	1,8	2,2	2,4	3,0	3,8
Offentlig konsumtion	0,9	2,3	0,7	0,3	0,3	1,6	1,7
Fasta investeringar	-1,1	-2,6	1,1	6,4	8,1	6,9	5,7
Lagerinvesteringar	-0,5	-0,2	0,4	-0,4	-0,1	0,2	0,2
Export	0,5	1,2	4,5	11,1	6,6	8,5	5,7
Import	-2,6	-1,9	5,0	7,0	6,9	7,7	7,1
BNP	1,1	2,0	1,8	4,1	2,9	4,4	3,5
Inflationstakten årsgenomsnitt	2,4	2,2	1,9	0,4	0,5	1,3	1,9

Exkluderas effekten av kyrkans överföring till hushållssektorn uppgick ökningen i privat konsumtion till 3 procent år 2000 medan den offentliga konsumtionen ökade med 0,1 procent.

Källa: AMS och Nationalräkenskaperna.

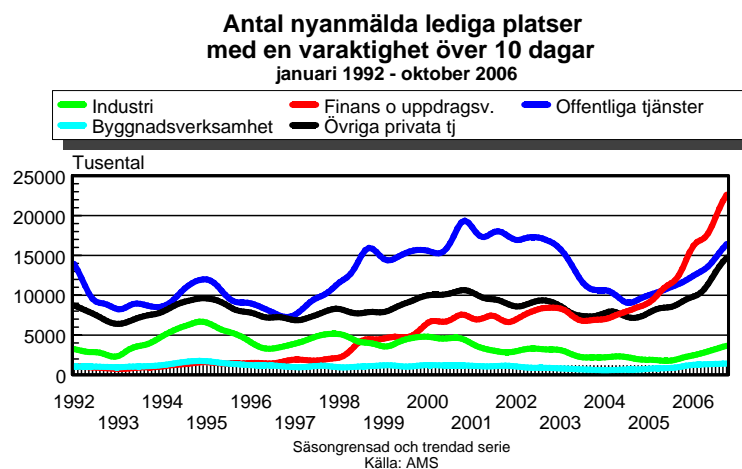
³⁴ Ålderspensionssystemet bidrog med 50 miljarder kronor 2005 och beräknas bidra med 80 miljarder kronor 2006. Den kommunala sektorn bidrog med 14 miljarder kronor och beräknas enligt finansdepartementet bidra med 19 miljarder kronor 2006 medan staten bidrog med 10 miljarder kronor 2005 för att uppvisa ett underskott på 19 miljarder kronor 2006. Källa: budgetpropositionen för 2007.

³⁵ Budgetpropositionen för 2007, bilaga 2 tabellindex sida 99.

Efterfrågan på arbetskraft

Historiskt stark tillväxt av de lediga platserna

Antalet nyanmälda platser vid landets arbetsförmedlingar har utvecklats mycket starkt de senaste åren. Den ökning som inleddes i slutet av 2004 har undan för undan accelererat, och styrkan i uppgången saknar nu motstycke i de senaste decenniernas statistik. Under de första tio månaderna i år har 514 000 nya platser med mer än tio dagars varaktighet anmälts, jämfört med 352 000 under motsvarande period förra året. Nivån för månaderna januari-oktober är därmed den högsta sedan 1990, då emellertid Arbetsförmedlingens marknadsandelar av de lediga platserna var betydligt högre än nu. Uppgången det senaste året är främst koncentrerad till platser som avser tillsvidareanställning eller visstidsanställning längre än tre månader. När det gäller branschfördelningen är uppgången allra störst inom transportsektorn, verkstadsindustrin och uppdragsverksamheten. Det enda område där en nedgång i antalet platser skett är jord- och skogsbruket. För samtliga branscher är utvecklingen mellan 2005 och 2006 betydligt starkare än den mellan 2004 och 2005.

Uppgången styrks av andra statistikällor

Även SCB:s statistik över lediga jobb och vakanser – som emellertid är tidskonsistent enbart vad gäller den privata sektorn – visar på en stigande efterfrågan på arbetskraft. Enligt denna statistik är det i första hand byggnadsverksamheten och uppdragssektorn som går starkt framåt. En annan indikator på efterfrågeutvecklingen är Monster Emp-

loyment Index, som redovisar annonsvolymen på Internet. Också denna statistik visar på en mycket stark uppgång det senaste året i allmänhet och de senaste månaderna i synnerhet.

Varslen blir färre

Förstärkningen av arbetsmarknaden tar sig också uttryck i en ökad trygghet för de redan anställda. Antalet varsel om uppsägning har under månaderna januari till oktober uppgått till 30 000, jämfört med 45 000 ett år tidigare. Under 2006 har denna utveckling emellertid i stort sett planat ut. Nedgången berör de flesta av de större samhällssektorerna. Särskilt markant har den varit i den offentliga tjänstesektorn och i byggbranschen. Uppsägningsfrekvensen bland de varslade ligger ganska stadigt kring 60 procent, medan övergångarna till arbetslöshet har minskat i omfattning och nu ligger på cirka 20 procent av de varslade.

Rekryteringsproblemen inom näringslivet ökar från en låg nivå

Under hösten har tecknen blivit allt tydligare på att det börjar bli svårare att rekrytera personal, och att bristen på arbetskraft är på väg att öka inom allt fler branscher. Den för en högkonjunktur alltjämt rätt höga arbetslösheten utgör dock en viss motvikt mot denna utveckling, särskilt som en ovanligt hög andel av de arbetslösa i dag utgörs av arbetskraft med eftergymnasial utbildning.

I höstens näringsenkät uppgav 29 procent av de privata arbetsgivarna att de upplevt brist på arbetskraft det senaste halvåret, vilket innebär en fördubbling på två år. Bristen är dock inte lika svår som vid millennieskiftet. Det är något vanligare med brist på yrkeserfaren än på utbildad arbetskraft. Som vanligt på senare år är problemen störst i byggbranschen, där hälften av arbetsställena nu redovisar brist. Den starka expansionen inom uppdragsverksamheten kommer efterhand också att medföra ökade rekryteringssvårigheter, speciellt inom datakonsultverksamheten.

Andel arbetsställen som upplevde arbetskraftsbrist under det senaste halvåret inom privat sektor

	Hösten 2002	Våren 2003	Hösten 2003	Våren 2004	Hösten 2004	Våren 2005	Hösten 2005	Våren 2006	Hösten 2006
Byggnads- verksamhet	45,1	30,5	28,9	20,4	26,9	23,2	38,9	37,4	49,8
Industri	22,7	18,1	15,4	10,8	14,0	12,0	17,8	21,1	28,8
Uppdrags- verksamhet	21,8	18,6	14,6	11,6	12,7	15,3	19,8	23,6	32,7
Övriga privata tjänster	24,0	20,3	18,5	12,6	13,4	11,5	16,5	16,5	22,5
Totalt	25,9	20,8	18,1	12,7	15,1	13,6	19,9	21,5	29,0

Källa: AMV: s intervjuundersökningar.

Fortsatta rekryteringsproblem inom landstingen

Inom den offentliga sektorn varierar arbetskraftsbristen starkt mellan olika verksamheter. Mycket höga bristtal, 70-90 procent, rapporteras från flertalet landstingsverksamheter, och avser där mestadels högskoleutbildad vårdpersonal. Även i primärkommunerna är det rätt vanligt med personalbrist, främst inom barnomsorgen men också i en del skolor. Överlag ökar rekryteringsproblemen även inom den offentliga sektorn. I höstenkäten svarade totalt 30 procent av de offentliga arbetsgivarna att de upplevt rekryteringsproblem det senaste halvåret, vilket innebär en uppgång med 7 procentenheter på ett år. Ökningen kan väntas fortsätta de kommande åren, eftersom de flesta kommunala ekonomierna nu har sanerats, och därmed utvidgade möjligheter skapats för att nyanställa personal.

Andel verksamhetsområden som upplevde arbetskraftsbrist under det senaste halvåret inom offentlig sektor

	Hösten 2003	Våren 2004	Hösten 2004	Våren 2005	Hösten 2005	Våren 2006	Hösten 2006
Barnomsorg	64,0	53,0	43,4	43,2	49,8	43,2	50,8
Skola	31,6	23,0	21,7	18,1	22,5	17,4	26,6
Vård och omsorg	60,6	36,5	22,0	16,8	14,7	20,3	26,6
Lasarett och slutenvård	88,9	78,1	70,6	68,3	78,6	84,2	88,6
Primärvård	72,7	73,5	71,4	63,2	79,5	80,0	78,8
Tandvård	68,2	65,4	62,5	66,7	67,9	69,6	73,1
Totalt	54,1	40,2	29,1	26,2	30,0	27,5	34,7

Källa: AMV: s intervjuundersökningar.

Försenade rekryteringar – lägre kompetenskrav kan lösa problemen

Drygt hälften av de privatföretag som redovisade brist löste denna genom att låta rekryteringsprocessen ta längre tid. En annan vanlig utväg var att sänka kvalifikationskraven, särskilt avseende yrkeserfarenhet. På den offentliga sidan var det – fränsett den statliga och den landstingskommunala verksamheten – vanligast att ge avkall på utbildningskraven, vilket drygt hälften av arbetsgivarna uppgav. Även här förekom i många fall förlängda rekryteringstider – i synnerhet bland statens och landstingens arbetsgivare – och sänkta erfarenhetskrav. I både den privata och den offentliga sektorn misslyckades en tredjedel av de bristdrabbade företagen helt att rekrytera.

Löstes arbetsgivarnas rekryteringsproblem? Andel av samtliga arbetsställen inom privat sektor som angett brist, hösten 2006

	Byggnadsverksamhet	Industri	Finans/uppdragsverksamhet	Transport o hotellverks m.m.	Handel	Totalt
Vi lyckades inte rekrytera	49,5	29,5	35,6	23,2	30,1	33,4
Det tog längre tid än normalt att rekrytera	34,5	53,0	57,0	61,5	55,9	52,1
Vi sänkte kraven när det gällde utbildning	17,1	28,4	8,9	17,8	15,9	18,9
Vi sänkte kravet när det gällde yrkeserfarenhet	27,9	36,2	26,7	38,2	26,7	31,2
Vi sänkte kravet när det gällde social kompetens	3,2	2,8	4,6	9,3	5,8	4,7
Vi rekryterade utomlands	3,4	3,3	3,9	3,7	2,7	3,5
Vi erbjöd högre löner	8,3	4,3	9,8	8,2	8,7	7,7
Vi erbjöd andra förmåner	2,3	0,8	4,8	2,8	2,9	2,6
Andra åtgärder	14,5	15,5	13,9	13,9	11,1	13,8

Källa: AMV: s intervjuundersökningar.

Lösningar av arbetskraftsbrist i primärkommunala verksamheter, hösten 2006

Svarsalternativ	Barn-omsorg	Utbildning	Vård och omsorg	Totalt
Vi rekryterade men det tog längre tid	28,5	33,1	64,8	39,7
Vi lyckades inte rekrytera	26,2	14,5	38,6	27,1
Vi sänkte kraven när det gällde utbildning	84,6	77,9	38,6	62,0
Vi sänkte kraven när det gällde yrkeserfarenhet	16,9	19,2	45,5	26,3
Vi sänkte kraven när det gällde social kompetens	0,0	1,2	6,8	1,7
Vi erbjöd högre löner	4,6	4,7	5,7	6,1
Vi erbjöd andra förmåner	2,3	2,3	3,4	2,3
Vi rekryterade utomlands	0,0	0,0	0,0	0,2
Andra åtgärder	6,9	5,8	23,9	10,2

Källa: AMV: s intervjuundersökningar.

Övertid och försämrad service kan bli följden av rekryteringsproblem

Den klart dominerande konsekvensen av arbetskraftsbrist i det privata näringslivet var förlängda arbetstider för den befintliga personalen, vilket 62 procent av företagen uppgav. Det näst vanligaste svarsalternativet var att tacka nej till order, något som framför allt är mycket vanligt i byggbranschen. Även i den offentliga verksamheten var övertid den mest förekommande konsekvensen, men här var det nästan lika vanligt med kvalitetsförsämringar i servicen till allmänheten, något som var särskilt utbrett inom skolan och barnomsorgen. I övrigt angav ganska många arbetsgivare – dock något högre andel inom den offentliga sektorn – bland annat inköp av tjänster, personalinhyring, och försenad expansion. Minskad produktion eller service var också rätt vanligt, oavsett sektor.

Vilka konsekvenser fick rekryteringsproblemen? Andel av samtliga arbetsställen inom privat sektor som angett brist, hösten 2006

	Bygg- nadsverk- samhet	Industri	Finans/ uppdrags verk- samhet	Trans- port o hotell- verks m.m.	Handel	Totalt
Vi hyrde in personal från bemanningsföretag	23,9	38,7	13,9	17,6	10,6	22,1
Befintlig personal fick arbeta mer, dvs. övertiden ökade	52,0	65,7	56,1	72,5	65,8	61,8
Internutbildning för befintlig personal	9,2	15,7	11,5	9,6	10,6	11,8
Köpte tjänster (inkl lade ut produktion)	35,8	30,1	20,7	10,8	11,8	22,7
Vi tackade nej till order	55,7	15,4	30,0	15,0	16,6	26,1
Produktionen/servicen minskade	14,1	15,8	16,3	19,8	24,8	17,7
Planerad expansion sköts på framtiden	20,7	12,0	25,4	9,3	15,7	16,8
Tankar på att flytta hela eller delar av produktionen till utlandet tog fart	0,9	3,3	3,7	0,3	0,7	1,9
Bristen på arbetskraft fick inga konsekvenser	3,6	5,0	7,6	8,2	10,1	6,8

Källa: AMV: s intervjuundersökningar.

Konsekvenser av arbetskraftsbrist i primärkommunala verksamheter, hösten 2006

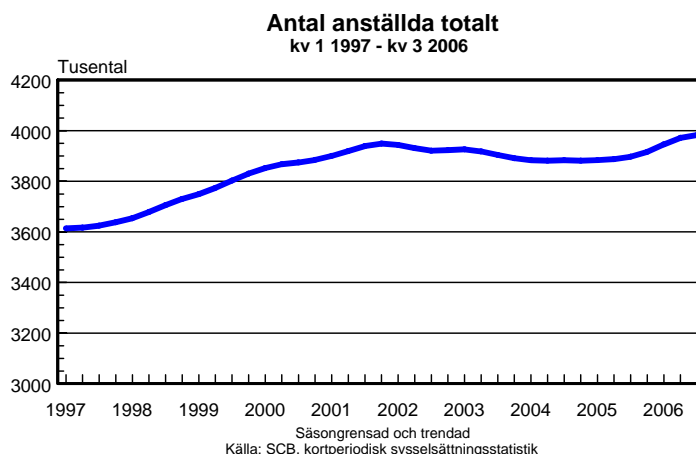
Svarsalternativ	Barn- omsorg	Utbild- ning	Vård och omsorg	Totalt
Kvalitén i servicen till allmänheten försämrades	59,2	47,7	27,3	42,0
Personalen fick arbeta mer, dvs. övertiden ökade	20,0	26,2	69,3	37,2
Produktionen/servicen minskade	3,8	8,7	19,3	13,2
Hyrde in personal från bemanningsföretag	3,1	2,3	37,5	9,6
Köpte tjänster	0,8	5,8	12,5	9,6
Planerad expansion sköts på framtiden	0,8	2,3	11,4	4,8
Internutbildning för befintlig personal	9,2	8,1	8,0	9,0
Bristen på arbetskraft fick inga konsekvenser	15,4	22,7	3,4	15,7

Källa: AMV: s intervjuundersökningar.

Sysselsättningen

Stark sysselsättningsuppgång

Den starka och breda uppgången i ekonomin börjar sätta allt tydligare avtryck på arbetsmarknaden. Sysselsättningen, som började vända uppåt redan under förra året, är nu inne i ett mycket starkt utvecklingskede. Tredje kvartalet ökade antalet sysselsatta med närmare 100 000, jämfört med samma period förra året, enligt SCB:s Arbetskraftsundersökningar. I oktober uppgick ökningen till hela 146 000 på årsbasis, vilket är en rekordstark siffra. Även om enstaka månadssiffror ska tolkas med stor försiktighet, då de bygger på en urvalsundersökning och således är förknippade med ett visst mått av osäkerhet, är den ett tecken på styrkan i uppgången. Den företagsbaserade sysselsättningsstatistiken, KS, pekar också på en stark uppgång på arbetsmarknaden. Antalet anställda ökade enligt denna källa under det tredje kvartalet i år med drygt 90 000 på årsbasis. Ökningstakten har tilltagit under året och uppgången är något starkare än vad vi förutsåg i våras.

Liten ledig personalkapacitet hos företagen

Orderläget är bra inom de flesta branscher. Efterfrågan på varor och tjänster har ökat kraftigt det senaste halvåret och utsikterna ser goda ut både på 6 och på 12 månaders sikt, visar resultaten från höstens intervjuundersökning (med drygt 8 700 arbetsställen inom privat sektor). Företagen har emellertid liten personalkapacitet att möta den ökade efterfrågan, vilket talar för ytterligare nyanställningar. Närmare vart fjärde privat arbetsställe uppger att man inte kan öka produktionen (eller

försäljningen) alls utan att nyrekrytera. Ytterligare 45 procent menar att de kan öka produktionen med högst 10 procent. Jämfört med tidigare år innebär detta en rekordhög nivå när det gäller andelen arbetsställen med liten ledig personalkapacitet.

Ledig personalkapacitet på arbetsställena, hösten 2006

Bransch	0 procent	1-10 procent	11-20 procent	21-30 procent	Över 30 procent
Byggnadsverksamhet	38,1	45,9	10,5	3,9	1,5
Industri	23,4	51,0	13,5	6,9	5,2
Finans/uppdragsverks	23,3	43,8	16,6	9,3	6,9
Transport/restaurang m.m.	22,6	44,1	16,8	8,0	8,6
Handel	14,1	40,2	25,1	11,3	9,2
Totalt	23,4	44,7	16,9	8,2	6,8

Källa: AMV: s intervjuundersökningar.

Det privata näringslivet räknar också med att öka antalet anställda det kommande året. Det är framför allt arbetsställen med mellan 5 och 49 anställda som räknar med en rejäl utökning av arbetsstyrkan. Stora arbetsställen, med fler än 100 anställda, är däremot rätt försiktiga i sina rekryteringsplaner. Branschvis sett har bygg- och uppdragsverksamheten mest expansiva rekryteringsplaner, men också handeln är mycket optimistisk.

Kommunsektorn väntas visa ett mycket gott ekonomiskt resultat även i år. Det finns således utrymme att öka den offentliga konsumtionen nästa år. De offentliga verksamheterna räknar också med något fler anställda på ett års sikt. Rekryteringsplanerna är dock betydligt mer återhållsamma än inom privata näringslivet.

Sysselsättningen ökar med 175 000 på två år

En rad indikatorer pekar alltså på att sysselsättningen kommer att fortsätta att växa kraftigt. Vi bedömer att ökningen uppgår till drygt 80 000 i år. Som ovan nämnts har ökningstakten tilltagit under loppet av 2006, vilket kommer att skapa en stor s.k. överhängeffekt nästa år. Med andra ord kommer ökningen i höst att spilla över på 2007 även om sysselsättningsstillväxten skulle upphöra. Denna effekt beräknas utgöra omkring 50 000 av sysselsättningsökningen nästa år. Resultaten från vår intervjuundersökning bland privata och offentliga arbetsställen pekar på en fortsatt ökning av antalet anställda. Huruvida företagen kommer att kunna rekrytera i den omfattning de vill beror på i vilken utsträckning de kan få tag på arbetskraft. Arbetskraftsutbudet har förvisso ökat

förvånansvärt kraftigt de senaste två åren, något som vi bedömer håller i sig även nästa år, men samtidigt har rekryteringsproblemen tilltagit inom vissa sektorer på arbetsmarknaden. Med den osedvanligt starka sysselsättningsökning som ägt rum under hösten och som bedöms fortsätta en bit in på nästa år följer också att det blir allt svårare för arbetsgivarna att få tag på personal, vilket kommer att dämpa ökningstakten under året. Sysselsättningen kommer ändå att öka med drygt 90 000 personer nästa år. Totalt sett ökar därmed sysselsättningen med närmare 175 000 personer åren 2006 och 2007. Den stora huvuddelen av sysselsättningstillväxten tillfaller privat sektor, och då i synnerhet tjänstesektorn.

Visstidsanställningarna fortsätter att öka

Uppgången av antalet anställda 2005 utgjordes uteslutande av tillfälligt anställda, enligt SCB:s företagsbaserade sysselsättningsstatistik. Även om antalet visstidsanställningar fortfarande ökar i snabbare takt än tillsvidareanställningarna, består den större delen (61 procent) av sysselsättningsuppgången i år av personer som fått fast tjänst. Män får i större utsträckning än kvinnor en tillsvidareanställning. 70 procent av männens sysselsättningsuppgång består av tillsvidareanställningar, medan enbart hälften av kvinnornas gör det. Detta bekräftar tidigare mönster att visstidsanställningarna är vanligare bland kvinnor. Drygt var femte kvinnlig anställd har en tidsbegränsad anställning, jämfört med drygt var åttonde manlig anställd. Ökningen av antalet visstidsanställda under de tre första kvartalen i år kan till stor del förklaras av en ökning av antalet arbetsmarknadspolitiska program, såsom plusjobb och andra former av tidsbegränsade anställningsstöd. Detta kan också vara en förklaring till att uppgången i de tillfälliga jobben fördelar sig helt jämnt mellan könen, till skillnad från uppgången i de fasta jobben, som till större del tillfaller männen. Allt eftersom konjunkturuppgången fortsätter ökar arbetsgivarnas beredvillighet att satsa på varaktiga anställningar. Neddragningen av de arbetsmarknadspolitiska programmen nästa år tillsammans med satsningen på nystartsjobb kommer ytterligare att verka i denna riktning.

Männen fortfarande mer gynnade av sysselsättningsuppgången

Den nuvarande sysselsättningsuppgången var inledningsvis starkt kopplad till manligt dominerade branscher och yrken. Konjunkturuppgången har nu breddats, vilket även återspeglas i utvecklingen på arbetsmarknaden. Männen står fortfarande för den större delen – eller, mer exakt, för omkring 60 procent – av sysselsättningsökningen i år³⁶, men förbättringen på arbetsmarknaden kommer nu kvinnorna alltmer till del. Detta inträffar trots att kommunsektorn enbart förväntas stå för en liten del av sysselsättningsuppgången i år och nästa år.

De äldre jobbar allt längre

Den kraftiga sysselsättningsuppgång som noterades under tredje kvartalet i år har främst skett bland de yngre och de äldre. Detta ska dock inte tolkas som om ljusningen på arbetsmarknaden just kommit dessa grupper till del. Det finns istället andra faktorer som förklarar den till synes starka sysselsättningsökningen i dessa grupper. Bland annat beror det på en demografisk effekt, där befolkningen just nu ökar starkt i åldersgrupperna 20-24 och 60-64. Detta innebär att andelen sysselsatta inte förändras lika mycket som antalet. Bland 20-24-åringarna ökade exempelvis antalet sysselsatta med drygt 4 procent, men sysselsättningsintensiteten steg enbart med 1,2 procentenheter. Ur detta perspektiv är istället sysselsättningseffekten störst i åldersgruppen 25-29, där sysselsättningsintensiteten stigit med 1,8 procentenheter. Den procentuella ökningen av antalet sysselsatta var dock störst bland de allra äldsta i arbetskraften. Antalet sysselsatta i åldersgruppen 60-64 ökade med hela 9 procent jämfört med tredje kvartalet ifjol. Även denna ökning beror till stor del på en positiv befolkningseffekt i dessa åldrar. Andelen sysselsatta steg emellertid från 58,1 till 59,4 procent, vilket tyder på att det även rör sig om en kohorteffekt, där de som nu antror dessa åldrar har en högre sysselsättningsgrad än sina äldre medbröder och systrar. Trenden att de äldre jobbar allt längre väntas hålla i sig ytterligare några år.

³⁶ SCB:s Arbetskraftsundersökningar.

Näringsgrenar

Jord- och skogsbruk

Sysselsättningen stabiliseras

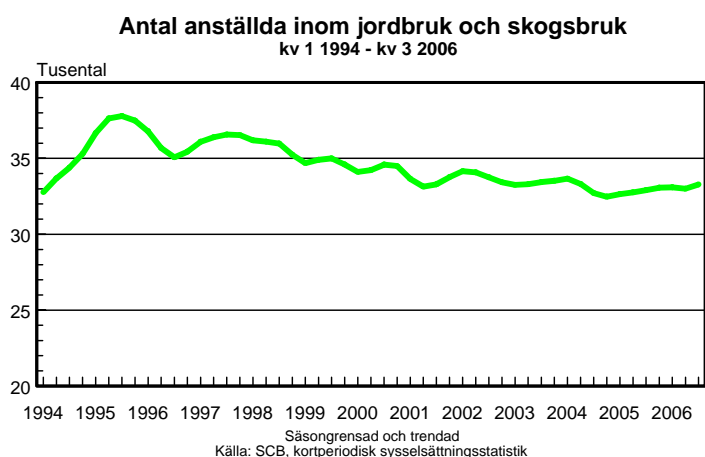
Den nedåtgående trenden i sysselsättningen inom de areella näringarna – jordbruk med binärningar, skogsbruk och fiske – har nu tillfälligt brutits. Antalet sysselsatta inom dessa näringsgrenar väntas bli oförändrad i år jämfört med förra året. Antalet väntas dock minska med omkring 2 000 under 2007. Andelen sysselsatta i jord-, skogsbruk och fiske har minskat från 12 till 2 procent mellan 1965 och 2005, medan den totala produktionen samtidigt kunnat upprätthållas på en hög nivå. Antalet sysselsatta inom jord- och skogsbruk minskade från 140 000 till 86 000 mellan 1992 och 2005. Antalet kvinnor som var sysselsatta i jordbruk-, skogsbruk och fiske år 2005 var 18 800, vilket var drygt en femtedel av det totala antalet sysselsatta inom dessa näringar. Det finns dock ett utrymme för speciellt unga kvinnor att göra karriär inom jord- och skogsnäringen. Den tekniska utvecklingen gör det lättare för kvinnor att arbeta inom dessa näringsgrenar.

Negativt samband mellan produktivitet och sysselsättning

Jordbruk, fiske och skogsbruk tillhör de näringar som kännetecknas av negativ produktivitetselasticitet, vilket innebär en minskad sysselsättning eftersom arbetsproduktiviteten ökar. Anledningen är att den tekniska utvecklingen genererar en kraftig arbetsproduktivitet vilket minskar behovet av arbetskraft. Tillväxten i arbetsproduktiviteten är lägre i jordbruket och fisket jämfört med skogsbruket som har en hög tillväxt i produktivitet per sysselsatt och per arbetstimme. Enligt den konventionella ekonomiska teorin leder högre arbetsproduktivitet till högre utbud men samtidigt till högre inkomst och därmed högre efterfrågan. Sysselsättningen ska därför inte minska när produktiviteten ökar. Det negativa sambandet mellan produktion och sysselsättning inom jord- och skogsbruk kan dock förklaras genom den låga inkomst- och priselasticiteten för de producerade varorna, det vill säga efterfrågan på de producerade varorna (och varupriset) utvecklas inte i samma takt som produktionskapaciteten. Det innebär att den samlade efterfrågan på en specifik produkt kan tillfredställas genom färre antal sysselsatta. Detta förhållande gäller dock inte tillverkningsindustrin som är exportorienterad och agerar på en global marknad med mycket stor efterfrågan.

Antalet anställda ökar

Trots att antalet sysselsatta inom jordbruk, fiske och skogsbruk är oförändrat har antalet anställda ökat under året. Detta innebär en nedgång i antalet egna företagare och medhjälpande familjemedlemmar. De anställda är drygt en tredjedel av det totala antalet sysselsatta inom dessa näringar. Det innebär att egna företagare och medhjälpande familjemedlemmar utgör majoriteten av antalet sysselsatta. Trots den begränsade efterfrågan på yngre jordbrukare kan arbetskraftsbrist förekomma under sommarhalvåret. Å andra sidan kan en viss arbetslöshet förekomma bland tidigare yrkesverksamma med otillräckliga kvalifikationer i modern teknik. Den tekniska utvecklingen har ökat kompetenskraven i dessa näringsgrenar till en grad som gör det nödvändigt för arbetssökande att ha god kännedom om avancerade maskiner samt goda kunskaper inom informationsteknologi.

Positiv utveckling på världsmarknaden

Kina och Indiens inträde på världsmarknaden ökar efterfrågan på jord- och skogsprodukter kraftigt. Det ökade välståndet i u-länderna leder till ökad köpkraft, ändrade matvanor hos deras befolkning och ökad konsumtion av förädlade livsmedel. Hittills har länder som Kina varit i stort sett självförsörjande i sin livsmedelförsörjning, men i takt med ökad inkomst kommer deras efterfrågan på livsmedel att öka snabbare än deras produktion. Det finns redan idag ett stort intresse för produkter från västvärlden. Exempelvis vill allt fler kineser ha mozzarellaost på pizzorna. Sedan 2003 har Arla Foods försäljning av ost till Kina tredubblats. Dessa tecken tyder på en mer positiv prisutveckling på världsmarknaden på sikt.

Detta kan bryta den ofördelaktiga prisutvecklingen för svenska företag som lett till en minskning i företagsvinsten inom jordbruket.

Industri

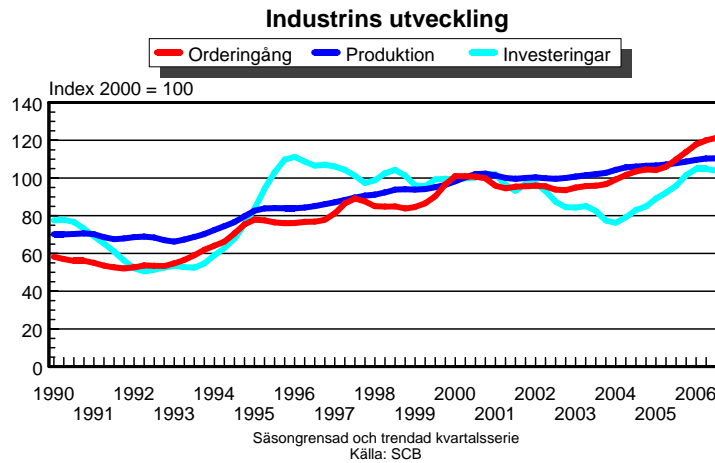
Fortsatt stark utveckling

De goda tiderna för svensk industri fortsätter. Både produktions- och ordervolymer har hittills i år utvecklats starkare än vad företagen tidigare räknat med, och även investeringarna har ökat påtagligt. I höstens näringsenkät uppger hela 58 procent av arbetsställena att efterfrågan på industriprodukter ökat det senaste halvåret, och bara 7 procent redovisar minskning. De senaste månaderna kan emellertid en viss uppbromsning av ordertillväxten skönjas, i första hand på export-sidan, medan industriproduktionen fortfarande växer snabbt. Tre av fyra industriföretag är dock alltfjämt nöjda med sin orderstock, och lagersituationen bedöms också vara tillfredsställande³⁷. Produktionsuppgången har den senaste tiden varit särskilt stor inom teleprodukt-industrin, men även exempelvis metallvaruindustrin har haft en god utveckling. Trots den stora investeringsuppgången är industrins kapacitetsutnyttjande nu rekordhögt. Drygt hälften av företagen kan inte öka produktionen med mer än högst 10 procent innan ytterligare investeringar i maskiner, lokaler och inventarier måste till.

Något dämpade förväntningar för nästa år

Även om industrins utveckling även det kommande året förutses bli ganska god, finns det en utbredd uppfattning hos näringsidkarna att högkonjunkturen nu har kulminerat och att tillväxten är på väg in i ett lugnare skede. Detta framgår bland annat av näringsenkäten, där efterfrågeförväntningarna inför det kommande halvåret nu är något lägre än de var vid föregående prognostillfälle. Nedväxlingen i produktions- ökningstakt dämpar också investeringsutvecklingen, trots närheten till kapacitetstaket. Industriproduktionen väntas öka med 5 procent under 2006 och med cirka 4,5 procent 2007, men i den senare siffran ingår ett betydande överhång från 2006. Det är framför allt maskin-industrin och transportmedelsindustrin som kan påräkna sämre tider nästa år, beroende på dämpningar av investeringarna och exporten.

³⁷ Enligt KI:s konjunkturbarometer för tredje kvartalet.

Snabb produktivitetstillväxt håller tillbaka sysselsättningen

Den kraftiga uppgången i industriproduktionen har under många år gått hand i hand med en mycket snabb tillväxt av produktiviteten. Dock skedde en dämpning av produktiviteten 2005, men under 2006 har den ånyo ökat i god takt. För 2007 väntar vi åter en nedgång i ökningstakten. Produktivitetsförstärkningen – som är särskilt uttalad i de större företagen – har medfört en markant dämpning av industrins rekryteringsbehov. Trots att industriproduktionen ökat med 60 procent sedan 1990-talets början³⁸, har sysselsättningen samtidigt fallit med närmare 30 procent³⁹. Bara de senaste fem åren har cirka 60 000 industrijobb försvunnit⁴⁰.

Det finns emellertid vissa tecken på att sysselsättningen nu är på väg att vända uppåt, om än svagt. Bäst går det för verkstadsföretagen, där antalet anställda mellan de tredje kvartalen 2005 och 2006 ökat med 9 000. Antalet lediga platser inom industrin som anmälts till Arbetsförmedlingen har under årets första tio månader varit 50 procent högre än under motsvarande period förra året, och särskilt starkt har antalet verkstadsplatser ökat. Dessutom har industrivarslen minskat under flera år. Hittills i år har 12 000 industrianställda varsplats om uppsägning, vilket

³⁸ Enligt Företagsregistret.

³⁹ Enligt AKU.

⁴⁰ Enligt Kortperiodisk sysselsättningsstatistik.

innebär nära nog en halvering jämfört med 2003. Även här är förbättringen särskilt markant inom verkstadsindustrin.

Personalkapaciteten närmar sig taket

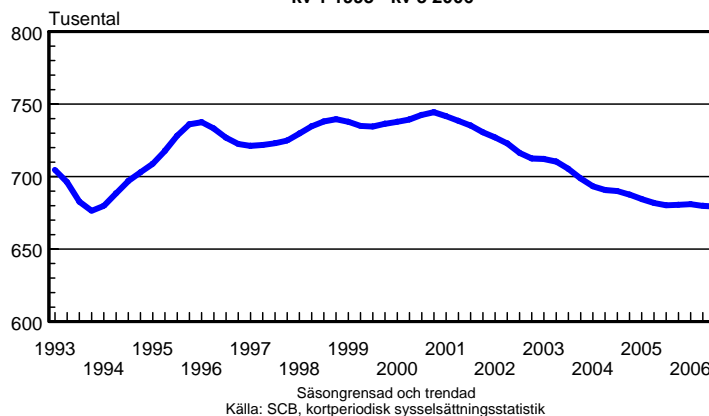
En annan viktig indikator på personalbehovet är kapacitetsutnyttjandet. I höstens enkätundersökning uppger tre av fyra industriföretag att de inte kan öka produktionen med mer än högst 10 procent innan det blir nödvändigt med nyanställningar, och en så hög andel har inte registrerats sedan enkäterna startade 1997. Endast 12 procent av företagen kan öka produktionen med mer än 20 procent utan att nyanställa. Eftersom investeringsplanerna fortfarande är expansiva, samtidigt som produktionsvolymerna ökar långsammare nästa år, väntas dock inte heller under det närmaste året något mer betydande sysselsättningstillskott inom industrin. I de fall då arbetsgivarna har möjlighet att välja mellan investeringar och nyanställningar föredrar de nämligen av ekonomiska skäl oftast det förstnämnda alternativet. På grund av de helt olika ingångsvärdena för investerings- och sysselsättningsutvecklingen innebär detta emellertid, paradoxalt nog, att investeringarna vänder nedåt och att sysselsättningen vänder uppåt.

Småföretagen växer mest

För arbetsställen med mer än 100 anställda förutser enkäten en nedgång i sysselsättningen, medan en uppgång väntas för de mindre företagen. Utvecklingen blir allt mer positiv ju mindre företagen är. En liknande variation mellan stora och små företag redovisas för sysselsättningen på två års sikt, men här är skillnaderna mindre påfallande. Vår slutsats blir att antalet sysselsatta under 2006 ökar med 3 000 och under 2007 med 5 000 personer. Sysselsättningen väntas öka påtagligt inom bland annat maskinindustrin och metallvaruindustrin, medan utvecklingen blir fortsatt svag inom exempelvis pappers- och massaindustrin, motorfordonsindustrin och livsmedelsindustrin.

Antal anställda inom tillverkningsindustrin

kv 1 1993 - kv 3 2006

Rekryteringsproblemen ökar

I och med den växande efterfrågan på arbetskraft har också rekryteringsproblemen ökat inom industrin de senaste åren, om än från en låg nivå. Rekryteringssvårigheterna har ökat både för utbildad och för yrkeserfaren arbetskraft, men är alltså något större för den yrkeserfarna arbetskraften. Å andra sidan har andelen flaskhalsar bland bristföretagen fortsatt att minska något, vilket innebär att det är främst de lindrigare rekryteringsproblemen som har ökat.

Andelen företag som uppgivit någon form av brist på arbetskraft det senaste halvåret var i höstenkäten 29 procent, att jämföra med 14 procent hösten 2005. Rekryteringsproblemen är emellertid fortfarande mindre än under slutet av 1990-talet, och det är i nuläget inte befogat att tala om någon svår och utbredd bristsituation i landet. Bristtalen bedöms dock öka 2007, samtidigt som arbetsmarknadspolitiken på grund av neddragningen av arbetsmarknadsutbildningen får mindre möjligheter att motverka denna brist. Inom framför allt maskinindustrin och metallvaruindustrin är emellertid rekryteringsproblemen redan nu ganska betydande. Enligt Konjunkturinstitutets barometer är det något vanligare med brist på arbetare än brist på tjänstemän, men ingendera uppfattas av arbetsgivarna som något större hinder för produktionen.

På något längre sikt väntas rekryteringsproblemen inom industrin öka mer markant. En av orsakerna till detta är ökade pensionsavgångar inom flera av yrkesgrupperna. Men risken för arbetskraftsbrist beror framför allt på otillräckliga utbildningsvolymerna inom vissa yrken, eftersom kra-

ven på utbildning generellt har ökat, och eftersom det i stigande grad är de mer kompetenskrävande industriyrkena som arbetsgivarnas efterfrågan riktas mot. Här krävs omfattande informationsinsatser för att öka skolungdomarnas intresse för industriyrkena. Det kan också vara av värde att tillvarata och utveckla kompetensen hos många av de arbetslösa, vars andel är förhållandevis hög inom vissa av industriyrkena.

Positiv utveckling inom flertalet industribranscher

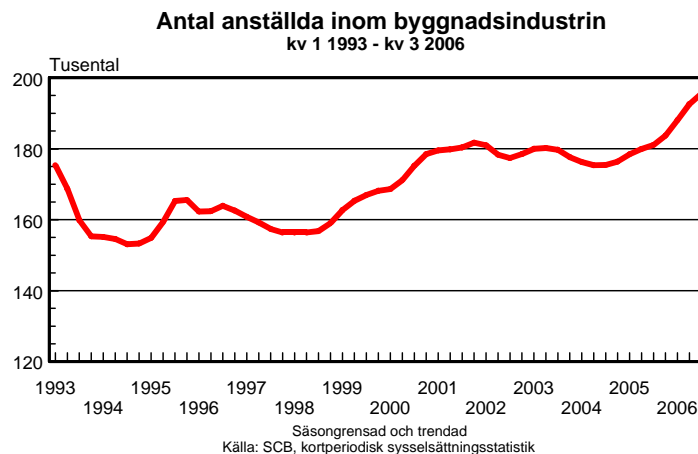
De flesta näringsgrenarna inom industrin emotser en fortsatt god produktionsutveckling, även om konjunkturen efterhand dämpas nästa år. Det finns dock några undantag. Framför allt gäller detta motorfordonsindustrin, där närmare hälften av företagen räknar med fallande produktion och sysselsättning det närmaste kvartalet⁴¹. Även inom massa- och pappersindustrin är utsikterna dämpade, med stagnerande ordergång och vikande sysselsättning i sikte.

⁴¹ Enligt KIs konjunkturbarometer för tredje kvartalet. Sysselsättningen väntas enligt AMV:s näringsenkät fortsätta nedåt de närmaste åren.

Byggnadsverksamhet

Fortsatt stark byggkonjunktur

Byggkonjunkturen har fortsatt att utvecklas mycket starkt under 2006. Efterfrågan har ökat ytterligare det senaste halvåret, visar resultaten från Arbetsmarknadsverkets senaste intervjuundersökning. Den ökade byggaktiviteten har medfört kraftig tillväxt i sysselsättning, samtidigt som arbetslösheten minskat allt mer och antalet arbetslösa nu är nere på rekordlåga nivåer. Arbetskraftsbristen gör sig dock allt mer gällande, vilket väckt farhågor om att branschen är på väg att slå i kapacitetstaket. Byggföretagens förväntningar på ett års sikt är också mer återhållsamma, visar både Arbetsmarknadsverkets och Konjunkturinstitutets urvalsundersökningar. 2006 ser således ut att bli toppåret i denna högkonjunktur varefter branschen går in i ett lugnare utvecklingsskede vad gäller produktion och investeringar. Det är ränte- och kostnadsutvecklingen tillsammans med ett allt mer ansträngt resursläge i form av arbetskraftsbrist som bidrar till att dämpa tillväxttakten nästa år. Konjunkturen får dock alltså betraktas som god, och sysselsättningen fortsätter att öka. Totalt sett bedöms antalet sysselsatta öka med nästan 25 000 personer under åren 2006 och 2007.

Ökade bygginvesteringar på bred front

Bygginvesteringarna fortsätter att utvecklas mycket starkt. De totala bygginvesteringarna steg med 10 procent under årets tre första kvartal, jämfört med samma period förra året. Det har tidigare varit bostadsinvesteringarna och öv-

rigt husbyggande som stått för hela investeringsuppgången. Bostadsinvesteringarna fortsätter förvisso att öka mycket starkt – hela 15 procent hittills i år – men tillväxttakten väntas avta. Investeringsuppgången har emellertid även spridit sig till övriga delar av branschen. Investeringarna i övrigt husbyggande har fortsatt att öka under 2006, om än i avtagande takt och anläggningsinvesteringarna har åter tagit fart efter nedgången förra året. Totalt har investeringarna i dessa delsektorer ökat med 8 respektive 4 procent hittills i år. Anläggningsinvesteringarna visade en tillbakagång under tredje kvartalet, men den bedöms vara tillfällig. Branschen växer åter nästa år.

Dämpad ökning av bostadsbyggandet

Den markanta ökningen i bostadsbyggandet de senaste åren har i hög grad bidragit till den starka konjunkturutvecklingen inom byggnadsverksamheten. Antalet påbörjade lägenheter i nybyggnation har ökat med närmare 20 procent i genomsnitt per år under perioden 2002-2005. Nybyggnationen har fortsatt att öka även under 2006, om än i långsammare takt. Under årets tre första kvartal påbörjades 24 700 lägenheter, vilket innebär en ökning med 10 procent jämfört med samma period förra året. Framför allt inbromsningen av ingångsättandet av småhus som skedde under andra kvartalet förvånar, med tanke på den kraftiga ökningen av småhuspriserna⁴². Detta tyder på att det finns utbudsrestriktioner som håller tillbaka byggandet. Enligt Sveriges Byggindustrier är förklaringen att produktionen av prefabricerade småhus slagit i kapacitetstaket, vilket medfört ökade leveranstider⁴³. Andra förklaringar kan vara tillgången på byggbar mark till rimliga priser samt tillgången på erfarna lokala entreprenörer⁴⁴. Även om det skett en återhämtning av igångsättandet av småhus under tredje kvartalet finns det anledning att skriva ned vår prognos från i våras något.

Penningpolitiska åtstramningar samt allt mer påtagliga utbudsrestriktioner får en dämpande effekt på utvecklingen inom nybyggnationen nästa år. Ytterligare en faktor som påverkar nybyggnationen är två åtgärder som föreslås i regeringens budgetproposition: avskaffandet av det särskilda investeringsstödet för mindre hyreslägenheter och studentbostäder i tillväxtområden, samt utfasningen av räntebidraget. De slojade stöden resulterar troligtvis i att vi kommer att få se en uppgång av igångsättan-

⁴² Relationen mellan priset på befintliga småhus och priset på ett nyproducerat hus (det s.k. Tobins q) visar att det varit lönsammare att bygga nytt istället för att köpa begagnat.

⁴³ Byggkonjunkturen Nr 3 2006.

⁴⁴ Enligt Boverket, Byggindex Nr 9, 2006.

det av små hyresrätter och studentbostäder under det fjärde kvartalet i år, då projekt med planerad start tidigt nästa år tidigareläggs för att er-hålla investeringsstöd. Detta innebär att vi skriver upp vår bedömning från i våras över antalet påbörjade flerbostadshus i år. Själva byggandet kommer dock i huvudsak att pågå under perioden 2007-2008. Detta får samtidigt effekten att det uppstår en svacka i igångsättandet under in-ledningen av 2007 och en generell tillbakagång av hyresrättsbyggandet under resten av året, då en del av den planerade nyproduktionen ställs in. Hur pass mycket detta påverkar de totala bostadsinvesteringarna nästa år beror på i vilken omfattning bostadsbolagen kommer att kom-pensera byggandet av hyresrätter med att bygga bostadsrätter istället. I de attraktiva områdena kring storstäderna är antagligen inte effekten av de slojade subventionerna så stor på bostadsproduktionen, eftersom både efterfrågan och betalningsförmågan är stark. Mindre och medelsto-ra städer kan dock tänkas komma att påverkas i betydligt större omfatt-ning, så även en del av storstädernas ytterkranskommuner. Totalt sett är det därför rimligt att tro att påbörjandet av bostäder blir av mindre om-fattning nästa år, jämfört med i år.

Antal påbörjade bostäder 1999-2005, prognos 2006 och 2007

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 ⁴⁵	2006	2007
Flerbostadshus	7 400	8 700	12 400	11 700	12 800	17 000	19 500	22 000	18 500
Småhus	7 300	8 200	7 100	7 500	9 300	10 500	12 300	13 100	13 500
Totalt	14 700	16 800	19 500	19 100	22 100	27 500	31 700	35 100	32 000

Källa: SCB och AMS.

Anläggningsbyggandet tar fart

Anläggningsinvesteringarna steg kraftigt det första halvåret, efter tillba-kagången 2005, men har sedan fallit tillbaka under tredje kvartalet i år. Det är framför allt den privata sidan som drivit på uppgången. Investeringarna i energianläggningar har ökat starkt, men även kraftbolagens arbete med att försöka säkra elledningarna från väderpåverkan har bi-dragit till investeringsuppgången. Investeringarna i post och tele steg påtagligt under första halvåret till följd av utbyggnaden av 3G-näten⁴⁶. Det har emellertid skett en minskning under tredje kvartalet, då utbygg-naden nu till stor del är färdigställd.

⁴⁵ Enligt preliminära uppgifter från SCB. De senaste fyra kvartalen är uppräknade med den genomsnittliga eftersläpningen de senaste åren.

⁴⁶ Byggekongjunkturen Nr 3 2006, Sveriges Byggindustrier.

Investeringarna i offentliga anläggningar ökade också under första halvåret, om än inte lika kraftigt, men även här syns en tillbakagång det tredje kvartalet. Denna bedöms dock vara tillfällig då flera stora vägbyggen påbörjas under 2006 och 2007. Också Banverkets verksamhetsplan för 2006-2008 rymmer en hel del expansiva investeringsplaner. Bland annat Citytunneln i Malmö, Ådalsbanan (Sundsvall-Kramfors) och Haparandabanan ligger som stora investeringsprojekt under perioden. Även citybananprojektet i Stockholm med en budget på drygt 13 miljarder kronor skulle ha bidragit till investeringsuppgången i år och nästa år, men för närvarandet råder det oklarheter kring de fortsatta infrastrukturplanerna i huvudstaden, vilket troligen medför en försening och således ett investeringsbortfall 2007. Totalt sett bedöms dock anläggningsbyggandet fortsätta att öka det kommande året.

Sysselsättningsuppgången fortsätter

Byggarbetsmarknaden har utvecklats mycket starkt hittills i år, och antalet anställda stiger alltmer. Tredje kvartalet uppgick ökningen till hela 8,3 procent, eller cirka 15 000 personer, visar SCB:s företagsbaserade sysselsättningsstatistik. Även den individbaserade sysselsättningsstatistiken visar på en stadig ökning. Totalt sett var drygt 280 000 personer sysselsatta inom byggverksamheten det tredje kvartalet, enligt SCB:s Arbetskraftsundersökningar. Antalet nyanmällda lediga platser till arbetsförmedlingen visar på en fortsatt stark uppgång av efterfrågan på arbetskraft. Tredje kvartalet i år ökade antalet nyanmällda platser med närmare 50 procent. Denna utveckling bekräftas – och överträffas dessutom – av SCB:s statistik över lediga jobb, där uppgången under det tredje kvartalet uppgick till drygt 70 procent, motsvarande 2 300 lediga jobb⁴⁷. Uppgången är inte förvånande med tanke på att orderinströmningen har ökat ytterligare det senaste halvåret.

Företagen har fulla orderböcker, men liten ledig personalkapacitet att möta den ökade efterfrågan, något som talar för en fortsatt uppgång i sysselsättningen. 2 av 3 arbetsställen i vår undersökning uppger att de inte kan öka produktionen med mer än 5 procent utan att nyanställa, vilket får klassas som ett mycket högt kapacitetsutnyttjande. Orderingen förutses fortsätta att öka, om än i något lugnare takt. Arbetsgivarna gör därmed också bedömningen att de kommer att behöva öka antalet anställda den närmaste 12-månadersperioden. Detta gäller alltifrån små till stora företag, även om rekryteringsplanerna är som mest

⁴⁷ Siffrorna bör dock tolkas med viss försiktighet eftersom de är omgärdade av ganska stora osäkerhetsintervall.

expansiva hos arbetsställen med mellan 5 och 19 anställda. Enligt AMS beräkningar kommer sysselsättningen att öka med 15 000 personer i år och med 9 000 personer nästa år.⁴⁸

Ökad produktivitetstillväxt är till viss del en chimär

De senaste årens konjunkturuppgång har även haft en positiv effekt på produktivitetstillväxten inom branschen, bland annat till följd av att ledig personalkapacitet har kunnat tas i bruk och utnyttjats mer effektivt. En annan faktor bakom produktivitetstillväxten är det ökade inslaget av industrialiserat byggande. Under 2005 ökade produktivitetstillväxten inom byggnadsverksamheten med 2,7 procent; en hög siffra i branschmätt mätt, men låg i jämförelse med utvecklingen inom industrin. Det konjunkturmässiga inslaget i produktivitetstillväxten kommer att avta ju längre högkonjunkturen fortgår. Ökningen av investeringarna i den kapitalintensiva anläggningssektorn väntas dock medföra ett visst bidrag till produktiviteten nästa år. En faktor som däremot inte nämns så ofta – eftersom den inte fångas upp i statistiken – är betydelsen av ett ökat inslag av utländsk arbetskraft på produktivitetstillväxten. Det gäller således bidraget av arbetade timmar från personer som inte är folkbokförda i Sverige, men som arbetar här och vars produktion fångas upp i statistiken. Det är en allmän uppfattning inom branschen att inslaget av utländsk arbetskraft ökat betydligt efter EU-utvidgningen 2004. Att den utländska arbetskraften ökade med 2 000 personer år 2005 är således inget orimligt antagande. Om deras arbetade timmar också togs med i beräkningen, skulle det innebära att produktivitetstillväxten inom branschen egentligen uppgick till 1,9 procent och inte 2,7 förra året.

Rekordlåg arbetslöshet

Arbetslösheten bland medlemmarna i Byggnads arbetslöshetskassa har minskat kraftigt det senaste året och är nu nere på rekordlåga nivåer. 3,8 procent av medlemmarna, vilket motsvarar 3 790 personer, var öppet arbetslösa i oktober. Obalansen (det vill säga andelen personer som är arbetslösa eller i arbetsmarknadspolitiska program) uppgick i sin tur till 6,8 procent. Det har tidigare varit stora regionala skillnader i arbetslöshetsnivåer, men dessa har nu minskat påtagligt. Arbetslösheten varierade i oktober mellan 1,2 procent i Kronoberg och 5,9 procent i Jämtland och Norrbotten. Inte sedan innan 90-talskrisen har arbetslösheten bland

⁴⁸ Om företagen till följd av ökad arbetskraftsbrist tar in utländsk arbetskraft kommer detta dock inte att synas i statistiken i form av ökad sysselsättning.

byggnadsarbetarna varit så låg. Om hänsyn tas till det faktum att mer än hälften av de arbetslösa byggnadsmedlemmarna dessutom först och främst söker jobb inom helt andra yrken är den reella tillgången på arbetslösa byggnadsarbetare ännu lägre. Den relativa arbetslösheten uppgick utifrån detta synsätt till 1,9 procent i oktober.

Arbetsgivarna bedömer att arbetskraftsbristen ökar

Svårigheten att få tag på lämplig arbetskraft gör sig allt mer gällande inom branschen, vilket ett flertal indikatorer pekar på. Inte minst tyder den rekordlåga arbetslösheten på att resursutnyttjandet är mycket högt inom byggindustrin. En annan indikator är exempelvis SCB:s konjunkturstatistik över lediga jobb och vakanser, som för tredje kvartalet visar på en kraftig ökning av antalet vakanser jämfört med samma period förra året. Även de ökade rekryteringstiderna är tecken på en tilltagande brist. Byggnadsverksamheten är numera den bransch inom privat sektor som har längst rekryteringstider⁴⁹. Byggnadsverksamheten har också den snabbaste löneökningstakten, enligt vår undersökning, vilket i synnerhet gäller byggföretag som upplever rekryteringsproblem.

Även Konjunkturinstitutets barometerundersökning från tredje kvartalet tyder på att allt fler företag upplever arbetskraftsbrist. Två av tre arbetsgivare uppger att brist på arbetskraft utgör det främsta hindret för ökat byggande. Mest påtaglig är bristen inom delsektorn bostadsbyggande, där hela 85 upplever arbetskraftsbrist som det främsta hindret för ökad tillväxt. Motsvarande andel inom övrigt husbyggande och inom anläggningsbranschen är 76 respektive 47 procent.

AMV:s egen intervjuundersökning av närmare 1 000 arbetsställen inom byggnadsverksamheten pekar också på att företagen uppfattar det som allt svårare att få tag på personal. Hälften av arbetsgivarna uppger att de upplevt att det föreligger arbetskraftsbrist, jämfört med knappt 40 procent för ett år sedan. Det råder brist både på erfaren och på utbildad personal, enligt vår undersökning.

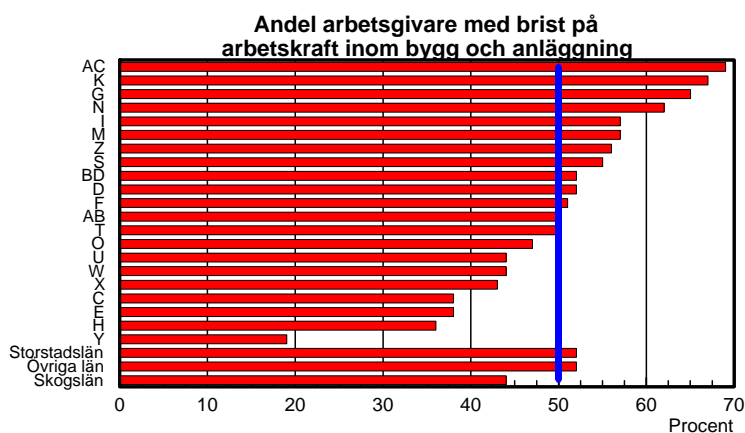
⁴⁹ SCB:s konjunkturstatistik över vakanser, 3:e kvartalet 2006.

Andel arbetsställen som upplevt arbetskraftsbrist

	Hösten 2002	Våren 2003	Hösten 2003	Våren 2004	Hösten 2004	Våren 2005	Hösten 2005	Våren 2006	Hösten 2006
Brist	45,1	30,5	28,9	20,4	26,9	23,1	38,9	37,4	49,8
Utbildad	30,7	19,3	19,7	12,1	18,5	15,8	27,1	26,4	37,8
Erfaren	35,2	24,8	22,7	15,5	20,8	17,5	28,4	28,5	39,9

Källa: AMV:s intervjuundersökningar.

Mest påtaglig verkar bristen vara i Västerbottens län där närmare 7 av 10 arbetsgivare anser att det råder brist på arbetskraft. Generellt sett tycks bristen vara något mindre utbredd i skogslänen än i storstadslä-
nen och övriga län.

Se bilaga 1 för förklaring av länsbokstäver.

Allt fler företag tvingas tacka nej till order

Nästan hälften av företagen i höstens intervjuundersökning uppgav att de misslyckats med sina rekryteringar till följd av bristen, medan 28 procent menade att de löste rekryteringen genom att sänka kravet på erfarenhet⁵⁰. Det var också vanligt att det tog längre tid än normalt att rekry-

⁵⁰ Arbetsgivarna har haft möjlighet att uppge flera svar på frågorna om hur rekryteringarna påverkades av arbetskraftsbristen och vilka konsekvenser arbetskraftsbristen fick för arbetsstället.

tera, vilket 35 procent av arbetsgivarna uppgav. Detta bekräftas som ovan nämnts även av SCB:s statistik. De ökande rekryteringsproblemen får därmed allt påtagligare konsekvenser för företagen. Hela 56 procent av arbetsgivarna har tvingats tacka nej till order till följd av arbetskraftsbristen och 21 procent har skjutit planerad expansion på framtiden. Det är också vanligt att befintlig personal fått arbeta mer, eller att företagen köpt in tjänsten från andra byggföretag, alternativt lagt ut produktionen på andra företag. Att hyra in utländsk arbetskraft verkar också bli allt vanligare, även om det i dagsläget saknas statistik över hur omfattande denna företeelse är. I denna situation, där arbetskraftsbristen får allt påtagligare konsekvenser, är det anmärkningsvärt att byggföretagen anmäler förhållandevis få lediga platser till Arbetsförmedlingen, och att företrädare för byggföretagen och byggfacken uppger att det är balans på arbetsmarknaden, när frågan behandlas i den Centrala Byggarbetsnämnden, som är AMS samverkansorgan med byggbranschen.

Konsekvenser av arbetskraftsbrist inom byggnadsverksamhet

(Av andelen företag som upplevt brist)

Svarsalternativ	Hösten 2005	Våren 2006	Hösten 2006
Vi tackade nej till order	47	49	56
Befintlig personal fick arbeta mer	45	44	52
Köpte tjänster (inkl. lägga ut produktion)	37	31	36
Hyrde in personal från bemanningsföretag	20	16	24
Planerad expansion sköts på framtiden	18	15	21
Produktionen/servicen minskade	16	14	14
Bristen på arbetskraft fick inga konsekvenser	5	7	4
Internutbildning av befintlig personal	11	6	9

Källa: AMV: s intervjuundersökningar.

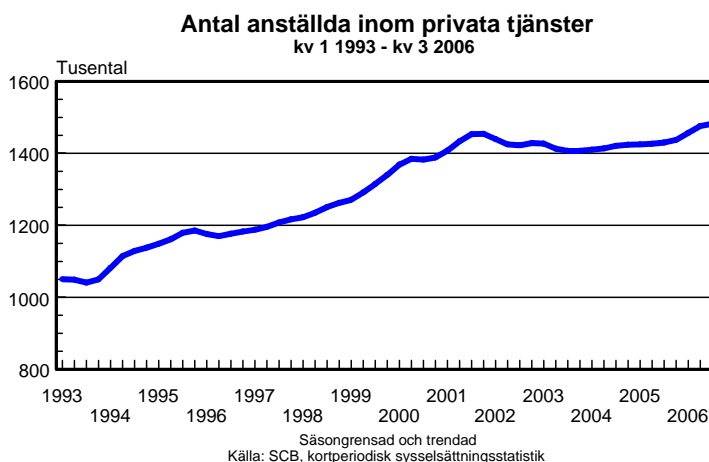
Den utbredda bristen kommer att vara fortsatt märkbar under nästa år, även om den kan väntas lätta något de närmsta månaderna, i likhet med tidigare vintersäsonger. Resurstillgången kommer emellertid, tillsammans med en mindre expansiv penningpolitik, att verka alltmer dämpande på tillväxten inom branschen.

Privata tjänster

Stark sysselsättningsutveckling

Den privata tjänstesektorn sysselsätter drygt 40 procent av arbetsmarknaden. De största branscherna inom sektorn är uppdragsverksamhet och handel, men här ingår även transport och kommunikation, hotell och restaurang samt andra personliga tjänster. Branschen rymmer således en mängd yrken, alltifrån tjänster med krav på specialistkompetens till jobb med måttliga kompetenskrav. Branschen utgör en vanlig inkörsport till arbetsmarknaden för många ungdomar och invandrare.

Den privata tjänstesektorn har utvecklats starkt det senaste året. Antalet anställda har ökat med 67 000 eller 1,7 procent hittills i år jämfört med samma period förra året, och ökningstakten är tilltagande, visar SCB:s företagsbaserade sysselsättningsstatistik. Det tredje kvartalet steg antalet anställda med 78 000, eller 2,9 procent⁵¹.

Sysselsättningsuppgången är bred och innefattar samtliga av de ovan nämnda branscherna, även om utvecklingen skiljer sig inom de olika del-

⁵¹ Även Arbetskraftsundersökningarna visar på en kraftig ökning av antalet sysselsatta, men på grund av att några längre tidsserier inte kan visas efter omläggningen förra året redovisas istället den kortperiodiska sysselsättningsstatistiken över antalet anställda. Prognosen görs dock mot AKU och inte mot Kortperiodisk Sysselsättningsstatistik, för att få konsistens mellan arbetskraft, sysselsättning och arbetslöshet.

näringarna. Bakom den starka utvecklingen ligger bland annat en ökad efterfrågan från industrin och byggnadsverksamheten, samt ökad privat konsumtion; faktorer som fortsätter att gynna branschen även nästa år. Företagen ser också mycket optimistiskt på framtiden, visar höstens intervjuundersökning. Efterfrågan väntas bli fortsatt hög och företagen planerar för fler anställda. Totalt bedömer vi att sysselsättningen stiger med 51 000 personer i år och med ytterligare 60 000 nästa år. Ett orosmoln är emellertid att bristen på arbetskraft stiger och att den kan komma att bromsa den annars så snabba sysselsättningsexpansionen.

Uppdragsverksamheten är fortsatt optimistisk⁵²

Uppdragsverksamheten inrymmer den stora näringsgren som kallas andra företagstjänster, och som inbegriper allt ifrån konsultverksamhet inom exempelvis arkitektur, byggande, ekonomi, juridik och reklam, till sotning och lokalvård. I uppdragsverksamheten ingår även datakonsultverksamhet samt kreditinstitut och försäkringsbolag. Totalt sett var 596 000 personer anställda inom branschen det tredje kvartalet i år. Detta motsvarar en ökning med 36 000 personer, eller 4,6 procent jämfört med samma period förra året. Det kan tilläggas att sysselsättningsnivån nu överstiger toppnoteringen år 2001, vilket innebär att antalet anställda inom branschen aldrig varit så högt som nu.

Starkt framåt går framför allt datakonsulterna som ökade antalet anställda med närmare 10 procent. Men även området andra företagstjänster växte starkt, pådrivet av den ökade inhemska efterfrågan från industrin och bygg- och anläggningsbranschen. En inte obetydlig efterfrågeökning på svenska tjänster i utlandet har också gynnat utvecklingen. Dessa faktorer väntas gynna branschen även nästa år, om än i minskande omfattning. Företagen i vår intervjuundersökning ser således fortsatt positivt på framtiden. De bedömer att efterfrågan på deras tjänster kommer att fortsätta öka det kommande året och så även antalet anställda. AMS räknar med att sysselsättningen ökar med närmare 30 000 personer i år och ytterligare 35 000 nästa år.

Andelen företag inom uppdragsverksamheten som upplevt arbetskraftsbrist när de försökt rekrytera personal har emellertid ökat. Närmare var tredje arbetsgivare har erfarit arbetskraftsbrist under hösten, jämfört med

⁵² Sysselsättningsanalysen avseende olika delnäringsgrupper görs fullt ut med statistik från SCB:s kortperiodiska sysselsättningsstatistik. Det medför att det inte går att addera de olika delnäringsgrupperna till helheten. Näringsgrenarna sammantaget redovisas från AKU för att få konsistens mellan arbetskraft, sysselsättning och arbetslöshet.

knappt var fjärde i våras. Även om bristtalen stigit är bristen fortfarande klart lägre än i slutet av 1990-talet. Att rekryteringsproblemen tilltar bekräftas också av Konjunkturinstitutets barometerundersökningar, som uppvisar en ökning av andelen företag inom uppdragsverksamheten som uppger arbetskraftsbrist som det främsta hindret för expansion. Störst är rekryteringsproblemen inom arkitekt- och byggkonsultbranschen. En stor ökning påträffas dock inom datakonsultverksamheten⁵³.

Stark tillväxt inom bemanningsbranschen

Bemanningsbranschen, som utgör en del av uppdragsverksamheten, har utvecklats positivt sedan slutet av 2004. Omsättningen steg med 29 procent det tredje kvartalet 2006, jämfört med samma period förra året⁵⁴. Kraftigast ökning visade rekryteringsområdet, där omsättningen steg med 60 procent. Rekryteringsområdet står emellertid enbart för 3 procent av branschens totala omsättning. Men även uthyrning, som svarar för den största delen – eller 84 procent – av den totala omsättningen, ökade starkt. Totalt sett sysselsätter branschen omkring 35 000 personer.

Handeln gynnas av ökad privat konsumtion

Hushållens konsumtionsvilja har ökat, vilket gynnat handeln och då inte minst sällanköpsvaruhandeln. Men även dagligvaruhandeln ökar starkt. Detaljhandeln har utvecklats mycket kraftigt i år, visar siffror från Handels Utredningsinstitut (HUI), och årets tillväxttakt väntas bli den starkaste sedan mätningarna började år 1990. Omsättningsökningen är så pass stor att det motsvarar en hel extra månads försäljning jämfört med år 2005⁵⁵. Försäljningen inom partihandeln är också mycket god. I KI:s Konjunkturbarometer nådde företagens bedömningar ny toppnotering under tredje kvartalet.

Mest positiv efterfrågeutveckling det senaste halvåret har de stora arbetsställena upplevt, visar resultaten från höstens intervjuundersökning med omkring 2 200 arbetsställen inom handeln. Men efterfrågeökningen har även varit stor bland de mindre och medelstora företagen. Den ökade omsättningen har också resulterat i att företagen utökat sina personalstyrkor. Antalet anställda har stigit med 8 600 personer hittills i år, enligt SCB:s kortperiodiska sysselsättningsstatistik.

⁵³ Konjunkturbarometern, oktober 2006, Konjunkturinstitutet.

⁵⁴ Enligt Bemanningföretagens Bemanningsindikator.

⁵⁵ Detaljhandelsindex, HUI och SCB, oktober 2006.

Det förbättrade läget på den svenska arbetsmarknaden medför både ökade disponibelinkomster och ökad framtidstro, vilket skapar förutsättningar för ytterligare tillväxt i konsumtionen nästa år. Företagen ser följaktligen fortsatt ljus på framtiden, visar såväl vår intervjuundersökning som KI:s senaste konjunkturbarometer. Rekryteringsplanerna är förvånansvärt expansiva, inte minst bland de mindre företagen. Vi frågar här intervjuresultaten genom att göra en något mer modest bedömning av sysselsättningsutvecklingen det kommande året. Totalt sett tror vi på en ökning inom handeln med knappt 10 000 personer, vilket förvisso är en hyfsad tillväxt, men alltså något lägre än vad arbetsgivarna bedömt i höstens intervjuundersökning. En knapp femtedel av arbetsgivarna uppgav i höstens undersökning att de upplevt brist på arbetskraft. Andelen arbetsställen som upplevt arbetskraftsbrist har visserligen ökat jämfört med undersökningen från i våras, men andelen är fortfarande relativt låg. Vi bedömer att rekryteringsproblemen kommer att kvarstå på en låg nivå även nästa år.

Transport går starkare än väntat

Den ökade aktiviteten inom industrin, byggnadsverksamheten och handeln har ökat efterfrågan på godstransporter. Även persontransporter, liksom resebyråer, har gynnats av den allmänna konjunkturuppgången, då den ekonomiska situationen förbättrats för både företag och hushåll. Efterfrågan har stigit betydligt mer än vad företagen förväntat sig, visar KI:s barometerundersökningar, och företagen är numer relativt nöjda med volymen på ineliggande uppdrag, även om det fortfarande finns ett missnöje med lönsamheten, särskilt hos åkerierna. Den ökade efterfrågan har också medfört att företagen nyrekryterar i relativt stor omfattning. Antalet anställda har stigit med 8 000, eller starka 4,9 procent, hittills i år jämfört med motsvarande kvartal ifjol. Nästa år väntas en något lägre ökning, till följd av den avtagande ökningstakten i aktiviteten inom byggbranschen och inom industrin. Samtidigt har andelen företag som upplevt arbetskraftsbrist ökat påtagligt till 31 procent i höstens intervjuundersökning, jämfört med 17 procent i våras. Den ökande bristen kan också verka dämpande på sysselsättningstillväxten nästa år.

Fortsatta neddragningar inom post och tele

Konkurrensen inom post- och telebranschen är fortsatt stentuff och prispressen är följaktligen hård. Företagen fortsätter att rationalisera för att skära i kostnaderna. Detta avspeglas också i sysselsättningsstatistiken, där antalet anställda fortsätter att minska. Under årets tre första kvartal uppgick minskningen till 3 500 personer, eller 4,7 procent, jämfört med

samma period förra året. Företagen i vår undersökning har skrivit ned sina förväntningar jämfört med tidigare intervjuutgången när det gäller efterfrågan på deras tjänster. De tror även på en fortsatt minskning av antalet anställda.

Medvind för bank- och försäkringsbranschen

Bank- och försäkringsväsendet har genomgått en omfattande strukturomvandling, vilket bland annat kommit till uttryck i ett ökat antal uppköp och sammangående mellan banker, samt fusioner mellan banker och försäkringsbolag. Bankernas manuella kassaservice till kunderna har också skurits ned, en utveckling som påbörjades redan på 1990-talet. De senaste årens börs- och ränteutveckling har gynnat finanssektorn och för närvarande råder goda tider inom branschen. Närmare två tredjedelar av arbetsgivarna i vår undersökning uppger att efterfrågan på deras tjänster ökat det senaste halvåret, medan knappt en procent påstår att den minskat. Samtidigt noteras en uppgång i antalet anställda med 1 700 personer, motsvarande 2,1 procent, hittills i år. Företagen ser fortsatt ljus på framtiden. De är däremot mycket återhållsamma i sina rekryteringsplaner.

Hotell och restaurang drar nytta av konjunkturutvecklingen

Hotell- och restaurangnäringen är en konjunkturkänslig bransch, som direkt påverkas av företagets och privatpersonernas spenderarvilja. Det nuvarande starka läget inom svensk ekonomi är således mycket gynnsamt för branschen och företagen är fortsatt optimistiska, vilket framgår av både resultaten från vår intervjuundersökning och Konjunkturinstitutets senaste kvartalsbarometer. Företagen räknar med fortsatt stigande omsättning och behovet av nyanställningar ökar. Hittills i år har antalet anställda stigit med 3 800 personer och ökningstakten är tilltagande. Nästa år bedömer vi att sysselsättningen ökar med ytterligare några tusen personer.

Efterfrågan på personliga tjänster ökar

Även de personliga tjänsterna gynnas starkt av hushållens ökade inkomster och konsumtionsvilja. Hit hör exempelvis hår- och kroppsvård, och det område som kallas annan rekreativ verksamhet, men branschen inrymmer även kultur- och sportverksamhet. Enligt SCB:s företagsbaserade sysselsättningsstatistik ökade antalet anställda inom denna näring med drygt 3 000 personer tredje kvartalet i år, vilket är en större ökning jämfört med tidigare kvartalsmätningar i år. Vi räknar med en ytterligare uppgång av antalet anställda med ett par tusen nästa år.

Offentliga tjänster

Kommunernas och landstingens budgetar visar överskott

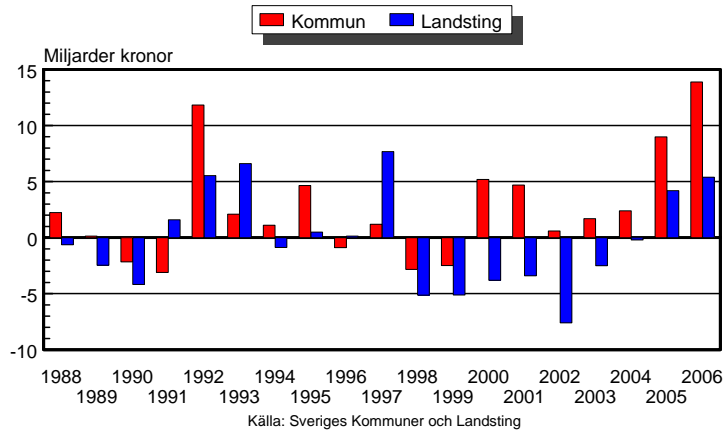
De senaste åren har det skett en markant förbättring av budgetläget i primärkommunerna. Sammantaget redovisade dessa överskott under både 2004 och, i än högre grad, 2005. Enligt preliminär statistik kommer även 2006 att bli ett ännu något bättre år. Till den positiva utvecklingen bidrar dels höjningen av statsbidragen och den kommunala utdebiteringen, dels – och framför allt – positiva effekter från arbetsmarknaden i form av ett ökat skatteunderlag och minskade utgifter för arbetslösheten. Till bilden hör också vissa intäkter av engångskaraktär, framför allt reavinster.

Också de närmast följande åren väntas en god utveckling av de kommunala ekonomierna. Även om en del av överskotten kan komma att användas till skattesänkningar, återstår betydande resurser för att satsa på utökningar av verksamheten inom flera viktiga områden, bland annat barnomsorgen. Den kommunala konsumtionsutvecklingen har varit ganska måttlig de senaste åren, med sammanlagt drygt 3 procents ökning⁵⁶ sedan slutet av 2004, men uppgången väntas fortsätta och även förstärkas något. Något utrymme för nya kostnadskrävande reformer är det dock i allmänhet inte fråga om de närmaste åren.

Landstingens samlade resultat var också positivt 2005, för första gången på många år, och ett liknande resultat väntas för 2006. Även här är det ökade skatteintäkter som är den viktigaste orsaken till vändningen uppåt. Många landsting har dock sedan många år stora ackumulerade underskott, och här kommer det att krävas stora effektiviseringar och en mycket stram budgetpolitik de närmaste åren för att hålla kostnadsökningarna nere.

⁵⁶ Inkl. Landstingen.

Kommunernas och landstingens resultat

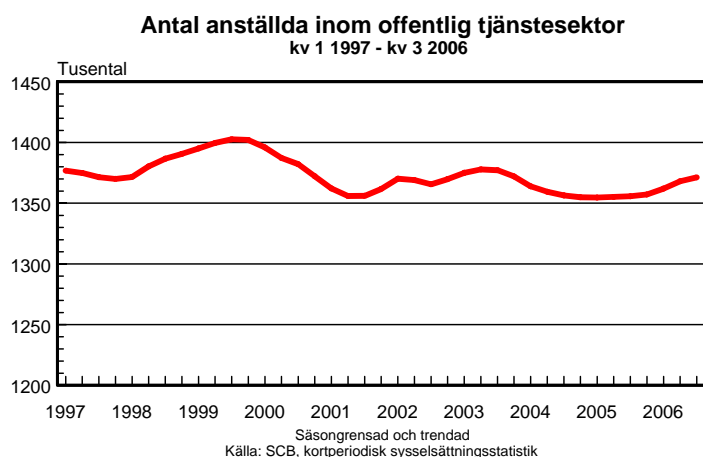
Sysselsättningen ökar med 35 000 på två år

Det förbättrade budgetläget och den offentliga konsumtionens ökning skapar goda förutsättningar för en sysselsättningsuppgång i den offentliga sektorn, där ju en stor del av utgifterna är lönekostnader. Ett av tecknen på omsvängningen i arbetsmarknadsläget är att andelen övertaliga personer i denna sektor enligt AMV:s enkäter gått ned från 22 till 16 procent på ett år. Särskilt markant är nedgången inom områdena vård och omsorg samt förskoleverksamhet. Enligt Kortperiodisk sysselsättningsstatistik har antalet anställda inom den offentliga sektorn ökat med 12 000 från de tre första kvartalen i fjol till motsvarande period i år, och den tendensen har successivt förstärkts. Huvuddelen av uppgången faller på kommunerna och landstingen – vilket delvis beror på att det främst är inom kommunerna som plusjobben inrättats – men även inom den statliga sektorn har nu sysselsättningen börjat vända uppåt. Även antalet offentligt sysselsatta enligt AKU⁵⁷ har ökat något, och deras antal utgör cirka 1,5 miljoner. Utvecklingen har dock inte varit så stark som förutsågs i våras, delvis beroende på att plusjobben kom igång senare än väntat. För 2006 som helhet beräknas en uppgång i sysselsättningen med 13 000 personer.

Utvecklingen inom den offentliga verksamheten styrs till stor del av politiska beslut, och höstens regeringsskifte innebär vissa förändrade

⁵⁷ Offentlig sektor definieras som skattefinansierad verksamhet, där merparten har offentlig huvudman men en del verksamheter har privat huvudman.

prioriteringar. Bland annat kommer flera statliga myndigheter att bantas eller läggas ned. Det finns flera samverkande faktorer som bidrar till kommunernas osäkerhet, exempelvis de framtida statsbidragen och de stora ofinansierade pensionsåtagandena, vilket kan verka avhållande på kommunernas och landstingens benägenhet att dra på sig nya kostnader. Dessa faktorer innebär en viss dämpning av sysselsättningsutvecklingen de kommande åren, jämfört med tidigare beräkningar. Till bilden hör därför en viss försiktighet i arbetsgivarnas framtidsbedömningar, som bland annat kommer till uttryck i vår kommunenkät. Vi räknar emellertid med en sysselsättningsökning totalt för den offentliga tjänstesektorn på 19 000 personer mellan 2006 och 2007.

Ökad efterfrågan på förskoleplatser

Barnafödandet fortsätter att öka, och antalet barn i förskoleåldern blir allt fler. De senaste fyra åren har antalet barn mellan ett och fem år ökat med drygt 40 000, och nivån väntas stiga ytterligare, med närmare 30 000, de närmaste fyra åren⁵⁸. Dessutom har andelen av förskolebarnen som skrivs in i den kommunala barnomsorgen ökat, bland annat till följd av införandet av maxtaxa och allmän förskola för fyra- och femåringar. Detta har inneburit ett ökat behov av förskoleplatser och förskolepersonal, och i och med kommunernas förbättrade ekonomiska läge – inte minst genom det riktade statsbidraget till förskolan som infördes 2005 – har det funnits goda möjligheter att tillgodose behoven. Under 2007 kommer emellertid det riktade bidraget att uppgå i det generella.

⁵⁸ Enligt SCB:s befolkningsprognos.

Detta och framväxande alternativ till den offentliga barnomsorgen gör utvecklingen för 2007 svårbedömd. Vi förutser ändå en viss ökning av antalet anställda under det året. Enligt vår kommunenkät har antalet sysselsatta inom barnomsorgen ökat med 2 procent det senaste året.

Fler gymnasieelever – färre i grundskolan

En annan befolkningsgrupp som växer just nu är de som är födda omkring 1990, och som i de flesta fall påbörjat eller kommer att påbörja gymnasiestudier. Denna grupp har ökat markant sedan millennieskiftet, med närmare 60 000 personer, och kommer att öka i ytterligare ett par år. Däremot minskar antalet grundskoleelever stadigt, numera dock huvudsakligen på mellan- och högstadienivå. Detta avspeglas tydligt i vår kommunenkät, där sysselsättningen för gymnasielärare väntas fortsätta öka, fast i avtagande takt, medan sysselsättningen inom grundskolan är på väg nedåt.

Nedskärningar inom Komvux sedan flera år

Behovet av vuxenutbildning är fortfarande stort, till följd av många avbrutna gymnasieutbildningar och ett betydande behov av omskolning och vidareutbildning.

Vuxenutbildningen är dock inte särskilt högt prioriterad i de kommunala ekonomierna och har under flera år minskat kraftigt i omfattning, mycket beroende på omvandling av riktade statsbidrag till generella. Nedgångstakten har emellertid avtagit de senaste åren, bland annat anvisade regeringen medel för 3 000 extra utbildningsplatser under 2006 till kommuner med strukturproblem på arbetsmarknaden eller en hög andel invånare med avbrutna gymnasiestudier. Till 2007 aviseras en ytterligare nedskärning med 15 000 – 20 000 utbildningsplatser vilket motsvarar en personalneddragning med 1 500 personer⁵⁹.

Nya satsningar inom äldreomsorgen

Efter flera år av besparingar och omorganisationer inom äldreomsorgen finns det nu ett utrymme att satsa utökade resurser på vissa verksamheter. Regeringen presenterade i våras en nationell utvecklingsplan för vård och omsorg om äldre för den kommande tioårsperioden, omfattande totalt 10 miljarder kronor. Satsningen berör bland annat vård och omsorg för de mest sjuka, trygghet i boendet och social omsorg.

⁵⁹ Källa: Sveriges Kommuner och Landsting.

Ansvar för genomförandet av utvecklingsplanen delas av staten, kommunerna och landstingen. Efter flera år av sysselsättningsnedgång inom äldreomsorgen har utvecklingen vänt, och antalet anställda kan väntas fortsätta att öka något de kommande åren.

Rekryteringsproblemen ökar inom sjukvården

Allmänhetens efterfrågan på sjukvård ökar allt mer, i takt med att befolkningens medelålder stiger. I och med att landstingens ekonomiska utrymme för att tillgodose dessa behov och nyrekryteringar personal ökar, växer också rekryteringsproblemen ytterligare. I höstens enkät angav 68 procent av landstingens arbetsgivare att man lidit brist på arbetskraft det senaste halvåret. Särskilt svårt är läget inom lasarett och slutenvårdskliniker, där brist redovisats i 89 procent av enkätsvar. I allmänhet avser rekryteringsproblemen högutbildad arbetskraft, såsom läkare, tandläkare och specialistsjuksköterskor.

Även i primärkommunerna ökar bristen på arbetskraft, dock från betydligt lägre nivåer. Totalt uppgav nu 29 procent av deras arbetsgivare rekryteringsproblem. Fortfarande är det barnomsorgen som har svårast att tillsätta de lediga platserna, men det är inom äldreomsorgen som bristen har ökat snabbast det senaste året.

Andelen verksamheter som upplevt arbetskraftsbrist under de senaste sex månaderna, hösten 2006

Verksamhetsområde	Brist totalt	Utbildad arbetskraft	Yrkeserfaren arbetskraft
Kommun totalt	29	25	10
Barnomsorg	51	51	7
Grundskola	36	35	6
Gymnasieskola	33	32	3
Vuxenutbildning	10	8	3
Vård och omsorg	26	22	15
Landsting totalt	68	60	36
Lasarett och slutenvårdskliniker	89	77	48
Primärvård	79	70	30
Tandvård	73	65	46

Källa: AMV: s intervjuundersökningar.

Tillfällig stagnation för de privata alternativen

En mindre del av verksamheten inom vård, skola och omsorg drivs i privat regi. Dessa alternativ växte snabbt under 1990-talet, men ökningen har sedan några år tillbaka bromsat in något. I nuläget är cirka 130 000 personer sysselsatta i privat sjukvård, äldreomsorg med mera, och knappt 60 000 personer i friskolor (inkl. privata förskolor). Av praktiska skäl räknas även dessa här till den offentliga tjänstesektorn, och ingår alltså i ovan relaterad sysselsättningsstatistik. Den nya regeringen och nya politiska majoriteter i många kommuner och lands-ting har uttryckt stort intresse för de privata alternativen, och det finns därför anledning att räkna med en viss förnyad tillväxt av dessa verksamheter under de kommande åren.

Betydande besparingar på de statliga myndigheterna

Den statliga konsumtionen och sysselsättningen har redovisat en viss tillväxt det senaste året, till följd av dels något ökade anslag, dels uppskjutet användande av tidigare ej utnyttjade anslag. I viss mån har också utökningen av den arbetsmarknadspolitiska verksamheten påverkat den statliga sysselsättningen. Den nya regeringen har emellertid aviserat betydande förändringar i statsförvaltningen de närmaste åren. Flera myndigheter, bland annat Arbetslivsinstitutet, kommer att avvecklas. Stora sparbetning har ålagts Arbetsmarknadsverket, Arbetsmiljöverket och Försäkringskassan. Dessutom fortsätter besparingarna inom Försvarsmakten, till följd av tidigare fattade beslut. Till detta kommer förväntade nedskärningar inom universitet och högskolor på grund av minskad tillströmning av studenter. Sammantaget innebär detta personalminskningar på flera tusen personer, dock utlagda på flera år. För 2007 räknar vi med att minskningen av de statligt anställda stannar vid 1 000 personer, bland annat beroende på ett positivt överhäng från det relativt goda året 2006.

Utbudet av arbetskraft

Stark uppgång av antalet i arbetskraften

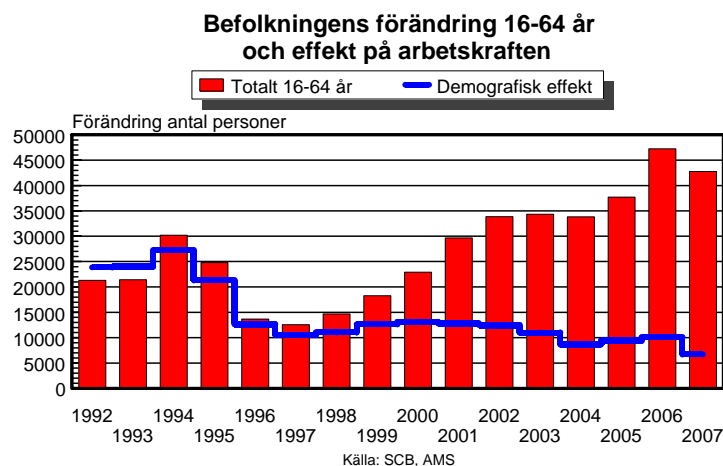
Antalet personer som finns i arbetskraften har ökat med cirka 150 000 sedan inledningen av 2005. Det är en ovanligt kraftig ökning även om en konjunkturförstärkning av det här slaget alltid genererar ett ökat arbetskraftsutbud. Tillströmningen av personer i arbetskraften har varit nästan lika stor som sysselsättningens ökning vilket är ovanligt i svensk arbetsmarknadshistoria. Den huvudsakliga anledningen till uppgången är med all sannolikhet att studerande inom högskolor övergått till arbetskraften. Flera års svag konjunktur har medfört att en växande grupp studerande kvarstått på utbildningar inom högskolan i avvaktan på en förbättrad arbetsmarknadsefterfrågan. Det är normalt under år med svagare konjunktur men omfattningen av detta verkar ha varit betydligt större än under tidigare jämförbara konjunkturlägen. Den sannolika förklaringen är att arbetslösheten bland akademiker varit betydligt högre jämfört med tidigare försvagningar på arbetsmarknaden.

Arbetskraftsutbudet styrs av flera faktorer. En viktig faktor är den demografiska förändringen, det vill säga förändringen av antalet personer i arbetsföra åldrar men även ålderssammansättningen bland dem som befinner sig i de arbetsföra åldrarna påverkar arbetskraftsutbudet. En annan faktor är proportionerna mellan svenskfödda och utlandsfödda i befolkningstillskottet i yrkesaktiva åldrar. Här skedde i fjol ett tredebrott, som innebär att det i huvudsak är utlandsfödda som står för det demografiska tillskottet i arbetskraften⁶⁰. Dessutom påverkas arbetskraftens storlek av benägenheten att befinna sig på arbetsmarknaden, med andra ord andelen av den arbetsföra befolkningen som deltar eller vill delta i arbetslivet. Den del av den arbetsföra befolkningen som befinner sig utanför arbetskraften består främst av studerande och personer med sjuk- och aktivitetsersättning (tidigare kallat förtidspension). Under senare år har en kraftig ökning av antalet personer med sjuk- och aktivitetsersättning påverkat arbetskraftsutbudet negativt men den effekten har nu ebbat ut. I oktober 2006 hade 553 000 personer sjuk- och aktivitetsersättning, vilket var ungefär detsamma som vid motsvarande tidpunkt år 2005. Antalet personer med sjukersättning under lång tid (över ett år) har samtidigt minskat från 93 000 till 82 000 personer.

⁶⁰ Beräknat utifrån relativa arbetskraftstal och befolkningsutvecklingen i arbetsföra åldrar.

Historiskt stor ökning av den arbetsföra befolkningen

Befolkningen i arbetsföra åldrar stiger historiskt sett mycket kraftigt i år och nästa år, förändringen är den kraftigaste på flera årtionden. Uppgången av antalet personer i åldrarna 16-64 år uppgår till 47 000 år 2006 och 43 000 år 2007⁶¹. Efter år 2007 avtar ökningen av befolkningen i dessa åldrar snabbt för att övergå i minskning åren 2010/2011. Befolkningen ökar för närvarande mest i åldrarna 16-24 år samt i åldrarna 60-64 år, i åldrarna 25-54 år är befolkningen ungefär oförändrad och i åldrarna 55-59 år sker en minskning. Drygt hälften av uppgången i arbetsföra åldrar åren 2006 och 2007 faller på utlandsfödda. Den sammantagna effekten på arbetskraftsutbudet av dessa förändringar i olika åldrar blir därmed mycket begränsad och stannar på knappt 10 000 personer⁶². I vår beräkning har vi räknat ned utbudseffekten på utlandsfödda till den nivå som gäller för utlandsfödda med en vistelse-tid under fem år i landet eftersom ökningen av antalet utlandsfödda till stor del består av nyanlända invandrare. Om vi istället använder det relativa arbetskraftsdeltagandet för hela gruppen utlandsfödda för att beräkna den demografiska effekten höjs arbetskraftsutbudet med cirka 5 000 personer respektive år.

⁶¹ Den s.k. amnestin bidrar till den mycket kraftiga uppgången 2006. Dessutom finns troligen en underskattning i SCB:s befolkningsprognos.

⁶² Den demografiska effekten utgår från arbetskraftsdeltagandet 2005, fördelat på ålder och på svenskfödda respektive utlandsfödda.

Flera orsaker till arbetskraftens ökning

Nästa år påverkas arbetskraftsutbudet uppåt av tre orsaker: politiska beslut, befolkningseffekten och den starka efterfrågan på arbetskraft. Till detta kommer ett fortsatt ökat arbetskraftsdeltagande bland äldre, till följd av en så kallade kohorteffekt, det vill säga att nya i åldrarna 60-64 år har ett högre arbetskraftsdeltagande än de som lämnar denna åldersklass. De politiska besluten innebär att antalet personer i arbetsmarknadspolitiska program dras ner kraftigt, att personer inom försäkringskasssystemet överförs till Arbetsförmedlingen samt att antalet heltidsplatser i kommunala vuxenutbildningen minskar. Dessa förändringar medför en positiv effekt på arbetskraftsutbudet med uppskattningsvis 50 000 personer. Som nämnts ger befolkningsförändringen en effekt på knappt 10 000 personer. Därutöver kommer den starka arbetskraftsefterfrågan att stimulera personer att söka sig ut i arbetslivet och resultatet av detta blir att färre elever söker sig till högskoleutbildningar. Vi bedömer att arbetskraften ökar med cirka 60 000 personer år 2006 och med cirka 95 000 personer år 2007. En så stor ökning av arbetskraften som den förutsedda för 2007 har endast inträffat en gång under de senaste 50 åren. Det innebär att arbetskraftsutbudet ökar med drygt två tredjedelar av sysselsättningens ökning i år, och att ökningen under 2007 blir större än sysselsättningsökningen. Kvoten mellan arbetskraftsutbudets och sysselsättningens ökning ligger därmed långt över det historiska genomsnittet på 50 procent.

Arbetskraftsdeltagandet stiger i åldrarna 25-34 år

Uppgången av antalet personer i arbetskraften faller på både män och kvinnor. Arbetskraften mätt som andel av den arbetsföra befolkningen uppvisar dock små förändringar och detta kan kopplas till det kraftigt stigande antalet personer i den arbetsföra befolkningen. En uppdelning på åldersgrupper visar att det i första hand är åldrarna 25-34 år som höjt sitt arbetskraftsdeltagande, vilket till stora delar kan härledas till inträdesåldrarna i arbetslivet. Det har helt enkelt blivit lättare att få arbete för nyutbildade och därför söker sig – som beskrivits ovan – många som funnits i högskoleutbildningar ut i arbetslivet i nuvarande goda konjunktur. Vi kan även konstatera att ökningen av arbetskraftsdeltagandet i åldrarna 60-64 år fortsätter, vilket bland annat beror på att 1940-talister – ofta med god utbildning och högt arbetskraftsdeltagande – träder in i dessa åldrar. Under prognosperioden bedömer vi att arbetskraftsdeltagandet fortsätter att stiga tydligt i åldrarna 25-34 år. Dessutom räknar vi med att deltagandet i arbetskraften ökar även i åldrar över 35 år.

Arbetskraftsdeltagandet bland män stimuleras genom tillkomsten av bygg- och industrirelaterade jobb och den starka efterfrågan på arbetskraft inom dessa områden bör leda till att fortsatt många män söker sig ut på arbetsmarknaden nästa år. Kvinnornas arbetskraftsutbud påverkas i hög grad av efterfrågan på arbetskraft inom tjänstesektorerna. Arbetsmarknaden inom den kommunala sektorn förbättras år 2007 samtidigt som kvinnodominerade delar av privat tjänstesektor utvecklas starkt, vilket bör medföra att kvinnornas arbetskraftsutbud stiger betydligt år 2006.

Arbetskraftsdeltagandet måste höjas bland utlandsfödda

Det finns cirka 900 000 personer i åldrarna 16-64 år som är födda i annat land. Av dessa deltar knappt 70 procent i arbetslivet. Bland dem med vistelsetid under fem år i landet uppgår arbetskraftsdeltagandet till 55,5 procent. Den nivån kan jämföras med drygt 80 procent bland svenskfödda. Vi beräknar att arbetskraftsdeltagandet kommer att stiga något under år 2007 men det behövs minst 15 000 fler utlandsfödda i arbetskraften för att andelen av den arbetsföra befolkningen ska öka. Den stora utmaningen framöver blir att åstadkomma en ihållande uppgång av arbetskraftsdeltagandet för utlandsfödda. Antalet utlandsfödda i befolkningen ökar kontinuerligt i relativt snabb takt och det behövs en god integrationspolitik för att nå en tillräcklig tillströmning i arbetskraften, i annat fall blir den totala förändringen av arbetskraften inkl. svenskfödda mycket begränsad. En sådan svag utveckling begränsar möjligheten att öka sysselsättningen på sikt.

Arbetskraften 2001-2005, prognos för 2006-2007. Årsgenomsnitt, tusental

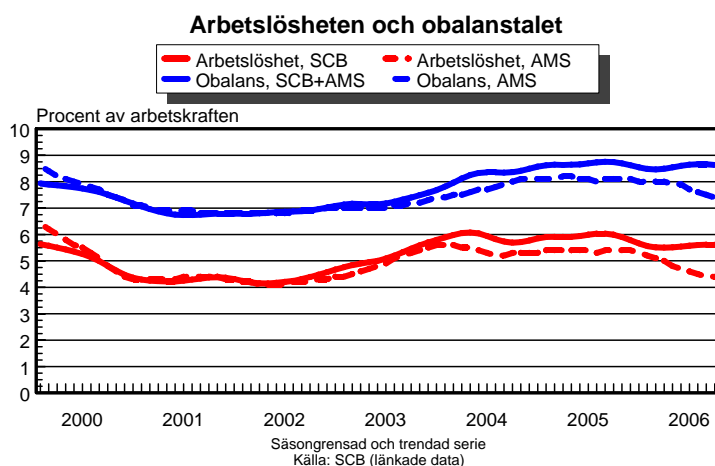
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Antal personer	4 448	4 452	4 484	4 495	4 533	4 592	4 687
Förändring	52	7	30	8	38	59	95
Därav							
Befolkningseffekt	13	12	11	9	9	10	7
Arbetskraftsdeltagande	39	-5	19	-1	29	49	88

Källa: AMS, SCB (OBS. omräknade tal perioden 2001-2004)

Arbetslöshet

Arbetslösheten blir ungefär oförändrad år 2007

Arbetslösheten har minskat sedan senhösten 2005 och takten i nedgången har tilltagit under loppet av det senaste året. Nedgången är särskilt tydligt enligt AMS definition. Anledningen till att arbetslösheten inte minskat lika tydligt enligt SCB:s AKU-mätning är den starka säsongmässiga uppgång som sker under sommarmånaderna enligt den nya AKU-definitionen⁶³. Som beskrivits i tidigare avsnitt har sysselsättningen ökat mycket kraftigt men detsamma gäller arbetskraftsutbudet, vilket har begränsat nedgången av arbetslösheten. Vi räknar med att den bilden i stort består under år 2007. Arbetslösheten kommer enligt AKU att ligga kvar på 5,4 procent år 2007, det vill säga samma nivå som år 2006. Det motsvarar 247 000 respektive 252 000 personer. Talen kan jämföras med 6,0 procent och 270 000 personer år 2005.

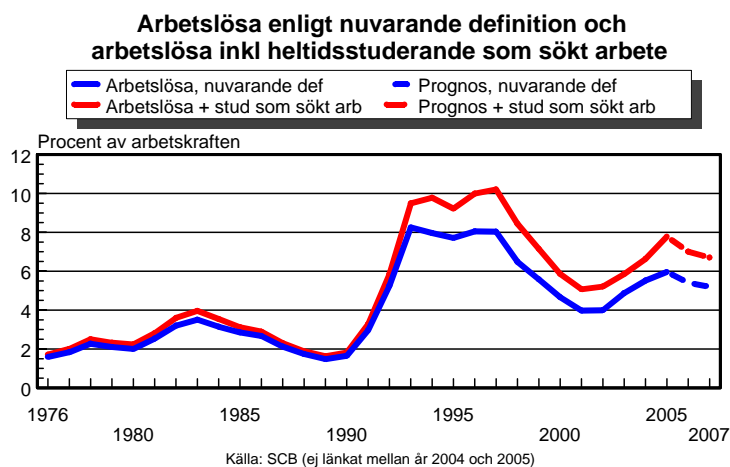

Obalanstalet, det vill säga summan av antalet arbetslösa och antalet personer i arbetsmarknadspolitiska program, har bara minskat svagt om man lägger samman SCB:s AKU-arbetslöshet med personer i arbetsmarknadspolitiska program enligt AMS (heldragen linje i diagrammet). Även denna serie påverkas av den kraftiga säsonguppgången av arbetslösheten under sommaren. Används istället AMS mått på arbetslösheten

⁶³ Den länkning som detta bygger på har inte fullt ut tagit hänsyn till den starka uppgången under sommarmånaderna.

(streckad linje i diagrammet) så kan en längre ihållande nedgång konstateras sedan våren 2006, och denna nedgång blir än tydligare om programdeltagare som är sysselsatta i AKU exkluderas från obalanstalet. Vi räknar med att det relativa obalanstalet fortsätter att minska under nästa år, och detta i tilltagande takt. För 2006 beräknas obalanstalet till 392 000 personer motsvarande 8,5 procent av arbetskraften. Under 2007 sjunker obalanstalet enligt vår bedömning till drygt 340 000 personer motsvarande 7,3 procent av arbetskraften.

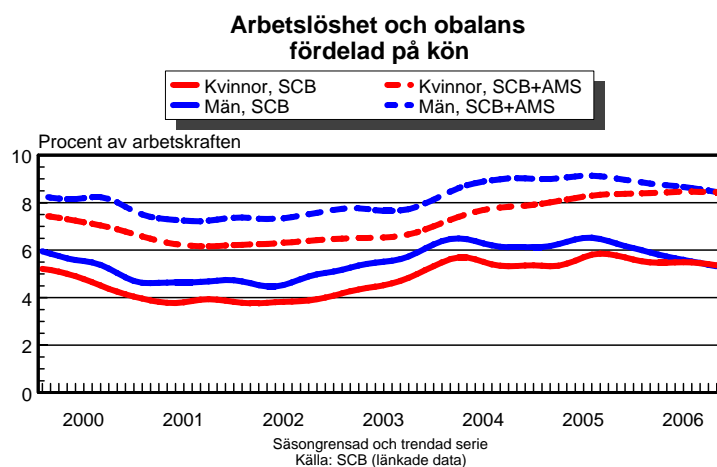
Regeringen har aviserat att arbetslöshetsdefinitionen kan komma att ändras. Den nya definitionen skulle då innefatta även heltidsstuderande som söker arbete. För år 2005 skulle arbetslösheten enligt denna definition ha uppgått till 7,8 procent jämfört med 6,0 procent enligt nuvarande definition. För män blir motsvarande förändring från 6,2 till 8,0 procent och för kvinnor från 5,7 till 7,6 procent. Differensen mellan de olika måtten kommer att minska i år och nästa år. Det sammanhänger med att de nya jobben i högre grad går till studerande som söker arbete än till arbetslösa. Vi beräknar att arbetslösheten inklusive heltidsstuderande som söker arbete sjunker från 7,8 år 2005 till 7,0 procent år 2006. Nästa år beräknar vi att nivån stannar vid 6,7 procent.

Könsmässigt trendbrott enligt vår tidigare bedömning

Det har skett ett trendbrott när det gäller arbetslöshetens och obalansens nivå. Under cirka 20 års tid har männens arbetslöshet legat högre än kvinnornas men de senaste åren har utvecklingen medfört en utjämning av nivån mellan könen. Detsamma har inträffat när det gäller obalan-

sens nivå (enligt SCB:s AKU-mätning plus programdeltagare enligt AMS). Vi har i flera tidigare prognoser förutsett att detta skulle ske under år 2006 och vår bedömning har nu infriats under hösten. Arbetslösheten bland kvinnor har under det senaste året minskat i ganska begränsad omfattning till skillnad från männens arbetslöshet, trots den starka konjunkturen. Arbetslöshetsökningen under sommaren 2006 var dessutom betydligt större bland kvinnor än bland män och den utvecklingen innebar att kvinnornas relativa arbetslöshet till och med kom att överträffa männens under sensommaren. Att gapet mellan kvinnors och mäns arbetslöshet har slutits under det senaste året sammanhänger med att sysselsättningen i mansdominerade branscher ökat i klart större omfattning än sysselsättningen i kvinnodominerade branscher. Under perioden fram till slutet av 2007 bedöms sysselsättningen komma att öka för både kvinnor som män och det betyder att kurvorna avseende arbetslöshetsnivån i stora drag kommer att följa varandra under prognosperioden. Men sannolikt kommer kvinnornas arbetslöshet att fortsätta att överstiga männens under prognosperioden. Den kommunala sektorn är trots allt försiktig i sina framtidsbedömningar över sysselsättningen och detta kommer att medföra en inte lika positiv arbetsmarknadsutveckling för kvinnor som för män.

Förändrad arbetslöshetsdefinition

Regeringen har deklarerat en avsikt att anpassa den svenska arbetslöshetsdefinitionen till den som används av bland annat Eurostat och OECD (den så kallade ILO-definitionen). SCB har också fått i uppdrag att genomföra denna förändring. Det som idag skiljer den svenska definitionen från den som används av exempelvis Eurostat är att studerande som hellre skulle arbeta inte ingår i redovisningen av den svenska officiella arbetslösheten. Gruppen särredovisas emellertid och ingår i det som kallas latent arbetssökande⁶⁴. Det är alltså en däravpost till latent arbetssökande. Denna skillnad mellan den svenska och den internationella medför att den svenska officiella arbetslösheten är lägre än den som redovisas för Sverige av exempelvis Eurostat och OECD, vilket kan vara förvirrande när arbetsmarknaden analyseras och beskrivs.

Som nämnts ökar arbetslösheten när ILO:s arbetslöshetsdefinition används. Den genomsnittliga arbetslöshetsnivån hittills under 2000-talet blir approximativt 1,5 procentenheter högre med denna definition. En annan iakttagelse är att nivåkillnaden ökat stadigt sedan 1970-talet, vilket är svårförklarligt. Ett faktum som framkommit i analysen är att en förändring av arbetslöshetsdefinitionen i synnerhet medför en påtagligt ökad ungdomsarbetslöshet och att höjningen av arbetslösheten sedan avtar med stigande ålder. Förändringen medför ungefär lika stor ökning av mäns som av kvinnors arbetslöshet.

Sett på olika åldrar får ungdomar i åldern 16-19 år en kraftig ökning av arbetslösheten när ILO:s definition används. Det gäller alla kvartal under ett år med ett undantag, nämligen det tredje kvartalet eftersom ungdomarna har sommarlov. Det betyder också att arbetslöshetens säsongmässiga variation under ett år kommer att bli mindre. Vi har studerat samtliga kvartal från och med andra kvartalet 2005⁶⁵ till tredje kvartalet 2006. Med undantag av tredje kvartalet fördubblades eller mer än fördubblades arbetslöshetsnivån för unga i åldern 16-19 år när ILO:s definition används. Exempelvis ökade arbetslösheten för första kvartalet 2006 från 15,4 procent till 33,1 procent. Motsvarande förändring för fjärde kvartalet 2005 var från 12,1 procent till 27,3 procent. Dessa kvar-

⁶⁴ Till de latent arbetssökande hör dels personer som kan ta ett arbete men inte aktivt söker ett arbete, dels heltidsstuderande som aktivt söker arbete. De latent arbetssökande ingår inte i arbetskraften.

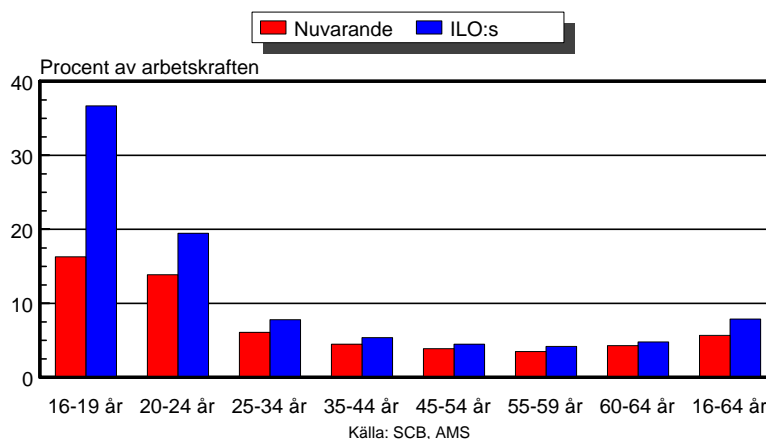
⁶⁵ På grund av statistikomläggningen inom AKU går det inte att göra jämförelse längre tillbaka, innan länkningen är genomförd.

tal kan betraktas utan påverkan från skolavslutningar. Det är rimligt att anta att en del ungdomar börjar söka arbete strax innan de examineras från gymnasieskolan, men ökningen under andra kvartalet skiljer sig inte nämnvärt jämfört med fjärde och första kvartalet. ILO:s definition innebär att arbetslösheten för 16-19-åringar höjdes från 18,1 procent till 39,2 procent andra kvartalet 2006. Detta indikerar att det i gruppen latent arbetssökande finns en ganska stor grupp unga som söker arbete på grund av att de exempelvis är skoltrötta. Det medför att ILO:s arbetslöshetsdefinition leder till att i gruppen unga arbetslösa kommer att finnas en stor delgrupp som i första hand inte utgör ett arbetsmarknadspolitiskt problem utan ett skolpolitiskt.

Det är värt att påpeka att arbetsmarknaden för ungdomar i åldern 16-19 år krympt påtagligt och det övergripande målet är att alla ungdomar skall genomföra en gymnasieutbildning, och därför är det oroande att många unga vill lämna gymnasieskolan för arbete. Antalet uppgick till 35 000 under första halvåret 2006 motsvarande 7,5 procent av befolkningen i dessa åldrar. En annan slutsats är att det blir ännu viktigare när ILO:s arbetslöshetsdefinition införs att arbetsmarknadsanalyser och beskrivningar av situationen på arbetsmarknaden i första hand koncentreras till åldersgruppen 20-64 år. Exempelvis uppgick arbetslösheten enligt ILO:s definition under första kvartalet 2006 till 7,8 procent i åldern 16-64 år jämfört med 7 procent för åldersgruppen 20-64 år – motsvarande tal när nuvarande definition används är 5,8 procent respektive 5,6 procent. Detta visar att unga i åldern 16-19 år får stor påverkan av den sammantagna nivån på arbetslösheten när ILO:s definition används.

Arbetslösheten för 20-24 åringarna stiger också markant med användandet av ILO:s definition, eller med 5 till 6 procentenheter för alla kvartal under ett år undantaget det tredje kvartalet som uppvisar en lägre ökning. Sedan minskar ökningen av arbetslöshetsnivån stadigt med stigande ålder vilket illustreras i bilden nedan.

Arbetslösheten enligt nuvarande definition och ILO:s under första halvåret 2006

Många av heltidsstuderande som söker arbete i åldern 20-64 år deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program, exempelvis arbetsmarknadsutbildning, praktikplats, ungdomsgaranti för 20-24 åringar, arbetslivsinriktad rehabilitering, aktiviteter inom vägledning och platsförmedling och projekt med arbetsmarknadspolitisk inriktning. Under första kvartalet 2006 deltog 93 200 personer i sådana program och under andra kvartalet uppgick antalet till 84 800. Under dessa kvartal uppgick antalet heltidsstuderande som söker arbete studerande i åldern 20-64 till knappt 65 000 personer, varav 32 000 personer deltog i ett arbetsmarknadspolitiskt program. Övriga drygt 30 000 bör i så fall ha deltagit i någon form av eftergymnasial utbildning eller studerat inom den kommunala vuxenutbildningen, folkhögskolorna med mera. De arbetsmarknadspolitiska programmen minskar kraftigt under 2007, vilket medför färre heltidsstuderande som söker arbete i åldern 20-64 år samtidigt som antalet studerande på högskolan som hellre skulle vilja arbeta också minskar. Denna utveckling medför sannolikt att andelen unga i åldern 16-19 år av latent arbetssökande studerande ökar påtagligt.

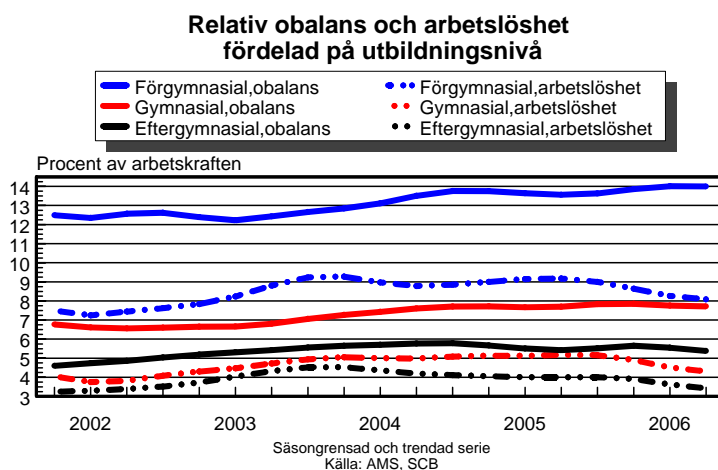
Ungdomsarbetslösheten har minskat

Arbetslösheten har minskat i åldrarna upp till 45 år under det senaste året och det mönstret är tydligt även om arbetsmarknadspolitiska program innefattas. I åldrarna 45-54 år har det skett små förändringar och i åldrarna 55-64 år fortsätter det relativa obalanstalet att öka. Den beskrivna förändringen av olika åldrar är ett vanligt mönster när arbetsmarknaden förstärks, att det är framför allt yngre i arbetskraften som

drar nytta av förbättringen. Det kommer även att ske förbättringar av arbetslöshetsläget bland äldre i arbetskraften men dessa förbättringar brukar komma med en eftersläpning på cirka två år efter det att arbetslösheten börjat minska bland övriga grupper. Kvinnornas arbetslöshet och obalans påverkas nedåt något senare än männens och det mönstret är mest tydligt bland äldre i arbetsföra åldrar. Vi räknar med en fortsatt minskad arbetslöshet i lägre åldrar under nästa år, medan förbättringarna för de äldsta i arbetsföra åldrar låter vänta på sig tillidigast mot slutet av prognosperioden.

Arbetslösheten sjunker för högskoleutbildade

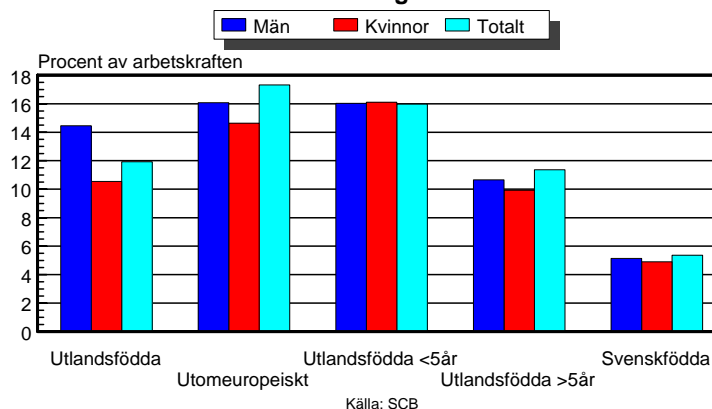
Utbildningsnivån har en stor betydelse för möjligheten att erhålla ett arbete. Arbetslösheten minskar överlag bland högskoleutbildade, såväl fördelat på kön som i samtliga åldrar. Den utvecklingen förväntar vi ska fortsätta och till och med förstärkas under loppet av nästa år. Det sker även en tydlig minskning av arbetslösheten bland gymnasialt utbildade. Nedgången faller på båda könen och samtliga åldrar. Läger vi på andelen i arbetsmarknadspolitiska program blir åldersbilden något annorlunda. Den visar att nedgången av den öppna arbetslösheten i åldrar över 45 år för gymnasialt utbildade helt beror på arbetsmarknadspolitiska program. Även bland förgymnasialt utbildade har det skett en minskning av arbetslösheten för båda könen och för samtliga åldrar, men för denna grupp svarar arbetsmarknadspolitiska program överlag för nedgången av den öppna arbetslösheten. Nästa år kommer den öppna arbetslösheten att stiga för förgymnasialt utbildade (inklusive personer som avbrutit sin gymnasieutbildning) men även för gymnasialt utbildade över 45 år.

Arbetslösheten hålls tillbaka av program för utomeuropeiskt födda

Arbetslösheten varierar kraftigt mellan olika etniska grupper. Arbetslösheten bland svenskfödda har minskat i betydande omfattning medan en ganska begränsad nedgång skett för utlandsfödda. Den svagaste utvecklingen finns bland utomeuropeiskt födda för vilka det endast skett en marginell nedgång av den öppna arbetslösheten. Det är helt och hållet arbetsmarknadspolitiska program som håller tillbaka en ökning av den öppna arbetslösheten bland utomeuropeiskt födda. Summeras arbetslösa och arbetsmarknadspolitiska program för den gruppen har det skett en ökning det senaste året. Under 2005 uppgick arbetslöshetsnivån till 5,4 bland svenskfödda och till 12 procent för utlandsfödda. Nivån för utomeuropeiskt födda uppgick till 17 procent. Det finns även stora skillnader i arbetslöshetsnivå för utlandsfödda beroende på vistelsetid i landet. För utlandsfödda med vistelsetid över fem år uppgick arbetslösheten år 2005 till 11 procent medan nivån låg på 16 procent för dem med vistelsetid under fem år. Vi räknar med att den öppna arbetslösheten ökar tydligt bland utlandsfödda år 2007 och att uppgången i första hand faller på utomeuropeiskt födda. Anledningen till de stigande talen är deras svåra situation på arbetsmarknaden i kombination med en neddragning av de arbetsmarknadspolitiska programmen.

Arbetslösheten för utlandsfödda
bland olika kategorier år 2005

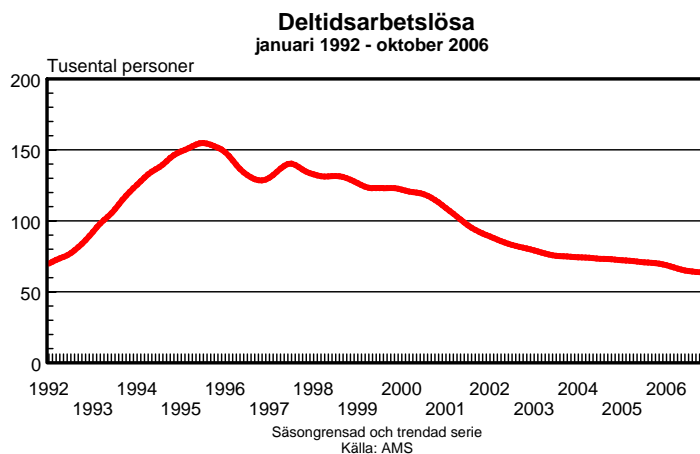
Undersysselsatta

Nästan var fjärde arbetar deltid

Under tredje kvartalet 2006 arbetade cirka 980 000 personer deltid – mindre än 35 timmar per vecka – vilket motsvarar 22 procent av alla yrkesverksamma. Tre av fyra var kvinnor. Bland kvinnorna i handeln, vårdsektorn och de personliga tjänsterna arbetade mer än 40 procent deltid. Av de deltidssysselsatta arbetade 170 000 kort deltid, det vill säga mindre än 20 timmar i veckan. Majoriteten av de deltidsarbetande var nöjda med sin arbetstid, men 250 000 ville utöka sin arbetstid, i genomsnitt med 13 timmar per vecka. Två tredjedelar av dessa undersysselsatta var kvinnor. Inga större förändringar av ovannämnda nivåer har skett sedan motsvarande period 2005, och tidigare års uppgång i antalet undersysselsatta har därmed i stort sett planat ut.

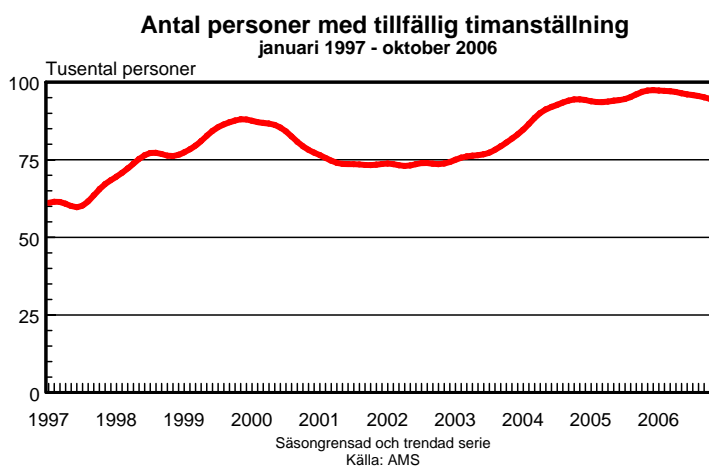
Färre deltidarbetslösa vid Arbetsförmedlingen

I viss kontrast mot den allmänna utvecklingen av antalet undersysselsatta har deltidarbetslösheten vid landets arbetsförmedlingar mer än halverats de senaste tio åren. Detta sammanhänger med senare års skärpning av arbetslöshetsförsäkringens regler för utbetalning till undersysselsatta, vilket medför att färre av dessa väljer att registrera sig vid Arbetsförmedlingen. Under tredje kvartalet 2006 bokfördes här i genomsnitt 65 000 deltidarbetslösa, vilket är 6 000 färre än motsvarande period 2005.

Nära 100 000 timanställda

Ytterligare en förklaring till deltidsarbetslöshetens nedgång är ökningen av antalet personer som kallas till arbete vid behov. Dessa har liksom de deltidsarbetslösa i allmänhet lägre veckoarbetstid än de önskar, men en behovsanställd person är inte bunden av något anställningsavtal med en viss arbetsgivare och kan dessutom i vissa situationer, till exempel vid arbetstoppar eller hög sjukfrånvaro inom ett företag, tillfälligt ha full sysselsättning. Eftersom många arbetsgivare eftersträvar ökad flexibilitet i sina organisationer, är det därför naturligt att de prioriterar behovsanställningar framför deltidsanställningar. Den övervägande delen av de behovsanställda är inskrivna vid Arbetsförmedlingen och klassificeras där som tillfälligt timanställda. Dessa uppgick under tredje kvartalet 2006 till 97 000, vilket innebär en marginell uppgång jämfört med 2005 men en fördubbling under en tioårsperiod. Två av tre timanställda är kvinnor.

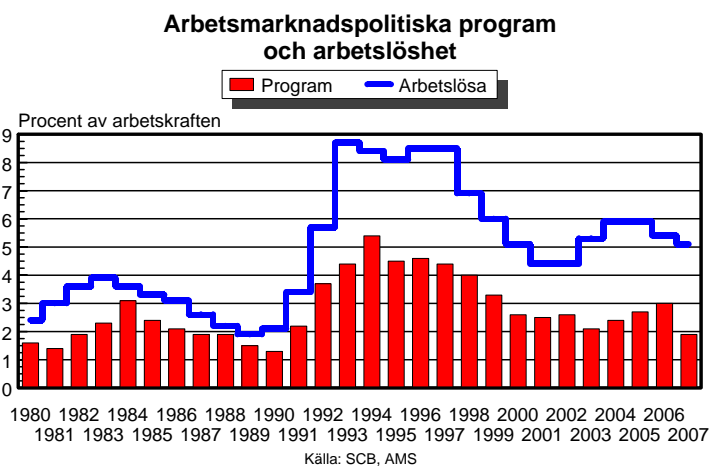

Arbetsmarknadspolitiska program

Antalet i program dras ner kraftigt

Antalet personer som deltar i konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska program kommer att minska från 140 000 personer år 2006 till 90 000 år 2007. Det motsvarar en nedgång från 3,0 till 1,9 procent av arbetskraften. Därutöver tillkommer nya insatser i form av nystartsjobb och jobbgaranti. Volymen av dessa insatser är osäkra, men den förstnämnda beräknas av Regeringen omfatta cirka 10 000 platser. Jobbgarantin är aviserad att ersätta aktivitetsgarantin från juli 2007. Utformningen och omfattningen av denna insats är i skrivandets stund osäker men vi förutsätter att volymen 2007 blir ungefär densamma som i aktivitetsgarantin och att deltagarna statistikmässigt också definieras på samma sätt.

Anledningen till neddragningen av de arbetsmarknadspolitiska programmen är enligt Regeringen att arbetskraftsutbudet ska öka och att matchningsinsatser ska prioriteras i den starka efterfrågan på arbetskraft som råder. Programinsatserna kommer under år 2007 att ligga på den lägsta nivån sedan "överhettningssären" i slutet av 1980-talet då arbetslösheten låg på cirka 2 procent. Arbetslöshetsnivån år 2007 motsvarar den som uppmättes år 2000. Då fanns 2,6 procent i arbetsmarknadspolitiska program, se bilden nedan, och den andelen innebär drygt 120 000 personer.

Väl fungerande arbetsmarknad och matchning

Målet för arbetsmarknadspolitiken är att den ska bidra till en väl fungerande arbetsmarknad, genom att skapa goda förutsättningar för nya jobb. Den ska bidra till att människor så snabbt som möjligt kan gå från ett arbete till ett annat eller från arbetslöshet till ett reguljärt arbete. Den arbetsmarknadspolitiska verksamheten ska också bidra till att klara målen i EU:s sysselsättningsriktlinjer. Regeringen har klart deklarerat att inriktningen och prioriteringen av resurserna tydligare än hittills ska inriktas mot matchningen mellan arbetssökande och lediga jobb. Den arbetsmarknadspolitiska verksamheten ska säkerställa arbetslöshetsförsäkringens roll som omställningsförsäkring vid perioder av arbetslöshet.

Arbetsmarknadspolitiken år 2007

Arbetsmarknaden år 2007 kommer som tidigare beskrivits att kännetecknas av stark efterfrågan på arbetskraft och en hög tillväxt av nya jobb. Arbetsmarknadspolitiken ska mot den bakgrunden riktas mot att underlätta uppgången av sysselsättningen. Arbetsmarknadspolitiken ska därvid uppnå en effektiv matchning mellan de arbetssökande och de vakanser som uppstår hos arbetsgivarna. Det arbetet kräver goda kunskaper om arbetsmarknaden och arbetsgivarnas kompetensbehov vid rekryteringar. En effektiv matchningsprocess kräver också goda kunskaper om kompetensen bland de arbetslösa. Arbetsförmedlingen måste därvid besitta en god förmåga att såväl lokalt som interlokalt finna arbetssökande med ”rätt” kompetens för de lediga jobb som uppstår inom olika branscher och yrken. De utmaningar som vi identifierar inom arbetsmarknadspolitiken i föreliggande prognos är följande:

Utmaningar år 2007:

1. Ökad brist på lämplig arbetskraft inom vissa yrkesområden:

- Yrken inom bygnads- och anläggningsverksamhet.
- Tillverkningsyrken inom industrin med högre kvalifikationskrav.
- Yrken inom teknik och data.
- Ett antal serviceyrken inom privat tjänstesektor.
- Ett antal högskoleyrken inom offentlig sektor.

2. Grupper av arbetslösa som har särskilt svårt att komma ut i arbete:

- Arbetslösheten och obalansen riskerar att stiga bland ungdomar med kort utbildning – idag är mer än 20 procent arbetslösa eller deltagare i program.
- Arbetslösheten riskerar att öka och obalansen riskerar att kvarstå på en hög nivå bland utomeuropeiskt födda – idag är mer än 25 procent arbetslösa eller programdeltagare.
- Kvinnor med kort skolutbildning får fortsatt svårt att få fotfäste i arbetslivet – idag är cirka 15 procent utan arbete och dessutom finns en hög andel deltidsarbetslösa/timtidsanställda.
- Det finns risk för att andelen av de funktionshindrade som är arbetslösa eller programdeltagare stiger – idag är cirka 14 procent utan arbete och 40 procent är inskrivna vid Af.
- Det finns risk för att andelen sökande med lång tid i obalansen ökar, särskilt för ovan nämnda grupper, och att en stor grupp i obalansen aldrig hittar en permanent lösning på sin arbetslöshets-situation.

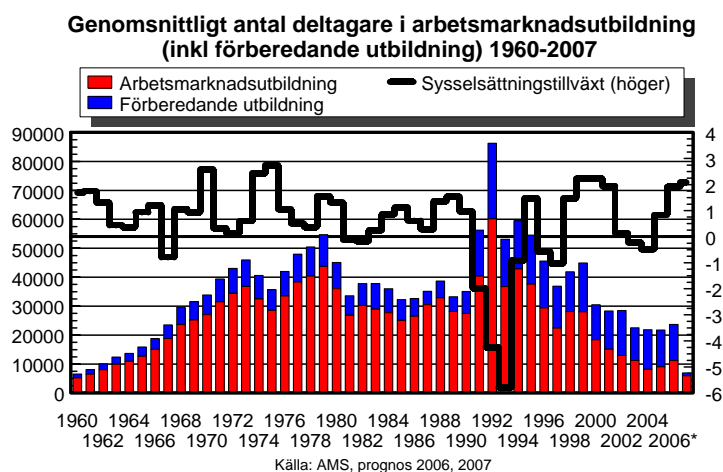
Arbetsmarknadspolitiken fokuseras på matchning

Efterfrågan på arbetskraft kommer att vara stark under år 2007. Den utvecklingen kommer att innebära många lediga platser men också ett stigande antal platser där det blir svårare att finna lämplig arbetskraft med ”rätt” kompetens. Det är mycket viktigt att regionalt och lokalt aktivt bevaka rekryteringsläget, och platsförmedling och matchning måste stå

i fokus. För att uppnå en effektiv matchning krävs goda arbetsgivarkontakter. Nära kontakter med arbetsgivare ger förmedlingen avsevärt bättre möjligheter att underlätta matchningsprocessen mellan lediga platser och arbetssökande/arbetslösa, allt för att undvika att bristsituationer uppstår och att bristen leder till allvarliga konsekvenser för produktion, lönebildning mm. Här är det även väsentligt att arbetsgivare anmäler lediga platser till arbetsförmedlingen i ännu högre grad än hittills, för att möjliggöra matchningsinsatser från förmedlingens sida, inte minst inom yrken där rekryteringssvårigheter föreligger. Hösten 2005 intensifierade arbetsförmedlingarna arbetet med arbetsgivarkontakterna och det arbetet förstärks ytterligare åren 2006 och 2007.

Arbetskraftsefterfrågan och tillgången på utbildad arbetskraft kommer att variera väsentligt mellan olika regioner och lokala arbetsmarknader, särskilt inom vissa sektorer, vilket påkallar ett ökat behov av geografisk rörlighet. Detta är också i linje med arbetslöshetsförsäkringens roll som omställningsförsäkring. I det fall det råder brist på arbetssökande lokalt och där det inte finns möjlighet att lösa bristen genom pendling eller flytt, är arbetsmarknadsutbildning ett alternativ att tillgå. Arbetsmarknadsutbildningens dimensionering visar att den planerade volymen år 2007 kommer att minska markant och bli den lägsta sedan början av 1960-talet, och inte minst i förhållande till den sysselsättningsstillväxt som förväntas nästa år.

Vår slutsats är att arbetsmarknadsutbildningens volym blir otillräcklig i den arbetsmarknadsefterfrågan som råder, särskilt när det gäller att motverka bristen på arbetskraft i fråga om yrkesutbildade på gymnasienivå. En faktor som ligger bakom vår bedömning är att det reguljära utbildningssystemet inte har den dimensionering och inriktning som behövs för att arbetskraftsförsörjningen ska tryggas i en utveckling med såväl ökade pensionsavgångar som stark efterfrågan på yrkesutbildad arbetskraft. En annan faktor är att det höjda arbetskraftsutbudet inte utan vidare kan matchas mot den efterfrågan på arbetskraft som råder. Inom det nytillskott av personer som träder ut på arbetsmarknaden kommer en betydande andel att få svårt att snabbt ta sig ut i arbete. Det kommer exempelvis att avse arbetssökande som funnits i arbetsmarknadspolitiska program, personer som överförs från försäkringskasssystemet, personer som kommer från, eller inte kommer in i, kommunal vuxenutbildning samt utlandsfödda – framför allt med kort vistelsetid i landet – vars antal successivt ökar i befolkningen. Vår slutsats utifrån dessa kända förutsättningar är därför att matchningsarbetet blir komplicerat och att bristen på arbetskraft riskerar att öka betydligt inom allt fler yrken nästa år.

Parallellt med den stigande bristen på arbetskraft finns det flera grupper av arbetslösa som har en svår arbetsmarknadssituation. Som nämnts ovan är risken stor att dessa grupper kommer att öka nästa år genom att en del av dem som då träder ut på arbetsmarknaden får svårt att snabbt finna ett arbete. De olika grupperna av arbetslösa med svårlösta arbetsmarknadsproblem berörs sist av förbättringarna på arbetsmarknaden. Det vanliga händelseförloppet i en starkt konjunktur är att förbättringarna i arbetsmarknadsläget når dessa grupper cirka två år efter det att förbättringarna på arbetsmarknaden inletts. Tillämpar vi den tumregeln även denna gång kommer den bekymmersamma bilden för dessa grupper att bestå hela år 2007. De arbetsmarknadspolitiska programmen kommer 2007 i genomsnitt att omfatta 50 000 färre deltagare per månad jämfört med år 2006, vilket direkt slår mot dessa gruppers arbetsmarknadssituation. Slutsatsen av detta blir inte bara att antalet arbetslösa med svårlöst arbetsmarknadssituation ökar, utan även att långtidsarbetslösheten riskerar att öka tydligt hos flera grupper av arbetslösa under år 2007, och att de redan långa inskrivningstiderna hos dessa utsatta grupper blir allt längre.

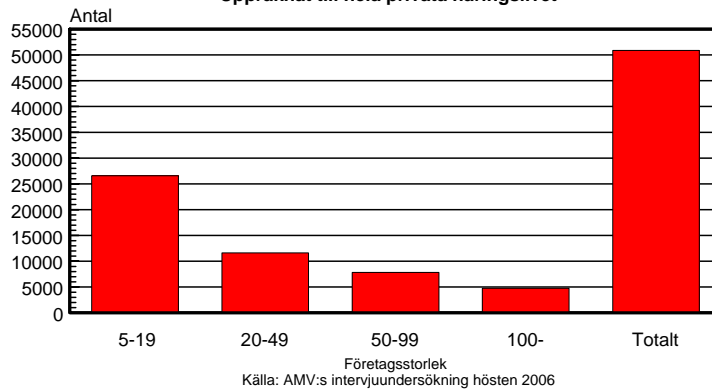
Bristen på utbildad arbetskraft ökar ytterligare nästa år

Bristen på arbetskraft stiger ytterligare år 2007, och fler yrkesområden kommer att nå upp till liknande bristtal som dem som för närvarande registreras inom byggnadsverksamhet. Vi bedömer att det under loppet av året successivt kommer att gå trögare att öka sysselsättningen i den takt som arbetsgivarna önskar. Den planerade dimensioneringen av ar-

betsmarknadsutbildningen kommer att vara för låg för att motverka bristen på arbetskraft på gymnasienivå (där arbetsmarknadsutbildningen är mest verkningsfull). Vi bör hålla i minnet att nästan två tredjedelar av sysselsättningsvolymen återfinns inom yrken med kvalifikationskrav på högst gymnasienivå, och att en stigande brist för allt bredare grupper av yrken på gymnasienivå kommer att få negativa återverkningar i den svenska ekonomin. Bristen kommer nästa år främst att återfinnas inom yrken tillhörande byggnadsverksamhet, tillverkning, privat service och transport samt inom ett antal högskoleyrken inom kommunal sektor och inom IT och teknik.

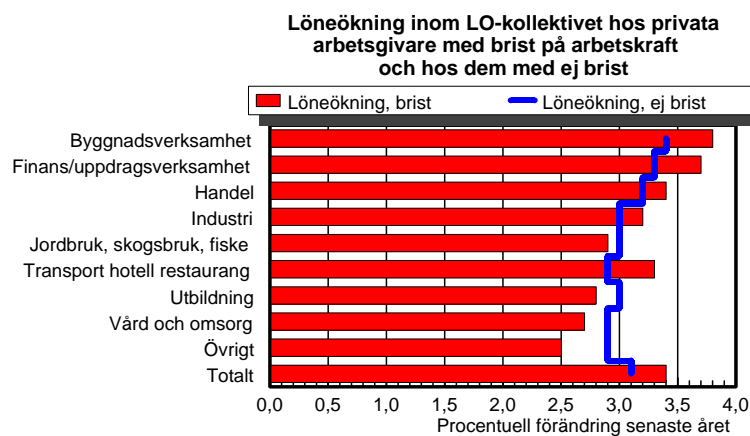
Bristen på lämplig arbetskraft har ökat sedan föregående prognostillfälle. Andelen arbetsgivare som angett brist på arbetskraft vid rekryteringar har ökat från 20 procent via 22 procent våren 2006 till 29 procent hösten 2006. Först kan vi konstatera att uppgången i bristtalen har skett överlag inom samtliga näringsgrenar. Tre områden utmärker sig dock något mera: byggnads- och anläggningsverksamheten, uppdragsverksamheten och verkstadsindustrin. Omvandlar vi procenttalen till antal personer så anger arbetsgivarna att brist på arbetskraft funnits vid cirka 50 000 rekryteringar under det senaste halvåret, det vill säga 100 000 efter uppräknning till årstal. En tredjedel av arbetsgivarna anger att bristen på arbetskraft innebär att de inte har rekryterat. Huvuddelen eller drygt 50 procent av de rekryteringar där brist angivits fanns hos arbetsgivare med 5-19 anställda. Allt talar för att antalet rekryteringar med brist underskattats mot bakgrund av att det uppskattningsvis sker åtminstone 1,2 miljoner rekryteringar på arbetsmarknaden under ett högkonjunkturår. Givetvis finns det rekryteringssvårigheter i betydligt fler fall än de 100 000 som nämnts ovan. I vår undersökning finns emellertid inte de allra minsta arbetsgivarna (1-4 anställda) med och inkluderas dessa, vilket kommer att ske i nästa undersökning, kommer bristen mätt i numerär att öka betydligt.

Antal rekryteringar senaste halvåret där arbetsgivarna angett brist Uppräknat till hela privata näringslivet

Störst brist inom byggbranschen

Bristen på lämplig arbetskraft är störst inom byggnads- och anläggningsverksamheten. Hösten 2005 uppgav 39 procent av arbetsgivarna brist och i höstens undersökning är andelen uppe i 50 procent. Rekryteringssvårigheterna bekräftas av att så mycket som hälften av arbetsgivarna anger att de inte lyckats rekrytera på grund av bristen på lämplig arbetskraft. Den andelen är betydligt högre än för ett år sedan. Bristen på arbetskraft påverkar även löneutvecklingen inom byggnadsverksamheten och detta bekräftar den svårighet som finns bland många arbetsgivare att finna den arbetskraft de söker. Parterna inom bygg- och anläggningsverksamheten har under lång tid inte velat bekräfta att det funnits någon brist på arbetskraft eller att det skulle finnas risk för kommande brist inom sektorn, men ovannämnda tal pekar entydigt på att brist föreligger och att den påverkar både branschens kostnadsläge och dess systerutveckling. Parterna bromsar även tillkomsten av nya utbildningsinsatser som skulle syfta till att mildra bristen på arbetskraft inom sektorn. Vi bedömer att bristen kommer att ligga kvar på ungefär nuvarande nivå under prognosperioden.

Bristen på arbetskraft har ökat också inom verkstadsindustrin. I höstens undersökning uppgav 37 procent av arbetsgivarna brist på arbetskraft, vilket kan jämföras med 23 procent för ett år sedan. Mindre än en tredjedel av arbetsgivarna anger att de tvingats avstå ifrån att rekrytera på grund av bristen. Löneökningstakten är något högre hos arbetsgivare som angett brist än hos dem som inte uppgett brist men skillnaden är inte lika tydlig som inom byggnadsverksamheten. Bristen på arbetskraft inom verkstadsindustrin riskerar att öka ytterligare under prognosperioden. Anledningen är den starka efterfrågan på arbetskraft i kombination med att arbetsmarknadsutbildningen kommer att dras ner. Arbetsmarknadsutbildningen har de senaste tio åren i huvudsak varit den kanal som funnits för försörjningen av arbetskraft till verkstadsyrken. Inom andra industribranscher än verkstadsindustrin är bristen på arbetskraft betydligt lägre, 21 procent, vilket kan jämföras med 13 procent för ett år sedan. Även här är arbetsmarknadsutbildningen viktig och neddragningen av denna kommer att driva upp bristtalen inom denna del av industrin.

Ett annat område som redovisar ökad brist på arbetskraft är uppdrags- och konsultverksamheten. Andelen arbetsgivare som uppgett att de upplever brist på arbetskraft vid rekryteringar har ökat från 20 till 33 procent på ett år. Det är framför allt IT-sektorn som upplever att bristen på arbetskraft stiger, men även tekniska konsulter och vissa andra konsulter rapporterar ökade rekryteringssvårigheter. Bristen på arbetskraft inom uppdragsverksamheten kommer att öka de närmaste åren, bland annat beroende på att för få väljer utbildningar riktade mot IT och teknik och att tillskottet av nyutbildad arbetskraft därigenom blir för litet.

Inom detta område utbildas vissa yrkesgrupper inom arbetsmarknadsutbildningen, och även vissa spetsutbildningar har genomförts.

Inom övriga delar av privat tjänstesektor har det inte skett någon större ökning av bristtalen det senaste året. Den högsta andelen arbetsgivare som anger brist återfinns inom personliga och kulturella tjänster med knappt 30 procent. Inom handel och kommunikation rapporteras brist på arbetskraft från drygt 20 procent av arbetsgivarna. Enligt länsarbetsnämnderna rör det sig fortfarande om ett begränsat antal yrken med brist och rekryteringarna klaras i stort sett tillfredsställande. Den bilden bekräftas i huvudsak även från uppgifter rörande löneökningstakten under det senaste året inom dessa branscher. Det märks emellertid tendenser till ökad brist av gymnasialt yrkesutbildade inom vissa serviceyrken och vissa transportyrken och denna utveckling förutser vi kommer att fortsätta nästa år.

Bristen på arbetskraft ökar successivt inom offentlig sektor, om än i måttlig takt. Den utvecklingen är en avspeglning av sysselsättningsutvecklingen inom sektorn. Under år 2007 kommer rekryteringarna att öka ytterligare något och det medför att bristen på arbetskraft fortsätter att stiga i ungefär samma takt som det senaste året. Bristen är begränsad till vissa yrken, främst yrken med krav på längre eftergymnasial utbildning. Vi kan heller inte finna att bristen på arbetskraft så här långt har påverkat löneökningstakten inom sektorn.

Risk för ökad försörjningsbörda

Det är väsentligt att sysselsättningen kan öka stadigt och minst i den takt som befolkningen i de ej arbetsföra åldrarna ökar för att inte försörjningsbördan ökar till ohanterliga nivåer. Det är i det perspektivet viktigt att inte bristen på arbetskraft bromsar en kommande sysselsättningstillväxt. Fram till år 2010 ökar befolkningen med i genomsnitt nästan 40 000 personer per år. För att bibehålla nuvarande andel sysselsatta av totalbefolkningen krävs en sysselsättningstillväxt på nästan 20 000 personer per år. Den uppgången är ungefär lika stor som den långsiktiga trenden de senaste 50 åren. I själva verket bör sysselsättningstillväxten ligga ännu högre, eftersom det efter år 2010 blir allt svårare att möta den snabba befolkningstillväxten i åldrar utanför de arbetsföra åldrarna. Det blir mot denna bakgrund angeläget att åstadkomma en långsiktigt uthållig sysselsättningsökning för att samhället ska kunna klara den växande försörjningsbördan och de ekonomiska trygghetssystemen. I en utveckling med god ekonomisk tillväxt och ökad sysselsättning finns det dock en uppenbar risk för att arbetskraftsresurserna blir för små inom expansiva branscher och yrken mot bakgrund av att nytillskottet av

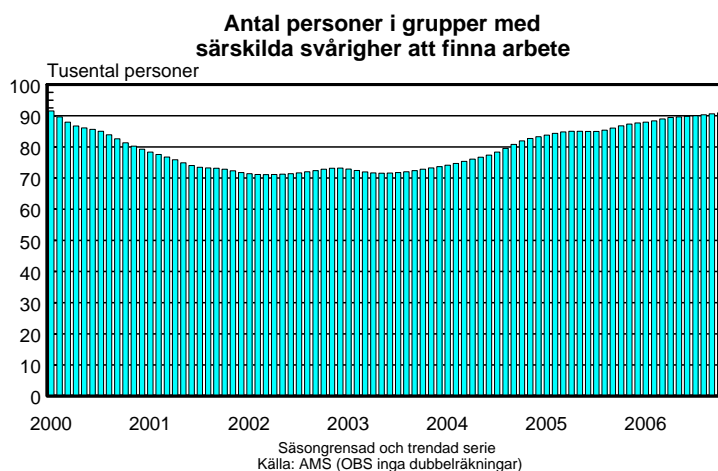
utbildade blir för litet inom dessa yrkesområden, inte ens tillräckligt stort för att ersätta det stigande antalet åldersavgångar. I en sådan utveckling blir det naturligtvis mycket svårt att höja sysselsättningen inom en rad näringsområden och risken är stor att löneökningarna på grund av konkurrensrekryteringar driver upp inflationen. I en sådan situation höjer Riksbanken sin styrränta för att kyla av ekonomin och den ekonomiska utvecklingen och sysselsättningsökningarna försvagas.

Arbetet med kompetensförsörjningen är både kort- och långsiktigt och måste vara uthålligt oavsett konjunkturläge. Det finns många befolkningsgrupper som kan bidra till ett ökat arbetskraftsutbud och arbetskraftsresurserna måste på sikt nyttjas allt effektivare. Det kan gälla att förbättra möjligheterna till förvärvsarbete för både män och kvinnor i olika åldrar oavsett utbildningsnivå, etnisk bakgrund eller eventuell förekomst av funktionshinder. Utbildningssystemet måste – i dimensionering och inriktning – så långt som möjligt anpassas efter de långsiktiga efterfrågeförändringar som sker på den svenska arbetsmarknaden. Dessa krav är en av flera viktiga grundförutsättningar för att uppnå en god sysselsättningsutveckling i landet på lång sikt. En annan faktor som ofta lyfts fram från arbetsgivarhåll är att utbildningsinnehållet inte är anpassat till arbetsmarknadens anställningskrav, vilket i slutänden medför att ungdomars utbildning blir felriktad och även bristfällig. Detta leder till svårigheter att finna ett arbete som motsvarar deras utbildning, varvid de drabbade ofta har behov av kompletterande utbildning innan de kan bli etablerade på arbetsmarknaden. Följden av detta kan även bli onödigt långa arbetslöshetstider och att vissa grupper ungdomar aldrig får ett riktigt fotfäste i arbetslivet.

Vissa grupper har svårt att komma in på arbetsmarknaden

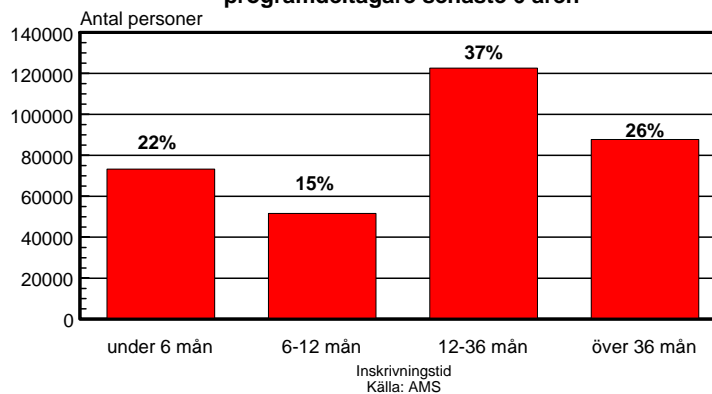
Vissa grupper av arbetslösa har svårare att snabbt finna arbete än andra grupper. Exempel på sådana är korttidsutbildade ungdomar, kvinnor med kort utbildning, funktionshindrade och utomeuropeiskt födda. Antalet personer i dessa grupper uppgick i oktober 2006 till cirka 90 000 personer. I bilden nedan (där vi har rensat det totala antalet som ligger inom ramen för dessa grupper från dubbelräkningar) kan vi konstatera att antalet personer som finns i obalans inom dessa grupper är i stigande, och vi bedömer att den utvecklingen består under nästa år. Vår slutsats är att många av dem är i behov av arbetsmarknadspolitiska programinsatser för att de inom en rimlig tid ska kunna finna ett arbete. Naturligtvis är detta en förenklad bild av svårighetsgraden i arbetslöshetsituationen men den fortsatt negativa utvecklingen inom dessa grup-

per är trots allt talande. Det finns självfallet även ett betydande antal personer utanför dessa grupper av arbetslösa som är i stora behov av insatser, liksom att det finns arbetslösa inom den redovisade gruppen som kommer att kunna finna ett arbete utan alltför långa arbetslöshetstider.

Ett annat sätt att studera arbetsmarknadssituationen bland dem som återfinns i obalansen är att mäta sammanlagd inskrivningstid under en viss tidsperiod. En sådan analys bekräftar i stort den numerär av personer som angavs i stycket ovan, och som har en besvärlig arbetsmarknadssituation. Av dem som var i obalansen vid slutet av oktober 2006 hade 26 procent eller 88 000 personer varit inskrivna i sammanlagt minst tre år under perioden januari 1990 till oktober 2006. Den genomsnittliga tiden i obalansen inom den gruppen var 4½ år, vilket visar digniteten av den problematik som finns inom gruppen. Cirka 37 procent av de arbetssökande i obalansen hade varit inskrivna 1-3 år vilket motsvarar 123 000 personer, och deras genomsnittliga inskrivningstid var knappt två år. Det stora antalet personer i senast nämnda grupp ger också en indikation på den överhängande risken för att antalet långtidsinskrivna (enligt vårt statistiskt löpande redovisade mått) ökar nästa år. De sammanlagda inskrivningstiderna i obalansen blir enligt känt mönster längre med stigande ålder, och utbildningsnivån inverkar också på så vis att en högre utbildning förbättrar chansen att snabbare finna ett arbete. Ett exempel på detta är att den sammanlagda genomsnittliga inskrivningstiden i obalansen för högskoleutbildade i åldrarna 25-34 år är drygt ett år jämfört med drygt två år bland grundskoleutbildade i samma åldersgrupp.

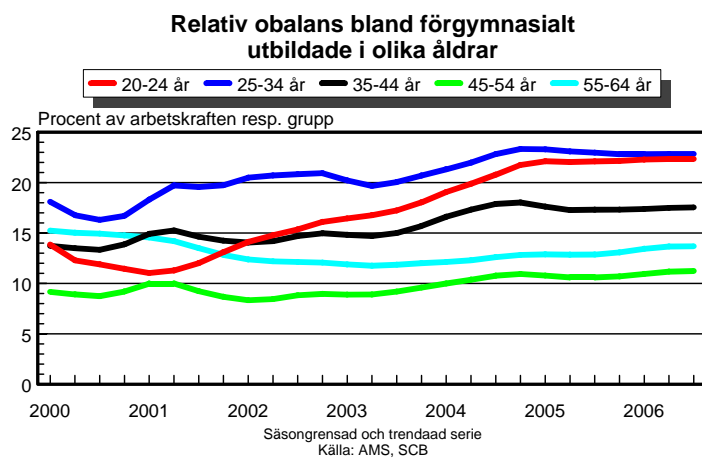
Obalansen i oktober 2006 fördelad efter sammanlagd inskrivningstid som arbetslös eller programdeltagare senaste 6 åren

Nystartsjobben som införs från den 1 januari 2007 är till för att underlätta för personer som varit utanför arbetsmarknaden under lång tid. Deras konstruktion ger privata företag och affärsdrivande verk befrielse från arbetsgivaravgiften under viss tid i relation till den anställdes tid utanför arbetsmarknaden. Men en förutsättning för att nystartsjobben ska bli framgångsrika är att aktuella personer har lämplig kompetens för arbetsuppgifterna, vilket är svårt att tillgodose med begränsat utrymme för arbetsmarknadsutbildning.

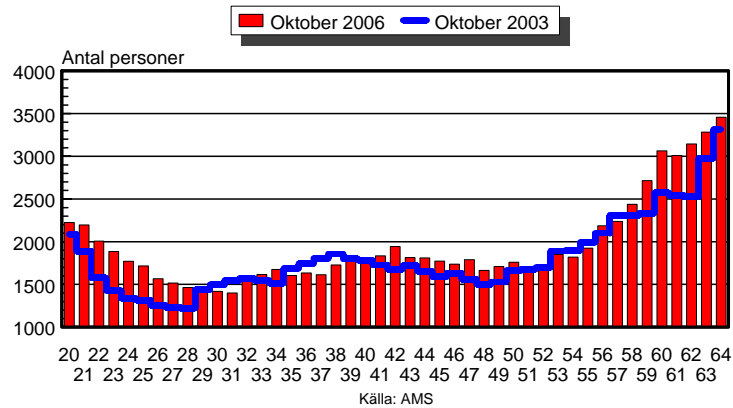
Arbetslösheten stiger bland kortidsutbildade ungdomar

Ungdomar med högst grundskola eller avbruten gymnasieutbildning har en särskild svår situation på arbetsmarknaden. Vid de flesta anställningar ställs krav på gymnasieutbildning och personer med kort skolutbildning har svårt att konkurrera om de lediga jobben. Vi har under åren efter sekelskiftet sett ett stigande obalansantal bland ungdomar med kort skolutbildning men under det senaste året har det skett en utplaning av obalanskurvan, se bilden nedan. Mätt som andel av arbetskraften var under hösten 2006 cirka 22 procent arbetslösa eller placerade i konjunkturprogram av de korttidsutbildade i åldrarna 20-24 år. Nivån är lika hög i åldrarna 25-34 år, vilket visar att problematiken följer med uppåt i åldrarna. Utvecklingen bekräftar den bild som AMS rapporterat om tidigare, det vill säga att en svag utbildning ofta ger långvariga svårigheter på arbetsmarknaden. Deras situation försvåras framöver av planerade neddragningar av den kommunala vuxenutbildningen.

Den negativa utvecklingen av arbetslösheten för korttidsutbildade ungdomar är inte bara en följd av förändrade krav på arbetsmarknaden utan huvudproblemet ligger inom utbildningssystemet. Det tillkommer hela tiden nya arbetslösa underifrån i åldrarna eftersom ett betydande antal elever lämnar skolan utan fullständig gymnasieutbildning. Av följande bild framgår att antalet i obalansen har ökat betydligt under de senaste åren i åldrarna under 30 år. Andelen som lämnar gymnasieskolan utan fullständiga betyg fyra år efter att de påbörjat sina studier ligger konstant på nästan 25 procent år efter år. Resultatet av detta är att det kommer att finnas en stor andel i varje årskull som har högst förgymnasial utbildning, och många av dem kommer att bli inskrivna på arbetsförmedlingen. Deras situation kommer framöver att försvåras av planerade nedskärningar i den kommunala vuxenutbildningen.

Förgymnasialt utbildade i obalansen fördelat på ålder

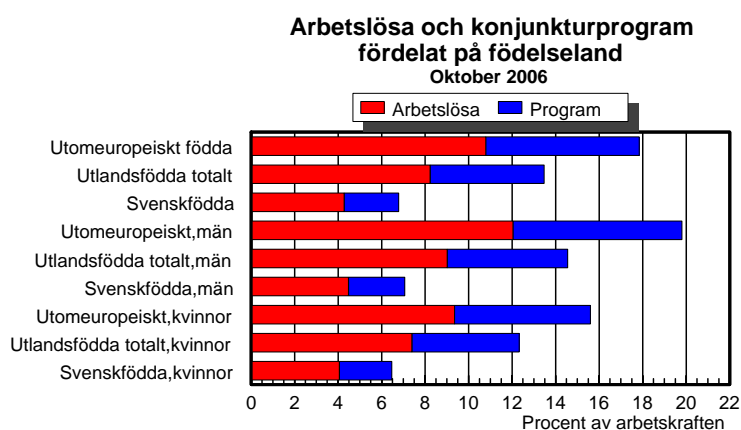

Arbetsmarknadsläget för ungdomar med kort grundutbildning blir bestående svårt år 2007 även om efterfrågan på arbetskraft blir stor. Vi bedömer att inslaget av korttidsutbildade i obalansåret kommer att öka ytterligare för både ungdomar och personer i övriga åldrar. Fler i denna grupp kommer visserligen att kunna finna arbeten, men det handlar ofta om tillfälliga anställningar och efter en tid är många av dem tillbaka som inskrivna på arbetsförmedlingen. En del av deras problematik döljs således under högkonjunkturår men blir sedan återigen synlig under lågkonjunkturår.

Många ungdomar har en bristfällig utbildning eller en utbildningsinriktning som inte överensstämmer med de behov som finns på arbetsmarknaden, vilket medför att de löper stor risk att bli långtidsarbetslösa (arbetslösa längre än 100 dagar). Under år 2003 och fram till början av 2004 kunde vi konstatera en utveckling mot allt längre arbetslöshetstider för dessa unga. Denna grupp fick emellertid vid den tidpunkten en hög prioritet inom arbetsmarknadspolitiken och långtidsarbetslösheten kunde mer än halveras under år 2004. Under det senaste året har nivån sjunkit ytterligare och den uppgår för närvarande till endast cirka 1 700 personer, vilket beror på en fortsatt prioritering inom arbetsmarknadspolitiken. Under år 2007 finns emellertid en risk för att antalet långtidsarbetslösa ökar bland ungdomar med svag utbildning med anledning av att de arbetsmarknadspolitiska programinsatserna dras ner kraftigt.

Utomeuropeiskt födda har svårt att finna arbete

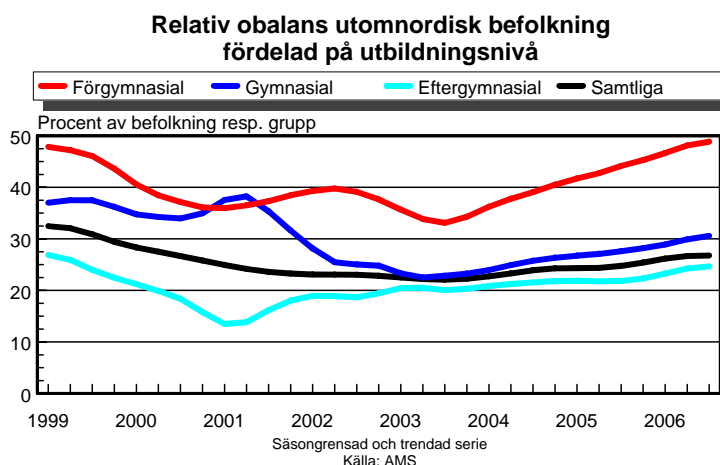
Arbetslösheten är hög bland utlandsfödda, ungefär dubbelt så hög som bland svenskfödda. Skillnaden blir än större om man jämför utomeuropeiskt födda med svenskfödda. I oktober 2006 var drygt 8 procent av de utlandsfödda arbetslösa jämfört med strax över 4 procent bland de svenskfödda⁶⁶. Bland utomeuropeiskt födda låg nivån på nästan 11 procent. Det som håller tillbaka den öppna arbetslösheten bland utlandsfödda är olika programinsatser. Den relativa obalansen bland utlandsfödda uppgick i oktober till 13,5 procent och bland utomeuropeiskt födda till nästan 18 procent. Bland svenskfödda var nivån knappt 7 procent. Nivåerna ligger genomgående högre bland män än bland kvinnor. Nästa år dras de arbetsmarknadspolitiska programmen ner kraftigt och följderna blir att den öppna arbetslösheten ökar bland utlandsfödda och i synnerhet bland utomeuropeiskt födda.

Arbetsmarknadsdata visar på stora skillnader i arbetsmarknadssituationen beroende på utbildningsnivå. För att få en utvecklingskurva över tiden har vi tvingats använda utomnordiska medborgare eftersom vi har en för kort tidsserie på utlandsfödda för att kunna dra säkra slutsatser. Statistiken över utomnordiska medborgare speglar dock väl den problematik som finns bland personer med utländsk bakgrund. Andelen inskrivna vid Arbetsförmedlingen med högst grundskoleutbildning (i

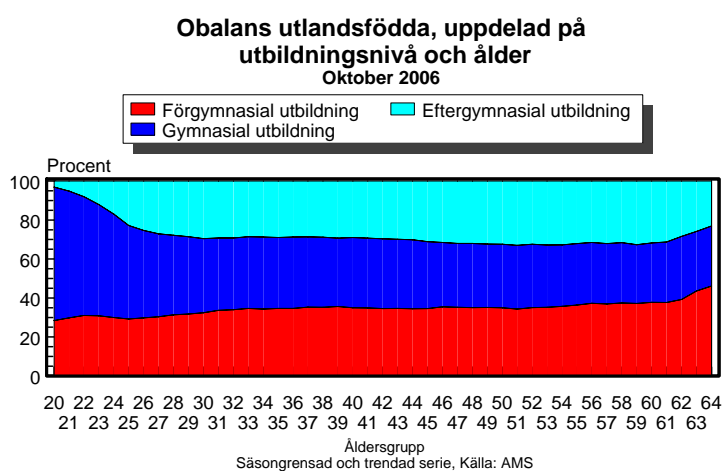
⁶⁶ I detta avsnitt är basen beräknad som 2005 års arbetskraft, vilket innebär att arbetslösheten blir något högre än om 2006 års siffror funnits tillgängliga för alla grupper.

förhållande till motsvarande utbildningsgrupp inom den utomnordiska befolkningen) är nästan dubbelt så hög som andelen inskrivna med högskoleutbildning. Bland grundskoleutbildade uppgår nivån till 51 procent, jämfört med 27 procent bland högskoleutbildade. Andelen inskrivna män med högst grundskoleutbildning uppgår till 57 procent mot 46 procent bland motsvarande kvinnor. Av bilden nedan framgår att arbetsmarknadsutvecklingen för gruppen grundskoleutbildade är mycket negativ med snabbt stigande obalans. Uppgången är stark för såväl män som kvinnor. Bland eftergymnasialt utbildade är obalansstaket högre bland kvinnor än bland män. Andelen bland kvinnor uppgår till cirka 27 procent medan andelen bland män uppgår till 22 procent. Uppgången av obalansstaket på denna utbildningsnivå har bromsat upp under loppet av 2006.

Den höga inskrivningsgraden bland korttidsutbildade, det vill säga nästan hälften av motsvarande utbildningsgrupp i befolkningen, visar den mycket svåra arbetsmarknadssituationen för personer som kommit till Sverige från andra länder och har en svag utbildningsbakgrund. Obalansen fördelat på utbildningsnivå visar att drygt en tredjedel (35 procent) av de utlandsfödda i obalansen har grundskola som högsta utbildning. Andelen är ungefär densamma oavsett ålder. Bland svenskfödda ligger andelen på 25 procent. Resultaten från uppföljningsstudier från Skolverket stämmer väl överens med den bakgrundsbild som kan konstateras för de inskrivna vid Arbetsförmedlingen. Andelen utlandsfödda ungdomar som inte erhåller slutbetyg från gymnasieskolan ligger på cirka 35 procent och det är alltså samma andel som de som har högst grundskoleutbildning bland de inskrivna i obalansen.

Den bristande utbildningsbakgrunden hos många utlandsfödda skapar behov av omfattande och långsiktiga insatser om dessa personer någon sin ska få ett riktigt fotfäste på arbetsmarknaden. I ett första skede behövs insatser inom vuxenutbildningens ram för att de ska erhålla gymnasiekompetens i de viktiga kärnämnen, vilket är en förutsättning för att de ska kunna skaffa sig en yrkesutbildning. En lägre volym av vuxenutbildning nästa år riskerar att medföra att många inte får den kompletterande grundutbildning som krävs för de ska kunna gå vidare till erforderliga yrkesutbildningar. Därmed riskerar de att kvarstå som inskrivna vid arbetsförmedlingen under lång tid.

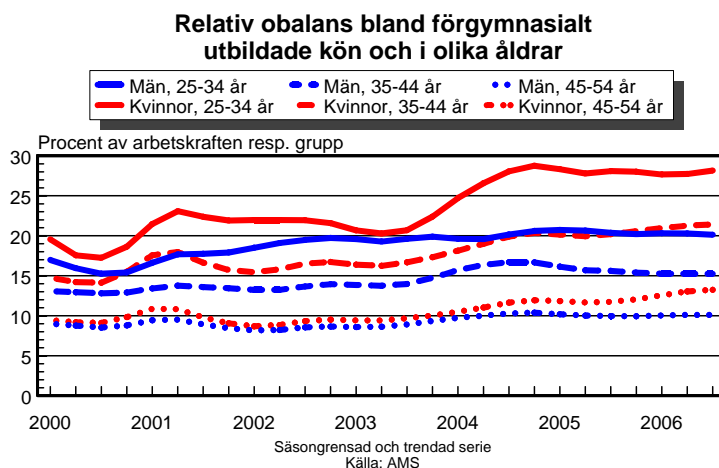

Kvinnor med kort grundutbildning drabbas hårt

Kvinnor med kort skolutbildning har en mycket utsatt position på arbetsmarknaden. Deras relativa obalansstal ligger betydligt högre än männens i olika åldrar och denna grupp av kvinnor har haft en mycket ogynnsam utveckling på arbetsmarknaden under 2000-talet. Situationen har fortsatt att försämrats under år 2006 trots den starka arbetskraftsefterfrågan och utvecklingen ligger väl i linje med vad vi bedömde i föregående prognos. Det relativa obalansstalet för dessa kvinnor beskriver inte hela deras problembild på arbetsmarknaden utan det finns dessutom många med lös anknytning till arbetslivet, till exempel deltidsarbetslösa och timtidsanställda. Kvinnor med kort skolutbildning har även drabbats hårt när det gäller ohälsa och många har tvingats lämna arbetslivet. Denna problembild blir än tydligare om vi mäter sysselsättningsgraden. Bland förgymnasialt utbildade kvinnor låg sysselsättningsgraden år 2005 på 47 procent mot 57 procent bland män i samma utbildningsgrupp.

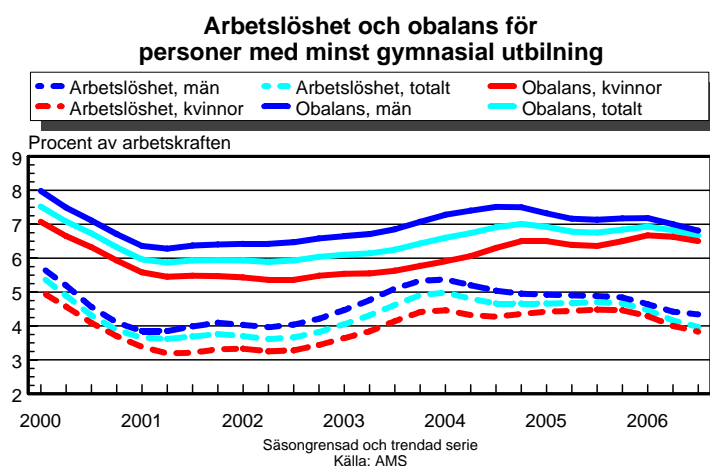
Bland utlandsfödda var motsvarande andelar 41 procent respektive 51 procent.

De främsta bakomliggande orsakerna till den negativa utvecklingen är rationaliseringar, höjda utbildningskrav och besparingsåtgärder för att pressa kostnader. Den utvecklingen finns inom både privat näringsliv och offentlig sektor. Naturligtvis slår besparingsåtgärder inom offentlig sektor hårt mot lågutbildade kvinnor eftersom drygt hälften av kvinnornas sysselsättning återfinns inom den sektorn. Dessutom har industristrukturen förändrats kraftigt efter sekelskiftet. Många arbeten med litet utbildningsinnehåll har rationaliserats bort, till exempel monteringsarbeten, och många kvinnor arbetar inom den delen av industrin. Samma utveckling går att iakta inom delar av privat tjänstesektor, bland annat gäller detta bank, försäkring och finansiell verksamhet samt handeln. Korttidsutbildade kvinnor kommer enligt vår bedömning att mötas av en fortsatt besvärlig arbetsmarknad under prognosperioden. En viss lättning har dock märkts under år 2006 genom kommunernas förbättrade ekonomiska läge och genom att en del ur denna grupp kunnat finna arbeten inom privata näringslivet. Under 2007 motverkas dock denna positiva utveckling genom utfasningen av friåret och plusjobben. Sysselsättningsgraden förblir även de kommande åren på en tämligen låg nivå.

Kvinnor med minst gymnasieutbildning har en avsevärt bättre situation på arbetsmarknaden än kvinnor med högst grundskoleutbildning. Den nu pågående utvecklingen är också betydligt bättre för den förstnämnda utbildningsgruppen med både starkt sjunkande arbetslöshet och fallande

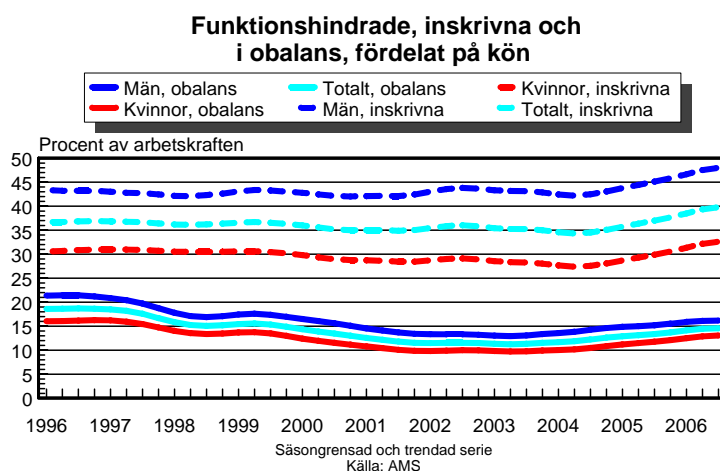
obalansstal. Kvinnor med minst gymnasieutbildning har dessutom en lägre arbetslöshet och obalans än män på samma utbildningsnivå, vilket framgår av bilden nedan. För kvinnor har det således en stor betydelse ur arbetsmarknadssynpunkt att skaffa sig minst en gymnasieutbildning. Kvinnor är också mer benägna än män att genomgå utbildningar, så ett huvudspår för att lösa korttidsutbildade kvinnors besvärliga arbetsmarknadssituation är riktade satsningar för att gradera upp kvinnornas utbildning till minst gymnasienivå.

Antalet inskrivna funktionshindrade ökar successivt

Antalet inskrivna med funktionshinder och nedsatt arbetsförmåga vid Arbetsförmedlingen har ökat sedan sommaren 2004 och ökningen av antalet fördelar sig jämnt mellan könen. Uppgången har skett i oförändrad takt i två års tid och ligger sammantaget på cirka 17 000 personer. Antalet inskrivna uppgick under tredje kvartalet till 135 000 personer och nivån har därmed passerat rekordnivån från år 1996. De senaste årens uppgång är också den största under en tvåårsperiod under de senaste tio åren. Den främsta anledningen till uppgången är att Försäkringskassan blivit striktare i sin tolkning av arbetsförmåga enligt reglerna för sjukskrivning samt sjuk- och aktivitetsersättning, men det finns sannolikt även en viss konjunkturell fördröjningseffekt i förändringen (konjunktursvackan åren efter sekelskiftet), om än inte så stor. Sett i förhållande till den funktionshindrade arbetskraften är andelen inskrivna mycket hög, nästan 50 procent för män och nästan 40 procent för kvinnor. En viktig förklaring till den lägre nivån bland kvinnor är att många kvinnor med funktionshinder övergått till förtidspension. Det har skett

en ökning i samtliga åldrar men uppgången är störst i åldrar över 40 år och i synnerhet i åldrarna 40-44 år samt 60-64 år. Åldersprofilen skiljer sig åt mellan könen. Bland kvinnorna finns en tydlig uppgång främst i åldrarna 35-49 år medan uppgången bland män främst ligger i åldrarna 60-64 år. Vår bedömning är att antalet inskrivna med funktionshinder fortsätter att öka nästa år. Uppgången blir sannolikt i ungefär samma storleksordning som under det senaste året, det vill säga åtminstone cirka 10 000 personer.

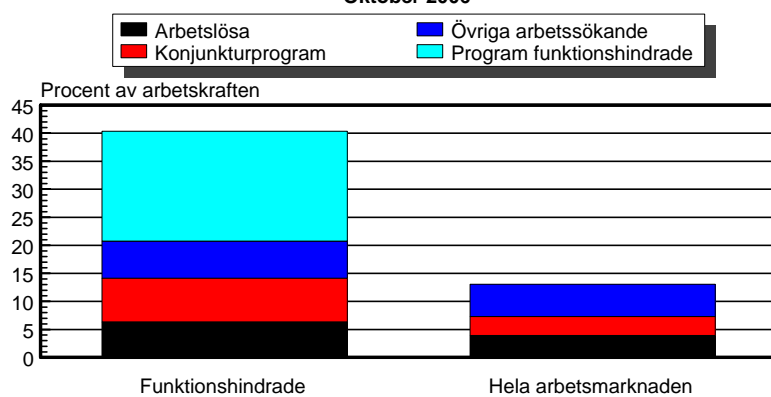
Det finns även en viss uppåtriktad tendens i kurvan över obalansen bland funktionshindrade de senaste åren. Programinsatser inom arbetsmarknadspolitiken har en mycket stor volym bland funktionshindrade inskrivna på Arbetsförmedlingen. Den öppna arbetslösheten uppgår till cirka 22 000 personer samtidigt som 27 000 finns i konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska program. Det motsvarar 6,3 respektive 7,8 procent av antalet funktionshindrade i arbetskraften. Den öppna arbetslösheten är drygt 1 procentenhet högre än för hela arbetsmarknaden medan konjunkturprogrammen ligger mer än dubbelt så högt som för arbetsmarknaden i övrigt. Dessutom finns närmare 67 000 personer eller 19,6 procent av arbetskraften i andra programinsatser i form av subventionerade anställningar (lönebidrag och offentligt skyddat arbete).

Drygt 40 procent av de funktionshindrade som är inskrivna har högst förgymnasial utbildning. Andelen har minskat successivt under lång tid. En central anledning är den höjda utbildningsnivån i befolkningen. Den förgymnasiala utbildningsnivån är dock fortfarande kraftigt överrepresenterad bland de funktionshindrade eftersom den utbildningsnivån

andel i hela befolkningen uppgår till strax över 20 procent. De senaste årens uppgång av inskrivna med funktionshinder är dock relativt sett starkast bland eftergymnasialt utbildade. Sedan sekelskiftet har andelen bland de inskrivna mer än fördubblats till 12 procent. Motsvarande andel bland funktionshindrade i obalansen är 14 procent. Talen kan dock ställas i relation till att de eftergymnasialt utbildades andel i befolkningen uppgår till 32 procent.

Inskrivna med funktionshinder och hela arbetsmarknaden

Oktober 2006

Källa: AMS, SCB

Arbetslöshetens olika ansikten

Det finns flera sätt att dela in arbetslösheten i undergrupper. En vanlig indelning inom nationalekonomin är friktions-, konjunktur- (ibland används ordet klassisk) och strukturarbetslöshet. Det är dock svårt att kvantifiera dessa undergrupper. Friktionsarbetslöshet består av personer som vandrar mellan ett tidigare arbete och ett nytt med en mellanliggande arbetslöshet eller skolungdomar som examinerats och är på väg in på arbetsmarknaden. En enkel definition av storleken på friktionsarbetslösheten är att den är lika med antalet lediga platser. Enligt SCB:s vakansmätning fanns under tredje kvartalet 2006 knappt 40 000 lediga platser, vilket approximativt skulle innebära knappt 1 procent friktionsarbetslöshet. Att sedan dela in arbetslösheten i struktur- och konjunkturarbetslöshet är besvärligt. Konjunkturarbetslöshet är något som uppstår när efterfrågan på varor och tjänster minskar och dessa arbetstillfällen kommer tillbaka när konjunkturen förstärks. För de strukturarbetslösa är jobben permanent borta och de har inte rätt kompetens att hitta nya arbeten. Egentligen består den gruppen inte enbart av arbetsökande som förlorat sitt arbete utan också av ungdomar som misslyckats i skolan. Ibland likställs strukturarbetslösheten med jämviktsarbetslösheten (NAIRU). Konjunkturinstitutet har skattat denna till 4,5 procent. Detta är som allting annat en förenkling men ändå ett riktmärke. Det finns dock en stark koppling mellan jämviktsarbetslöshetens och den sammantagna arbetslöshetens nivå, vilket betyder att båda följer varandra väl när nivån ändras. Ett annat sätt att definiera nivån på strukturarbetslösheten är att utgå från den arbetslöses ställning på arbetsmarknaden, och det finns givetvis en rad möjligheter att skapa en definition. I det följande definieras strukturarbetslöshet som att den arbetslöse varit antingen arbetslös eller programdeltagare under minst tre år sedan början av år 2000.

Enligt den definitionen uppgick antalet strukturarbetslösa till nästan 90 000 personer vilket motsvarar en arbetslöshet på närmare 2 procent. Av de följande tabellerna framgår att utbildningsbakgrunden spelar en stor roll för risken att bli strukturarbetslös. Arbetslösheten är som regel högre i grupper med kortare utbildning än bland dem med längre utbildning. Exempelvis uppgick strukturarbetslösheten till knappt 4 procent för dem med högst grundskola, vilket motsvarar cirka 40 procent av de grundskoleutbildade arbetslösa, se kommande tabell.

Tabell 1 Strukturarbetslösa fördelade efter utbildning i slutet av oktober 2006

	Högst grundskola	Gymnasial utbildning	Eftergymn utbildning	Samtliga
Antal strukturarbetslösa	27 114	41 798	18 773	87 685
Strukturarbetslösa av arbetskraften	3,9	1,9	1,2	1,9
Samtliga arbetslösa och programdeltagare (% av arbetskraften)	12,4	7,0	5,0	7,1

Källa: AMS

Åldern spelar också en stor roll för risken att bli strukturarbetslös. Ett känt faktum är att många unga drabbas av arbetslöshet – men under en kort tid – medan motsatsen gäller för äldre. Detta bekräftas också av kommande tabell som visar att strukturarbetslösheten är hög bland äldre och mycket låg bland ungdomar. Det skall dock noteras att det för äldre kanske inte enbart är åldern som spelar en roll utan också det faktum att andelen med högskoleutbildning är betydligt lägre än för de yngre och att inslaget av korttidsutbildade är stort hos de äldre. En annan iakttagelse är att männen har en högre strukturarbetslöshet än kvinnorna. Det kan finnas många förklaringar till detta men det är värt att ha i åtanke att kvinnorna är mer benägna än män att vidareutbilda sig eller genomgå en omskolning.

Tabell 2 Strukturarbetslösa fördelade efter ålder i slutet av oktober 2006

	55 år och äldre	25-54 år	Upp till 24 år	Totalt
Antal strukturarbetslösa	24 615	61 112	1 959	87 686
Strukturarbetslösa av arbetskraften	2,8	1,9	0,4	1,9
Samtliga arbetslösa och programdeltagare (% av arbetskraften)	7,0	6,4	11,9	7,1

Källa: AMS

Andelen arbetslösa av arbetskraften för funktionshindrade med nedsatt arbetsförmåga var 7,9 procent år 2004, jämfört med 5,1 procent för övriga. När det gäller den strukturella arbetslösheten var skillnaden mellan grupperna större, 6,3 procent jämfört med 1,5 procent. Se tabell 3. Bidragande förklaringar till detta kan vara att funktionshindrade med nedsatt arbetsförmåga har en betydligt lägre utbildningsnivå än den

övriga befolkningen. En annan förklaring kan vara att funktionshindrade med nedsatt arbetsförmåga i genomsnitt är mycket äldre än befolkningen som helhet.

Tabell 3 Strukturarbetslösa funktionshindrade med nedsatt arbetsförmåga i slutet av oktober 2006

	Funktionshindrad, nedsatt arbetsförmåga	Övriga	Totalt
Antal strukturarbetslösa	21 580	66 106	87 686
Strukturarbetslösa av arbetskraften	6,3	1,5	1,9
Samtliga arbetslösa och programdeltagare (% av arbetskraften)	14,2	6,7	7,1

Källa: AMS

Arbetslösheten är genomgående ganska låg i storstadsområden och förhållandevis hög i mer glest befolkade områden. Detsamma gäller sannolikt för strukturarbetslösheten, det krävs dock betydligt mer djupgående analyser för att slå fast denna hypotes, eftersom vi i denna analys valt att dela in landet i storstadsregioner och övriga landet. Något som dock kan konstateras är att strukturarbetslösheten är lägre i storstadsregionerna än i övriga landet. Huvudförklaringen är sannolikt att arbetsmarknaden är betydligt mer heterogen i storstadsregionerna jämfört med övriga landet. Detta är i sig intressant, och innebär att en person som är strukturarbetslös på en lokalarbetsmarknad kan vara gångbar på en annan lokalarbetsmarknad. Andra förklaringar kan vara att andelen med eftergymnasial utbildning är betydligt högre i storstadslänen än i övriga län och att andelen i åldrar under 55 år också är något högre i storstadslänen. Enligt den definition som använts här föreligger ingen skillnad i nivån på strukturarbetslösheten mellan svenskfödda och personer födda utanför Sverige.

En väsentlig slutsats man kan dra av denna genomgång är att det är viktigt att definiera strukturarbetslösheten på sådant sätt att den blir användbar inom arbetsmarknadspolitiken. Det är viktigt att strukturarbetslösheten blir så liten som möjligt. De strukturarbetslösa har exempelvis inte rätt kvalifikationer för att få fotfäste på arbetsmarknaden och de riskerar därför att hamna i utanförskap under överskådlig tid. Detta är dyrbart för både individen och samhället. Att sätta en tidsgräns på tre år är endast illustrativt för att visa på svårigheterna för olika sökandegrupper att få en lösning på sina arbetsmarknadsproblem. Det finns själv-

klart personer med kortare arbetslöshetstider som också är strukturarbetslösa i den bemärkelsen att de riskerar att bli långtidsinskrivna inom några år. Arbetsmarknadspolitiken måste uppmärksamma denna grupp och ge dem det stöd som behövs för att återföra dem till arbetsmarknaden. Den definition som använts ger ett riktmärke, givetvis går det att använda andra definitioner exempelvis en tvåårsgräns.

Författare: Thomas Liljegren

Regional utveckling

Sysselsättningen ökar i hela landet

Förbättringen på arbetsmarknaden är bred och omfattar alla län. Den generella utvecklingen är att samtliga län fått en stigande sysselsättning, en påtagligt minskad arbetslöshet och en påtaglig ökning av utbudet på arbetskraft, men en obalans (arbetslösa plus arbetsmarknadspolitiska program) som endast minskat svagt. Förklaringen till det senare är att nedgången av arbetslösheten till relativt stor del kan kopplas till ökat deltagande i arbetsmarknadspolitiska program. Även den ökade sysselsättningen har bidragit men effekten på arbetslösheten och obalansstalet har motverkats av ett kraftigt ökat utbud av arbetskraft. De framåtriktade indikatorerna visar att utvecklingen i samtliga län blir positiv under det närmaste året. Exempelvis har näringsidkarna i AMV:s intervjuundersökning en stark framtidstro i många län och deras rekryteringsplaner är också expansiva. Många länsarbetsnämnder räknar därvid med en god sysselsättningsökning, men samtidigt räknar en majoritet av dem med att utbudet av arbetskraft ökar med lika mycket som ökningen av sysselsättningen eller ännu mer, vilket betyder att arbetslösheten bedöms antingen bli oförändrad eller öka något under prognosperioden. Bakgrunden till denna bedömning är att de arbetsmarknadspolitiska programmen dras ned kraftigt 2007 och att det samtidigt sker stora nedskärningar av antalet utbildningsplatser inom den kommunala vuxenutbildningen. Vidare ökar utbudet av arbetskraft genom försäkringskassans striktare regeltillämpning och genom att antalet unga som väljer en högskoleutbildning bedöms komma att minska, och till detta kommer dessutom en demografisk effekt.

Det är problematiskt att följa sysselsättningsutvecklingen på län, främst beroende på att urvalet i SCB:s sysselsättningsundersökningar⁶⁷ är för litet, vilket ger en stor statistisk osäkerhet. I detta avsnitt har vi valt att använda vår egen urvalsundersökning och SCB:s kortperiodiska sysselsättningsstatistik när sysselsättningsförändringar på län analyseras. Nackdelen är att det enbart är dagbefolkningen som ingår, vilket betyder att gränspendling och länsöverskridande pendling inte ingår och att man alltså räknas som sysselsatt i det län där arbetet utförs och inte i boendelänet. Oavsett statistikkälla har sysselsättningen ökat påtagligt

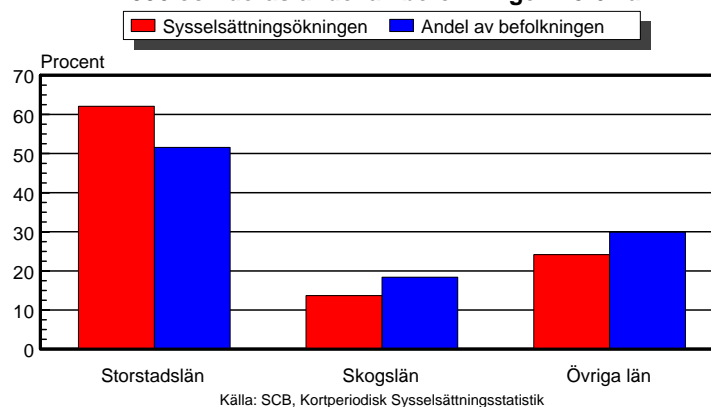
⁶⁷ Undersökningarna är arbetskraftsundersökningen (AKU) och den kortperiodiska sysselsättningsstatistiken. Det är inte bara kring sysselsättningen som osäkerheten är stor utan även kring arbetslösheten, arbetskraften samt personer utanför arbetskraften. Denna osäkerhet ökar kraftigt när exempelvis olika åldrar och näringsgrenar skall analyseras.

men variationen mellan länen är stor. En annan iakttagelse är att koncentrationen av sysselsättningsökningen till storstadsregionerna är något mindre än vad som var fallet vid millenniumskiftet.

Stockholm är sysselsättningsmotorn

Även denna gång har dock storstadslänet fått en betydligt större del av sysselsättningsökningen än vad deras andel av den yrkesaktiva befolkningen i åldern 18-64 år utgör, vilket betyder att styrkan i sysselsättningsuppgången är starkare i storstadsregionerna än i övriga landet. Stockholms län har återigen tagit över tätpositionen som sysselsättningsmotor. Under årets tre första kvartal hade Stockholm i genomsnitt 26 000 fler anställda jämfört med motsvarande kvartal 2005, vilket motsvarar en sysselsättningstillväxt på 2,8 procent. Länets andel av sysselsättningsökningen i riket uppgick till starka 33 procent och det talet skall relateras till att 21 procent av befolkningen i åldern 18-64 år bor i länet. Det finns flera förklaringar till detta. Den ena är att länets näringsgrenssammansättning är gynnsam eftersom expansiva branscher är överrepresenterade. Exempelvis är företag verksamma inom området företagstjänster (uppdragsverksamhet) koncentrerade till länet. Den andra förklaringen är ett stort antal arbetsinpendlare till länet och dessa tillhör därmed dagbefolkningen. Även i Västra Götaland har sysselsättningen ökat påtagligt och varit klart större än länets andel av befolkningen i aktiv ålder. Skåne uppvisar motsatt bild, det vill säga en något svagare utveckling än de två övriga storstadslänet, när antalet anställda studeras. Den genomsnittliga ökningen av antalet anställda under årets tre första kvartal uppgick till närmare 15 000 personer, vilket motsvarade 11 procent av ökningen i riket. Länets andel av den aktiva befolkningen uppgick till 13 procent. Det betyder att länet hade behövt öka antalet anställda med ytterligare 1 700 personer för att ökningen skulle motsvara länets andel av befolkningen. Statistiken underskattar emellertid påtagligt utvecklingen i Skåne, eftersom den inte inkluderar personer som arbetspendlar till Danmark. Enligt Länsarbetsnämnden i Skåne har arbetspendlingen till bland annat Köpenhamn ökat kraftigt och med hänsyn till detta bedömer vi att sysselsättningsutvecklingen i Skåne i det närmaste påminner om den i Stockholm.

Länsgruppernas andel av sysselsättningsökningen 2006 och deras andel av befolkningen 18-64 år

Norrbotten drar upp skogslänen

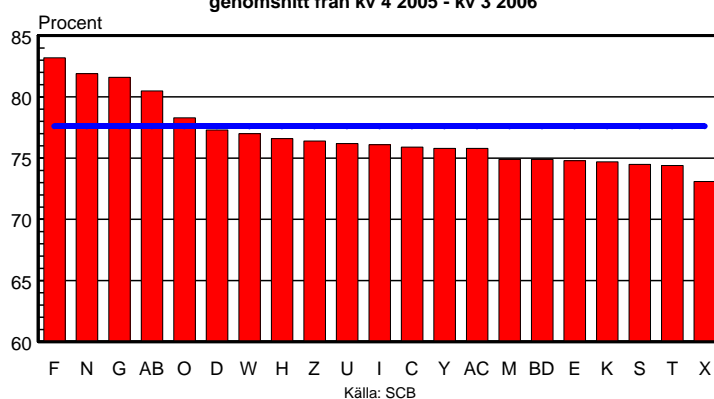
Skogslänen⁶⁸ uppvisar en tydligt ökad sysselsättning samtidigt som optimismen för framtiden stegrats. Emellertid har inte ökningen av antalet anställda varit tillräcklig för att motsvara länens andel av befolkningen i åldern 18-64 år, vilken uppgår till drygt 18 procent. Det kan jämföras med att skogslänens andel av den sammantagna ökningen av antalet anställda uppgick till 14 procent. I siffror var det igenomsnitt nästan 11 000 fler anställda under årets tre första kvartal jämfört med 2005, men för att motsvara skogslänens befolkningsandel hade ökningen behövt tillföras ytterligare 3 700 personer. Problematiken är likartad Skånes eftersom det förekommer en stor arbetspendling till Norge men även till Finland. Utvecklingen har dock skilt sig åt mellan länen. Norrbottens och Värmlands län har gått bättre än övriga skogslän och deras andel av ökningen av antalet anställda är större än deras andel av befolkningen i aktiv ålder. Övriga skogslän har inte nått en ökning som motsvarar deras befolkningsandel. Inte heller övriga län i Syd- och Mellansverige har sammantaget haft en sysselsättningsökning som motsvarar deras andel av befolkningen i aktiv ålder. Hittills i år – det vill säga de tre första kvartalen 2006 – har antalet anställda igenomsnitt varit 19 000 fler personer än 2005. Skulle ökningen av antalet anställda motsvara befolkningsandelen hade ytterligare 4 600 jobb behövt skapas. Tre län har emellertid uppvisat en starkare utveckling än övriga och deras andel av ökningen av antalet anställda är större än befolkningsandelen. Dessa län är Östergötland, Kronoberg och i viss mån Västmanland.

⁶⁸ Värmland, Dalarna, Gävleborg, Västernorrland, Jämtland, Västerbotten och Norrbotten.

Fyra län sysselsätter mer än 80 procent av sin befolkning

Det som hittills redovisats är bara förändringen av antalet anställda, men den beskrivningen slår inte fast om länet eller länsgruppen har en hög respektive låg sysselsättning i förhållande till riket eller andra län. Det är därför nödvändigt att relatera antalet sysselsatta till befolkningen (sysselsättningsintensiteten) och vi har valt åldersgruppen 20-64 år. Vidare har sysselsatta på arbetsmarknaden i arbetsmarknadspolitiska program tagits bort. Vi byter också statistikkälla och använder för detta ändamål Arbetskraftsundersökningen (AKU), vilken även inkluderar länspendlare i boendelänet eftersom AKU mäter nattbefolkningen. Antalet sysselsatta är beräknat som genomsnitt från 4 kvartalet 2005 till 3 kvartalet 2006. Det är fyra län som uppvisar en mycket stark position avseende sysselsättningsnivån, nämligen Stockholm, Jönköping, Kronoberg och Halland. Andelen sysselsatta av befolkningen i åldern 20 till 64 år uppgår i dessa län till drygt 80 procent. Hallands län uppvisar en stor skillnad mellan andelen sysselsatta och andelen anställda av befolkningen vilket beror på en stor pendling ut från länet. Även Västra Götaland har en sysselsättningsnivå som överstiger genomsnittet för riket medan sysselsättningsintensiteten är låg i Gävleborgs, Örebro, Värmlands, Blekinge, Östergötlands, Norrbottens och Skåne län. Det senare är intressant eftersom Skåne län uppvisar en mycket stark utveckling men länet började klättringen från ett svagt utgångsläge och det återstår lång tid innan länet kommit ikapp exempelvis Stockholms län.

Sysselsättningsgraden i åldern 20-64 år
(ej programdeltagare)
genomsnitt från kv 4 2005 - kv 3 2006

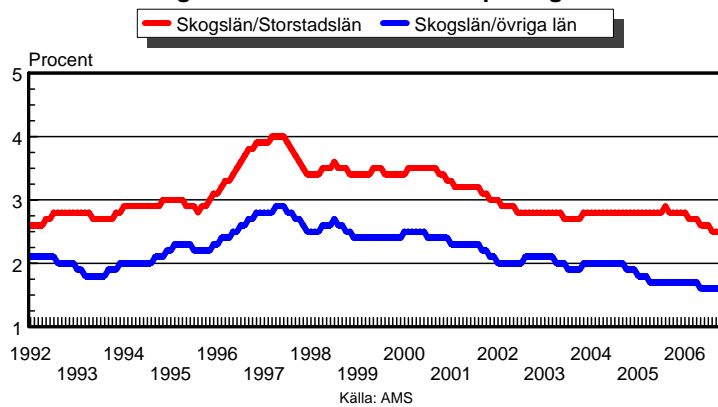

Se bilaga 1 för förklaring av länsbokstäver.

Skogslänen har relativt sett fått en starkare arbetsmarknad än övriga län

Arbetslösheten har minskat kraftigt i samtliga län, främst till följd av en påtaglig ökning av de arbetsmarknadspolitiska programmen men också genom en ökad efterfrågan på arbetskraft. Detta avspeglas av att obalansstalet (arbetslösa plus programdeltagare) endast minskat svagt i alla län medan arbetslösheten gått ned påtagligt i flertalet av länen. För en del län dröjde det en bra bit in på 2006 innan obalansstalet började minska. Under hösten har obalansstalet minskat kraftigast i de småländska länen samt i Gotlands och Hallands län, där nedgången är 10 procent eller mer i årstakt. Blygsamma nedgångar har skett i Örebro, Östergötlands och Stockholms län. Skillnaden mellan länen sammanhänger med två faktorer, den ena är att vissa län har kommit sent in i konjunkturcykeln – exempelvis Dalarna – och den andra är att utbudet av arbetskraft ökat betydligt i exempelvis Stockholm. Arbetsmarknadsläget skiljer sig dock påtagligt åt för länen. Relaterat till befolkningen i åldern 18-64 ligger obalansstalet på mellan 4 och 5 procent i Stockholms, Uppsala, Kronobergs och Jönköpings län och strax över 5 procent i Hallands län. Högst obalansstal, mer än 8 procent, återfanns i Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands och Norrbottens län. Sett över en längre tidsperiod har dock skillnaden av det relativa obalansstalet minskat mellan länen. Storstadsregionerna har under den studerande perioden 1992 till oktober 2006 haft den klart lägsta obalansnivån medan skogslänen haft den högsta. Skillnaden mellan storstadsregionerna och skogslänen steg under 1990-talet, men denna skillnad har minskat sedan millennieskiftet och under loppet av 2006 har gapet krympt stadigt. Skillnaden är dock fortfarande relativt stor eller 2,5 procentenheter. Gapet i det relativa obalansstalet har krympt än mer tydligt mellan skogslänen och övriga län i Syd- och Mellansverige medan differensen mellan storstadslänen och övriga mellan- och sydsvenska län ökat något. Det betyder att dessa län relativt sett fått en kärvare arbetsmarknad jämfört med storstadslänen och skogslänen. Kommande tabell sammanfattar arbetsmarknaden i länen.

Skillnaden i obalansstal mellan skogslän och storstadslän resp övriga län

Tabell. Arbetsmarknaden i landets län

	Syssel- sättnings- ökning ⁶⁹	Sysselsätt- nings.nivå ⁷⁰	Obalans. nedgång ⁷¹	Obalans- nivå ⁷²	Ökning av lediga platser ⁷³
Stockholm	Hög	Hög	Liten	Låg	Stor
Uppsala	Medel	Medel	Medel	Låg	Stor
Södermanland	Medel	Medel	Medel	Medel	Stor
Östergötland	Hög	Låg	Medel	Medel	Medel
Jönköping	Låg	Hög	Stor	Låg	Stor
Kronoberg	Hög	Hög	Liten	Låg	Medel
Kalmar	Medel	Medel	Stor	Medel	Liten
Gotland	Låg (ingen)	Medel	Stor	Medel	Liten
Blekinge	Låg	Låg	Stor	Hög	Medel
Skåne	Medel	Låg	Stor	Medel	Stor
Halland	Medel	Hög	Medel	Låg	Medel
Västra Götaland	Hög	Hög	Liten	Låg	Stor
Värmland	Hög	Låg	Stor	Medel	Liten
Örebro	Låg	Låg	Liten	Hög	Stor
Västmanland	Hög	Medel	Stor	Medel	Medel

⁶⁹ Sysselsättningsökningen i riket uppgick till 2 procent. Följande definition har gjorts: En ökning större än riket definieras som hög, medel är att ökningen är lika med riket eller högst 0,7 procentenheter lägre och liten betyder att ökningen var 0,8 procentenheter (eller mer) lägre än riket.

⁷⁰ Sysselsättningsgraden beräknat som genomsnitt för perioden fjärde kvartalet 2005 till fjärde kvartalet 2006 för åldern 20-64 år var 77,6 procent. Hög innebär högre sysselsättningsgrad än riket, medel lika med riket eller högst 2 procentenheter lägre och en låg är att sysselsättningsgraden understiger riket med mer än 2 procentenheter.

⁷¹ Förändringen av obalanstalet är den genomsnittliga förändringen januari till oktober 2006 jämfört med motsvarande månader 2005. För riket minskade obalanstalet med 2,4 procent. Stor minskning är 4 procent eller mer; medel är inom intervallet -1,7 till -3,9 och liten minskning -1,6 eller mindre.

⁷² Obalanstalet är relaterat till befolkningen 18-64 år (befolkningen den 31 december 2005). Obalanstalet för riket var 6 procent oktober 2006. Låg obalans innebär att länet har en lägre obalansnivå än riket. Medel är från riksgenomsnittet till 1,2 procentenheter högre. Hög obalansnivå är 7,3 procent eller mer.

⁷³ Efterfrågan på arbetskraft är definierad som förändringen av antalet lediga platser anmälda på arbetsförmedlingen det senaste året, i en säsongrensad och trendad tidsserie. I riket uppgick ökningen till 63,2 procent. En stor ökning innebär att ökningen är större än rikets, medel att ökningen ligger inom intervallet 40 till 64 procent och en liten ökning betyder att ökningen är mindre än 40 procent.

Dalarna	Medel	Medel	Stor	Medel	Medel
Gävleborg	Låg	Låg	Stor	Hög	Liten
Västernorrlands	Låg	Medel	Liten	Hög	Liten
Jämtland	Låg	Medel	Medel	Hög	Stor
Västerbotten	Låg	Medel	Liten	Medel	Liten
Norrbotten	Hög	Låg	Stor	Hög	Liten

Kraftig ökning av efterfrågan på arbetskraft

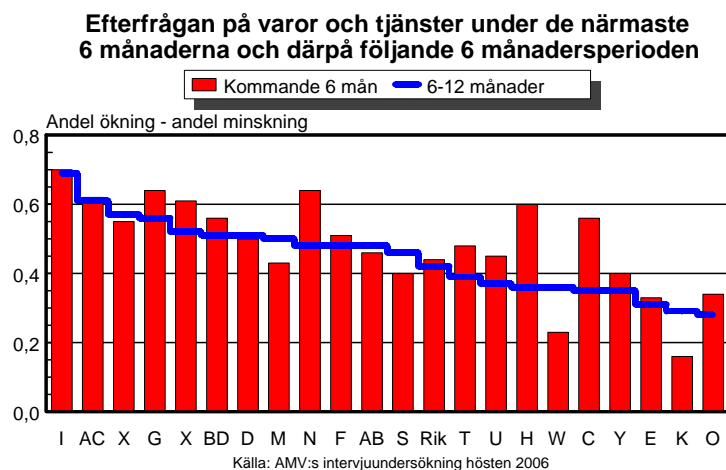
Efterfrågan på arbetskraft – mätt som antalet nyanmälda lediga platser till landets arbetsförmedlingar – har ökat kraftigt vilket indikerar att sysselsättningen fortsätter att öka. Inom storstadsregionerna har efterfrågan på arbetskraft ökat markant medan utvecklingen varit betydligt svagare i skogslänen. Detta kan vara en indikation att sysselsättningsökningen kan komma att bli mer koncentrerad till storstadsregionerna under prognosperioden. Det är därvid intressant att kontrollera om vår intervjuundersökning ger samma svar eller om platsinströmningen i år bara säger en del av sanningen.

Företagen är positiva i intervjuundersökningen

Intervjuundersökningen visar inte något tydligt regionalt mönster, men det kan konstateras att efterfrågan på företagens varor och tjänster har ökat påtagligt i merparten av länen. Några län uppvisar en mycket stark ökning, nämligen Kronobergs, Gävleborgs, Västmanlands, Norrbottens och Kalmar län. En klart svagare ökning än övriga län uppvisar Blekinge, Östergötlands och Västra Götalands län.

I en majoritet av länen bedömer företagen att efterfrågan fortsätter att öka starkt under prognosperioden. Bedömningen sex månader framåt och de därpå följande sex månaderna visar att näringsidkarna är fortsatt positiva, men det finns stora regionala skillnader. När det gäller storstadsregionerna är företagen i Stockholm och i Skåne betydligt mer optimistiska än de i Västra Götaland. Sett ett år framåt i tiden gör näringsidkarna i Västra Götaland den mest försiktiga bedömningen i landet och de räknar således med att det kommer att ske en tydlig avmattning. Dock räknar de med en fortsatt stigande efterfrågan på deras varor och tjänster. Det finns en tilltagande framtidstro i skogslänen och företagen bedömer att efterfrågan kommer att öka påtagligt. Den största positivismen uppvisar arbetsplatserna i Västerbottens, Jämtlands, Gävleborgs och Norrbottens län, och näringsidkarna i dessa län bedömer att efterfrågan på varor och tjänster kommer att öka klart mer än vad den genomsnittliga näringsidkaren i landet gör. De värmländska företagen

räknar i stort med samma ökning av efterfrågan på varor och tjänster som den genomsnittlige företagaren i landet medan arbetsplatserna i Västernorrland och Dalarna gör en betydligt försiktigare bedömning.

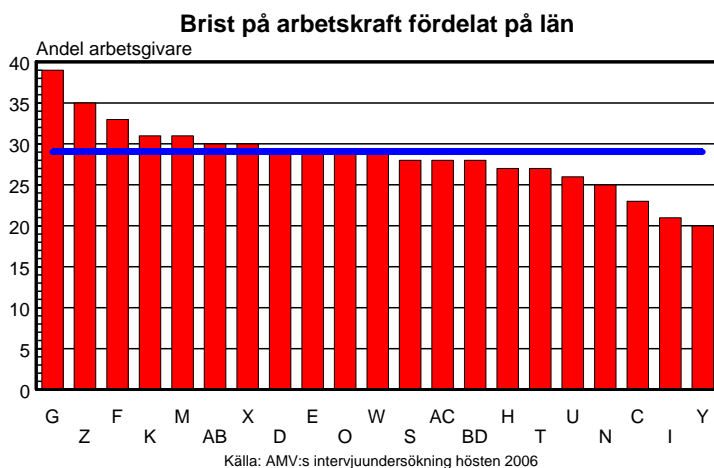
Se bilaga 1 för förklaring av länsbokstäver.

Bland övriga län i Syd- och Mellansverige är framtidstron stark i Gotlands, Kronobergs, Södermanlands, Hallands och Jönköpings län. Företagarna i Blekinge län tillhör de mest pessimistiska i landet vilket också är fallet för näringsidkarna i Östergötland. Arbetsplatserna i Uppsala, Kalmar och i viss mån Örebro län räknar med att ökningstakten av efterfrågan på varor kommer att mattas av tydligt en bit in på 2006. Det är dock värt att notera att aktiviteten befinner sig på en mycket hög nivå inom näringslivet i en stor del av landet och det betyder att det krävs nyanställningar för att möta den förutsedda ökningen av varor och tjänster. Sammanfattningsvis visar resultaten att utvecklingen fortsätter att vara stark i storstadsregionerna – främst Stockholm och Skåne – och att det för flertalet av skogslänen stundar ytterligare ett bra år.

Ökade rekryteringsproblem i många län

Den starka utvecklingen på arbetsmarknaden har lett till ökade rekryteringsproblem vilket gäller för nästan samtliga län. I merparten av länen ökade bristtalen påtagligt mellan undersökningarna våren 2006 och hösten 2006. Undantagen är Uppsala, Västernorrland och Kronoberg. Endast små öknningar noterades i Gotlands, Västerbottens och i Västra Götalands län. Kraftiga öknningar skedde i tolv län varvid Jämtlands,

Södermanlands, Dalarnas och Gävleborgs län uppvisade de största ökningarna. Detta säger inte så mycket hur pass stora problemen är eftersom utgångsläget varierar kraftigt. Högsta bristtal i landet finns i de båda småländska länen Kronoberg och Jönköping tillsammans med Jämtlands län. Även Blekinge, Skåne och Stockholm redovisar höga bristtal. Det är som vanligt tillväxtområdena som uppvisar stora rekryteringsproblem, liksom län som ligger i nära anslutning till dessa. Uppsala utgör här ett undantag med förhållandevis små rekryteringsproblem. Även Hallands län – ett län där arbetsmarknaden utvecklats starkt – redovisar låga bristtal, och dessutom är länet ett utpendlingslän. En hypotes kan vara att många av pendlarna hellre vill arbeta i sitt hemlän, vilket underlättar för företagen i Uppsala och Halland att rekrytera kompetent arbetskraft. Skogslänen redovisar allmän sett ett bättre rekryteringsläge för företagen än övriga landet – undantaget Jämtland som har stora rekryteringsproblem – och av skogslänen har Västernorrlands län de minsta rekryteringsproblemen. Alla län bedömer att rekryteringsproblemen stiger under det närmaste året och i exempelvis Kronobergs och Jönköpings län kommer bristen på arbetskraft att utgöra ett hinder för ökning av sysselsättningen. Det är i detta sammanhang viktigt med ökad geografisk rörlighet och arbetspendling, exempelvis är rekryteringsproblemen betydligt mindre i Kalmar och Gotlands län än i ovan nämnda småländska län.

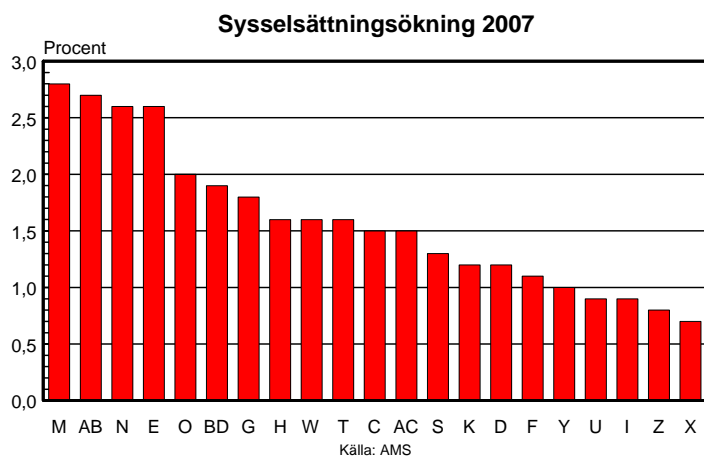

Se bilaga 1 för förklaring av länsbokstäver.

Starkt stigande sysselsättning 2007

Många länsarbetsnämnder räknar med en starkt stigande sysselsättning under 2007 men flertalet av länen bedömer att arbetslösheten antingen blir oförändrad eller ökar, vilket beror på att alla län räknar med en kraftig ökning av arbetskraftsutbudet. Det senare är en följd av bland annat en kraftig neddragning av de arbetsmarknadspolitiska programmen. Alla län räknar med att obalansåret minskar 2007. Det finns stora variationer mellan länen när det gäller bedömningen av styrkan i sysselsättningsuppgången. Den relativt sett största ökningen av sysselsättningen väntas ske i Skåne och Stockholms län. Drygt 30 procent av den sammantagna sysselsättningsökningen i riket kommer Stockholms län att stå för och Skånes andel bedöms till 17 procent. Utvecklingen i Västra Götaland blir något mer dämpad än i övriga storstadsregioner men trots det kommer länet att svara för 17 procent av den sammantagna sysselsättningsökningen. Trots att alla regioner är mer eller mindre inne i en positiv utveckling på arbetsmarknaden fortsätter sysselsättningen att öka betydligt mer i storstadsregionerna i förhållande till deras andel av den aktiva befolkningen i åldern 18-64 år. Storstadsregionerna kommer således att stå för 65 procent av den sammantagna ökningen i av sysselsättningen i riket och det betyder också att behovet av inpendling eller inflyttning till dessa regioner ökar. Skogslänen räknar med en fortsatt stigande sysselsättning, men några län är mycket försiktiga i sin bedömning. Positivast är Västerbottens och Norrbottens län som räknar med en tydlig ökning av sysselsättningen, men även Dalarna räknar med en god ökning och det gäller i viss mån även för Värmland. Gävleborgs, Västernorrlands och Jämtlands län förutser en mer måttlig ökning av sysselsättningen. Det betyder också att tillväxten av jobb i grupperingen skogslän blir ganska återhållsam. Sammantaget hamnar cirka 10 procent av den ökade sysselsättningen i skogslänen, vilket är påtagligt lägre än deras andel av den aktiva befolkningen. Denna bedömning är sannolikt i försiktigaste laget. Det finns flera faktorer som talar för att ökningen av arbetstillfällen kan komma att bli större. Även övriga län i Syd- och Mellansverige får en något lägre ökning av sysselsättningen än deras andel av den aktiva befolkningen. Störst tillväxt av arbetstillfällen bedöms ske i Östergötlands och Hallands län. Även Kronoberg, Kalmar, Örebro och Uppsala räknar med en förhållandevis stark ökning av sysselsättningen. Däremot räknar Blekinge, Jönköpings, Södermanlands, Gotlands och Västmanlands län med en förhållandevis återhållsam ökning av arbetstillfällena. När det gäller bland annat Jönköping dämpar de stora rekryteringsproblemen sysselsättningsökningen 2007. Följande diagram redovisar länens kommande sysselsättningsökning i relation till nivån i Kortperiodisk sysselsättningsstatistik. Används i stället AKU som bas,

är exempelvis sysselsättningsökningen starkare i Stockholms län än i Skåne.

Se bilaga 1 för förklaring av länsbokstäver.

Bilaga 1

Kodförklaring till länsbokstäverna

Länsbokstav	Län
AB	Stockholm
C	Uppsala
D	Södermanland
E	Östergötland
F	Jönköping
G	Kronoberg
H	Kalmar
I	Gotland
K	Blekinge
M	Skåne
N	Halland
O	Västra Götaland
S	Värmland
T	Örebro
U	Västmanland
W	Dalarna
X	Gävleborg
Y	Västernorrland
Z	Jämtland
AC	Västerbotten
BD	Norrbottn

Förteckning över AMS rapportserier från AMS

AMS rapportserie:		
<i>Ura 2000:1</i>	De miljörelaterade jobbens framtid i Sverige – Var kommer de nya jobben och i vilken omfattning?	Rekv nr 802381
<i>Ura 2000:2</i>	Arbetskraft, sysselsättning, arbetslöshet m.m. – utvecklingen under 1990-talet	Rekv nr 802398
<i>Ura 2000:3</i>	Återanställningar bland arbetslösa på den svenska arbetsmarknaden	Rekv nr 802399
<i>Ura 2000:4</i>	Hur går det för arbetslösa som får bidrag för start av näringsverksamhet?	Rekv nr 802400
<i>Ura 2000:5</i>	Arbetsmarknaden för utomnordiska medborgare	Rekv nr 802401
<i>Ura 2000:6</i>	Arbetsmarknadsutsikterna för år 2000 och 2001	Rekv nr 802426
<i>Ura 2000:7</i>	Var finns jobben 2000/2001	Rekv nr 802435
<i>Ura 2000:8</i>	IT-branschen i Sverige – Var finns de framtida jobben	Rekv nr 802476
<i>Ura 2000:9</i>	Medie- och reklambranschen E-handel och logistik i Sverige – Var finns de framtida jobben?	Rekv nr 802499
<i>Ura 2000:10</i>	Arbetsmarknadsutsikterna för år 2001	Rekv nr 802509
<i>Ura 2001:1</i>	Var finns jobben 2001?	Rekv nr 802521
<i>Ura 2001:2</i>	Utvärdering av 1995 års nystartade företag – En jämförelse mellan företag som fick bidrag från Arbetsförmedlingen och övriga nystartade företag	Rekv nr 802554
<i>Ura 2001:3</i>	Arbete för nöjes skull – Var finns jobben inom upplevelsenäringsringen?	Rekv nr 802555
<i>Ura 2001:4</i>	Arbetsmarknadsutsikterna för år 2001 och 2002	Rekv nr 802595
<i>Ura 2001:5</i>	Rätt man på fel plats – en studie av arbetsmarknaden för utlandsfödda akademiker som invandrat under 1990-talet	Rekv nr 802599
<i>Ura 2001:6</i>	Var finns jobben 2001/2002?	Rekv nr 802600
<i>Ura 2001:7</i>	Arbetsmarknadsutbildningen 1999 – effekter för individen	Rekv nr 802616
<i>Ura 2001:8</i>	Arbetsförmedlingens marknadsandelar 1999 och 2000	Rekv nr 802619
<i>Ura 2001:9</i>	Arbetsmarknadsutsikterna för år 2002	Rekv nr 802651
<i>Ura 2002:1</i>	Var finns jobben 2002?	Rekv nr 802663
<i>Ura 2002:2</i>	Första året med Aktivitetsgarantin – En utvärdering av Aktivitetsgarantins effekter	Rekv nr 802690
<i>Ura 2002:3</i>	Den framtida personalförsörjningen inom vård och omsorg – Tillgång och rekryteringsbehov till år 2015	Rekv nr 802699
<i>Ura 2002:4</i>	Arbetsmarknadsutsikterna för år 2002 och 2003	Rekv nr 802700
<i>Ura 2002:5</i>	Var finns jobben år 2002/2003?	Rekv nr 802701
<i>Ura 2002:6</i>	Utvärdering av Pilotprojektet för arbetslösa invandrare – Ett försök med samverkan mellan bemanningsföretag och arbetsförmedling	Rekv nr 802730
<i>Ura 2002:7</i>	Arbetsmarknaden för utomnordiska medborgare i siffror	Rekv nr 802731
<i>Ura 2002:8</i>	Arbetsmarknadsutsikterna för år 2003	Rekv nr 802745
<i>Ura 2002:9</i>	Den framtida personalförsörjningen inom bygg- och anläggning – Tillgång och rekryteringsbehov till år 2015	Rekv nr 802746

Forts AMS rapportserie:

<i>Ura 2002:10</i>	Effekter av jobsökarinsatser via nätet – Erfarenheter från ett kontrollerat experiment	Rekv nr 802747
<i>Ura 2003:1</i>	Geografisk rörlighet och arbetsgivarbyten	Rekv nr 802770
<i>Ura 2003:2</i>	Var finns jobben 2003?	Rekv nr 802774
<i>Ura 2003:3</i>	Den framtida personalförsörjningen inom utbildning – Tillgång och rekryteringsbehov till år 2015	Rekv nr 802756
<i>Ura 2003:4</i>	Arbetsmarknadsutbildning 2002 – Uppföljning av deltagare som slutat arbetsmarknadsutbildning andra kvartalet 2002	Rekv nr 802785
<i>Ura 2003:5</i>	Arbetsmarknadsutsikterna för år 2003 och 2004	Rekv nr 802796
<i>Ura 2003:6</i>	Att söka jobb och arbetskraft på www.ams.se – Om betydelsen av Arbetsförmedlingens internetjänster på arbetsmarknaden – Sammanfattning	Rekv nr 802814
<i>Ura 2003:7</i>	Att söka jobb och arbetskraft på www.ams.se – Om betydelsen av Arbetsförmedlingens internetjänster på arbetsmarknaden	Rekv nr 802815
<i>Ura 2003:8</i>	Arbetsmarknaden för personer som avbrutit sina gymnasiestudier	Rekv nr 802816
<i>Ura 2003:9</i>	Arbetsmarknadsutsikterna för år 2004	Rekv nr 802820
<i>Ura 2004:1</i>	Var finns jobben år 2004?	Rekv nr 802838
<i>Ura 2004:2</i>	Den framtida kompetensförsörjningen inom Teknik och Industri. – Tillgång och rekryteringsbehov till år 2015	Rekv nr 802850
<i>Ura 2004:3</i>	Arbetskraftsutbudet i Sverige – en utblick mot 2030	Rekv nr 802863
<i>Ura 2004:4</i>	Arbetsmarknadsutsikterna för år 2004 och 2005	Rekv nr 802870
<i>Ura 2004:5</i>	Arbetsmarknadsutsikterna för år 2005	Rekv nr 802905
<i>Ura 2004:6</i>	Arbetsmarknadsutbildning 2003 – Uppföljning av deltagare som slutat arbetsmarknadsutbildning andra kvartalet 2003	Rekv nr 802917
<i>Ura 2005:1</i>	Var finns jobben år 2005?	Rekv nr 802919
<i>Ura 2005:2</i>	Arbetsmarknadsutsikterna för år 2005 och 2006	Rekv nr 802925
<i>Ura 2005:3</i>	Utvecklingen av bioteknikbranschen i Sverige	Rekv nr 802933
<i>Ura 2005:4</i>	Arbetsmarknadsutbildning 2004 – Uppföljning av deltagare som slutat arbetsmarknadsutbildning andra kvartalet 2004	Rekv nr 802931
<i>Ura 2005:5</i>	Arbetsmarknadsutsikterna för år 2006	Rekv nr 802936
<i>Ura 2005:6</i>	Arbetsmarknadsutbildningens effekter för individen	Rekv nr 802937
<i>Ura 2006:1</i>	Var finns jobben år 2006?	Rekv nr 802932
<i>Ura 2006:2</i>	Arbetsmarknadsutsikterna 2006 och 2007	Rekv nr 802984
<i>Ura 2006:3</i>	Personer med funktionshinder och nedsatt arbetsförmåga	Rekv nr 802993
<i>Ura 2006:4</i>	Arbetsmarknadsutsikterna för 2007	Rekv nr 802994

Rapporten har rekv.nr 802 994

Serien Ura innehåller två återkommande redovisningar per år av "Arbetsmarknadsutsikterna" och "Var finns jobben" samt redovisningar från olika utredningar som utförs inom AMS.

Rapporten beställs från Nässjötryckeriet AB,
571 82 Nässjö, 0380-795 00, fax 0380-751 80.

Pris 125 kr per rapport. Frakt tillkommer.

www.ams.se